Tarihte İz Bırakanlar Dizisi

Kraliçe Elizabeth

Jacob Abbott

Kraliçe Elizabeth

Jacob Abbott

İLYA

KRALİÇE ELİZABETH

Jacob Abbott

İLYA İZMİR YAYINEVİ

İLYA	**TARİHTE İZ BIRAKANLAR DİZİSİ - 11**
Adı	**Kraliçe Elizabeth**
Yazarı	**Jacob Abbott**
Çevirmen	Nisan Benzergil
Gen. Yayın Editörü	Sevim Korkmaz Dinç
Orjinal Adı	Queen Elizabeth
Yayın No.	210

ISBN 978-9944-260-62-6

Baskı
Birinci Baskı. 2009 - İZMİR
İkinci Baskı. 2010 - İZMİR
Üçüncü Baskı. 2010 - İZMİR
Dördüncü Baskı. Şubat 2011 - İZMİR
Beşinci Baskı. Aralık 2011 - İZMİR

Basıldığı Yer: İlya İzmir Yayınevi Matbaası

Adres:
İlya İzmir Basım Yayın Medya Yapım Dağıtım
Pazarlama Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Refik Tulga Caddesi No:11 Çamdibi/İZMİR
Tel-Pbx: (0232) 462 75 86 - Fax: (0232) 462 32 19
ilyayayinevi@gmail.com
www.ilyayayinevi.com.tr

KRALİÇE ELİZABETH

Jacob Abbott

İngilizceden Çeviren
NİSAN BENZERGİL

TARİHTE İZ BIRAKANLAR DİZİSİ

Jacob Abbott

Jacob Abbott, 14 Kasım 1803'te, Amerika'nın Maine eyaletinde doğmuştur. 1824'te okul bittikten sonra, Amherst Üniversitesi'nde matematik ve felsefe profesörü olarak ders vermeye başlamıştır. Abbott, 1829'da Boston'da "Mount Vernon Kız Ortaokulu"nu, 1845'te, Newyork'ta, bu kez erkekler için "Mount Vernon Erkek Okulu"nu kurmuş ve müdürlüğünü üstlenmiştir. Yazar, 6 Kasım 1879'da ölmüştür. Başlıca eserleri: *Genç Hıristiyan, Rollo Dizisi, Jonas Kitapları Dizisi, Lucy Kitapları Dizisi, Resimli Tarihler (Hannibal, Kraliçe Elizabeth, Büyük İskender, Jül Sezar, Kleopatra, Cengiz Han ...), Frank Öyküleri...*

Nisan Benzergil

1988 Almanya doğumlu olan Nisan Benzergil, Ege Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olmuştur. Çevirmenlik yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Bu kitabın yazarının temel amacı, aktardığı en küçük detaylarda bile, kendisini tarihi gerçeklerle katı bir şekilde sınırlandırmaktır. Kitapta anlatılanlar tarih üzerine kurulmuş masallar değildir aksine, olayların gerçekleştiği zamanda yazılmış olan tarihsel olayların dikkatli bir şekilde araştırılmasıyla keşfedilen gerçeklerden ayrılmadan, hiçbir süsleme yapılmadan aktarılmış tarihin kendisidir. Bunları yazarken yazar, elde edebildiği en iyi bilgi kaynaklarından yararlanmaya çalışmıştır. Tabi ki bu kitapta da tüm tarihi belgelerde olduğu gibi, az çok hata veya eksiklik olabilir; ama kasıtlı bir abartma veya süsleme yoktur. En küçük veya oldukça hayali detaylarda bile iyi bir tarihi otoritenin kabul etmediği hiçbir ifade kullanılmamıştır. Bu yüzden öğrenmekte etkili olan dürüst bir amaç ve dikkatli bir araştırma ile okuyucular bu kitabın gerçekliğine ve içinde sadece gerçeklerin yer aldığına güvenebilirler.

Sör Francis Drake

I. BÖLÜM
ELİZABETH'İN ANNESİ
1533-1536

Greenwich
Hastane
Orada Yaşayanlar
Greenwich Rasathanesi
Vakit Alan Hesaplamalar

1800'lü yıllarda seyahat edenlerin dikkatini, Ren'e yaptıkları bir geziden dönüşlerinde, Rotterdam'dan bindikleri bir gemiyle Thames Nehri'nde ilerlerken Greenwich'teki nehrin kıyısında bulunan ve saray gibi görünen olağanüstü bir bina çekerdi. Büyük bina aslında bir saray değildi. Bir hastane veya bitkin, zayıf ve sakat İngiliz donanma gazilerinin kalan günlerini rahatlık ve huzur içinde geçirdikleri bir sığınaktı. Bu yer onlara, uğruna güçlerini harcadıkları ve uzuvlarını kaybettikleri hükümet tarafından verilmişti. Hastanenin göz alıcı binaları nehir kenarındaki düzlüğe inşa edilmişti. Binaların arkasında, inişli çıkışlı zemine yayılmış güzel bir park ve tepelerin birinin zirvesinde de ünlü Greenwich Rasatha-

nesi vardı. Bu rasathanenin çalışmaları; kadranları ve mini ölçerleriyle dünya denizciliğini yönlendiren hesaplamalara dayanıyordu. En ilgisiz ve dikkatsiz seyirci bile Greenwich'ten Londra'ya tüm nehri dolduran gemilerin, uzak denizlere yelken açmadan önce bu rasathanede geçirdikleri zamanda yaptıklarıyla ilgilenirdi. Binanın üzerindeki bir kubbenin tepesinden üzerinde siyah bir top olan ince bir direk yükselirdi. Bu siyah top, direk üzerinden yaklaşık bir metre yukarı ve aşağı kayabilecek şekilde inşa edilmişti. Öğlen saat 12'ye yaklaştığında, top yavaşça tepeden birkaç santimetre yükselirdi. Gemi kaptanlarını, topun düştüğü anı kesin olarak not etmeleri ve gözlemlemeleri için kronometrelerini hazırlamaları hakkında uyarırdı. Tam zamana sadece birkaç dakika kaldığında top, dikkatli bir hareketle mesafenin kalanında da yükselir ve sonra o an geldiğinde aniden düşerdi. Gemiler birçok farklı gidiş yeri için yola çıkarlardı. Daha sonra aylarca, karanlık ve fırtınalı gecelerde ve tehlikeli resifler ve kayalıklar arasında binlerce kilometre yol alırken düşen topun onlara verdiği zaman notundaki yaklaşık tahminin doğruluğuna güvenirlerdi.

8. Henry Karakteri Altı Eşi

Bu, 1800'lü yıllardaki Greenwich'tir. Bu kitapta anlatılan olaylar gerçekleştiğinde, orada bir kraliyet sarayının bulunduğu bilinir. Bu saray, o zamanki İngiltere kraliçesinin eşinin sarayıydı. O sırada ülkeyi yöneten Kral 8. Henry idi. O, ahlaksız ve zalim bir hükümdardı. Yaşamının tek amacı, yeni kraliçeler seçmek, onlarla evlenmek ve önceki eşinin kafasını uçurarak, onu boşayarak veya onu terk ederek yeni gelene yer açmak gibi görünüyordu. İçlerinde altısı vardı ki biri hariç, hepsinin yaşamı ayrı ve farklı; ama korkunç bir trajediydi. Kralın çok fazla eşi olduğu ve her biri kısa dönemler kraliçe ola-

bildikleri için tarihte genelde kendi aile isimleriyle tanınmışlardır. Bu isimlerin arasında da birçok benzerlik vardır. Üç Catherine, iki Anne ve bir de Jane vardı. Huzur içinde yaşayan ve öyle ölen ve sonuna kadar saygı duyulup sevilen sadece biri vardı. O da Jane'di.

8. Henry

Anne Boleyn
Aragon'lu Catherine
Henry Onu Terk Ediyor
İngiliz Kilisesinin Kökeni

Bu kitabın konusu olan Kraliçe Elizabeth, kralın ikinci karısının kızıydı. Annesi Anne'lerden biriydi. İsminin tamamı Anne Boleyn'di. Genç ve güzeldi. Henry, onu eşi yapabilmek için ilk kraliçesinden boşandı, aslında evliliklerinin geçersiz ve hükümsüz olduğunu ilan etti. İlk karısı, Aragonlu Catherine idi. Henry onunla evlenmeden önce, Catherine ağabeyinin karısıydı. Ona bağlıyken, sadık, dürüst ve sevecen bir eşti. Bir Katolik'ti. Akrabaların evliliği konusunda Katolik kuralları oldukça katıdır. Henry ve Catherine'ninki gibi bir durumda evliliği onaylaması için papadan özel bir muafiyet izni alınması gerekliydi. Bu muafiyet izni bir şekilde sağlandı ve buna güvenen Catherine, Henry'nin eşi olmayı kabul etti. Fakat güzelliğini kaybetmeye ve yaşlanmaya başlayınca, Henry güzel ve genç Anne Boleyn'e aşık oldu. Catherine'i terk etti ve güzel genç kıza kraliçenin yerini benimsetti. Papadan muafiyet iznini ve Catherine ile olan evliliğini iptal etmesini istedi. Dini liderin bu isteği reddetmesi ve Henry'nin hükümetinin tüm çabalarının onu ikna etmede başarısız olması yüzünden Katolik inancını bıraktı ve İngiltere'de yüce otoritesi evliliği feshedebilecek olan bağımsız bir Protestan Kilisesi kurdu. İtiraf edilmelidir ki Katolikler Protestanlığın İngiltere'de başlatılmasının nedeninin saçma olduğunu ileri sürebilirler.

Anne Boleyn ile Evleniyor
Elizabeth'in Doğumu

İşlerin halledildiği yöntem, Catherine'le evliliğin resmi olarak feshedilmesinde birçok gecikme yarattı ki Henry bu süreçte bile oldukça sabırsız ve zorba davranmıştı. Boşanma ilanını beklemedi ve evliliği geçersiz sayılmadan önce Anne Boleyn'i karısı yaptı. Onun-

la gizlice evlendiğini söyledi. İlk evliliğinin kesinlikle geçersiz olduğunu düşündüğü için karar ilan edilmeden bunu yapmaya hakkı vardı. Ama sonunda, karar yasallaştığında, Anne Boleyn'i kraliçesi ilan etti. Gerçek bir düğün ve çok muhteşem bir taç giyme töreniyle onu İngiltere'ye ve tüm dünyaya tanıttı. İngiltere halkı zavallı Catherine'e üzüldü; ama yine de onun yerine geçen genç ve güzel bayanı içtenlikle karşıladı. Tüm Londra, düğün eğlencelerine ve şenliklerine katıldı. Bundan hemen sonra genç kraliçe Greenwich'teki sarayına çekildi ve iki üç ay içerisinde Elizabeth dünyaya geldi. Doğum günü, 7 Eylül 1533'tü.

Anne Boleyn

Vaftiz Töreni

Annesi bebeği sevmişti; ama Henry erkek olmadığı için hayal kırıklığına uğramıştı. Cinsiyetine rağmen bebek doğumundan itibaren çok ünlü bir kişi oldu. Tüm krallık ona tacın varisi gözüyle bakıyordu. Henry o sırada da Anne Boleyn'i çok seviyordu; ama daha sonra tüm hisleri tamamen değişti. Bebeğe çok görkemli bir vaftiz töreni yapmaya karar verdi. İngiltere Kilisesi'ndeki bir adet de bir çocuğu vaftiz ederken sadece ciddi bir dini tören yapmak değil aynı zamanda kutlama ve eğlence şenlikleri de yapmaktır. Bu geleneğe göre, törenin farkında bile olmayan bebek kiliseye getirildi. Bazı yakın ve özel arkadaşlar, bayanlar ve baylar çocuğun vaftiz babası ve vaftiz annesi olarak belirlendi. Törende bebeği, İsa tarafından kutsanması için ileri çıkarırlar ve bebeğin Hıristiyan inancıyla gelecekteki kabul töreninden sorumlu olanlar olarak sayılırlar. Bu kişilere bu yüzden "maddi destekçi" denir. Bu destekçiler vaftizden itibaren bu küçük sorumluluğun refahıyla ilgili her şeyle yakından ilgilenmek zorundadırlar. Genelde bunu vaftiz gününde hediyelerle gösterirler. Bu hediyeler, özel durumlardaki önemli tören ve geçit alaylarında gösterilir. Bir prenses vaftiz edilecekse törenin en küçük detayları bile büyük önem taşır ve tüm olay görkemli ve mükemmel olur.

Elizabeth'in Vaftizi
Büyük Geçit Töreni
Kuyruğu Taşıyanlar

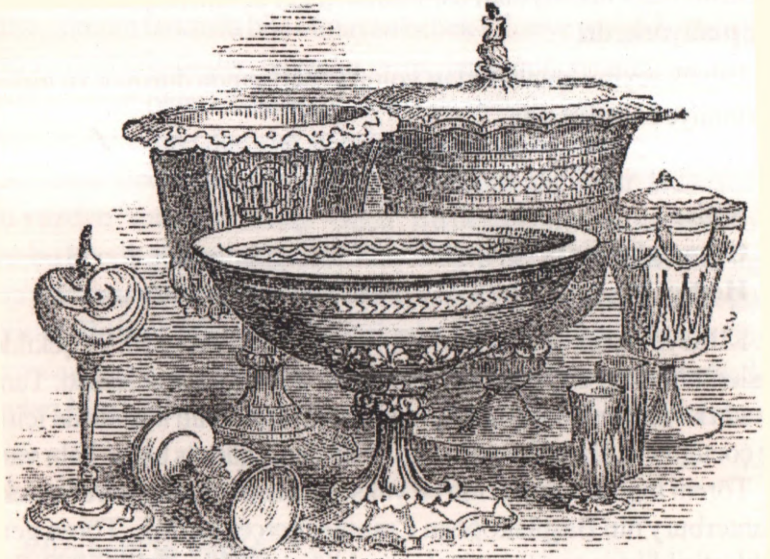
Bu vaftiz töreni için bebek, kiliseye büyük bir geçit töreniyle götürüldü. Belediye başkanı ve Londra'daki diğer şehir yöneticileri törene katılmak için zevkli bir şekilde süslenmiş saltanat kayıklarıyla Greenwich'e geldiler. Kral Henry'nin maiyetindeki lordlar ve leydiler sarayda yerlerini almışlardı. Tümü bir araya gelince ve her şey hazır olunca, saraydan kiliseye yapılacak geçit töreni büyük bir ihtişamla başladı. Bütün yol yere serilmiş yeşil otlarla örtülmüştü. Bu

yolda ilerlerken küçük bebek, vaftiz annelerinden biri tarafından taşınıyordu. Mor kadife bir örtüye sarılıydı. Örtünün, İngiltere'de güç işareti olarak kullanılan pahalı bir kürk çeşidi olan erminle süslenmiş uzun bir kuyruğu vardı. Kuyruk, kral tarafından bu amaç için seçilmiş ve işlerinde seçkin bir şerefe sahip yüksek rütbeli lordlar ve leydiler tarafından taşınıyordu. Kuyruğu taşıyanların yanı sıra çocuğun yanında yürüyen ve göz alıcı bir gölgelik tutan dört lord daha vardı. İngiltere'nin eski geleneklerine uygun olarak hepsi harika kıyafetler giymiş ve ait oldukları rütbeyi ve görevi gösteren işaretler ve süslemeler takmış olan üst sınıftan diğer önemli kişiler de onları takip ediyorlardı.

Büyük seyirci kalabalıkları yolun kenarlarında duruyor ve güzel görüntüye bakıyorlardı.

Kilise
Gümüş Su Kabı
Hediyeler

Kiliseye vardıklarında içerisinin bu tören için görkemli bir şekilde süslenmiş olduğunu gördüler. Duvarları goblenle kaplanmıştı. Tam ortada koyu kırmızı bir kubbe vardı ve bu kubbenin altında da içinde çocuğun vaftiz edileceği su bulunan geniş gümüş bir su kabı vardı. Töreni İngiliz Kilisesi'nin en yüksek ruhani liderliği görevindeki Canterbury'nin Başpiskoposu Cranmer gerçekleştirdi. Tören gerçekleştirildikten sonra geçit alayı geldiği şekilde geri döndü. Sadece bu kez vaftiz anneleri ve vaftiz babalarının verdiği hediyeleri taşımak için çocuğun ardından gelen yüksek rütbeli dört kişi daha katılmıştı. Hediyelerin bazıları gümüş yaldızlı, bazıları som altından iyi el ustalığıyla yapılmış kaselerden ve kadehlerden oluşuyordu. Olayların farkında olmayan bebek tarafından çok değer verilmemesine rağmen hepsi de çok pahalı hediyelerdi. Tüm bu şatafatın ve görkemin ona sunduğu tatmin edici olmayan ve hareketli yaşamın hayalini bile kuramadan, bu eğlenceli ve neşeli geçit töreninin ortasında ilerliyordu.

Vaftiz Hediyeleri

Bebek Prensesin İsmi

Küçük kıza büyükannesinin adı olan Elizabeth ismini verdiler. Bu isimde olan birçok kraliçe olmuştur. Ama İngiltere Kraliçesi Elizabeth diğerlerinden öyle farklıydı ki bu isim sadece onu tanımlayan bir ad olmuştur. Soy ismi Tudor idi. Hiçbir zaman evlenmediği için –yaşamında sürekli evlilikle ilgili planlara ve görüşmelere rastlansa da bir bakire olarak yaşamış ve ölmüştür– çoğu zaman "Bakire Kraliçe" olarak da adlandırılmıştır. Amerika'nın eyaletlerinden biri olan Virginia da ismini Elizabeth'in bu unvanından almıştır. Ayrıca bazen ona "Kraliçe Bess" dendiğini de görebilirsiniz.

Elizabeth Galler Prensesi Oluyor
Evlilik Planları

Elizabeth'e altın ve gümüş tabaklar hediye etmek ve onun için ihtişamlı gösteri alayları düzenlemek onun çocukça bilinçsizliği döneminde gösterilen abartının tek göstergeleri değildi. Babası yani kral, tacın varisi olma hakkını yasal bir biçimde tanıyan ve onaylayan bir Parlamento yasası geçirtti. Ve "Galler Prensesi" unvanı da resmi olarak ona verildi. Tüm bunlar yapıldığında Henry, Elizabeth için bir evlilik nişanı hazırlayarak kendi politik tasarılarını en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğini düşünmeye başladı. Elizabeth henüz iki yaşındayken, Fransa Kralı'na yapmasını istediği belli politik hizmet koşulları karşılığında onun, oğullarından birinin müstakbel karısı olmasını önerdi. Fakat Fransa Kralı şartları kabul etmedi. Bu yüzden plan suya düştü. Yine de güçlü bir kralın kızı ve tacın varisi olan Elizabeth, bu başarısız girişime rağmen hâlâ çok amaçlı bir menfaat ve ilgi odağıydı. Yaşamı, gelecekteki ihtişamın parlak ve huzurlu umutlarıyla başlamıştı. Ama tüm o umutlar, Elizabeth'in göğünü karartmak için toplanmış çok ağır bir bulutla kısa bir süre içinde yok edildi. Bu bulut, annesinin ani ve korkunç ölümüydü.

Jane Seymour

Kraliçe Anne Boleyn, ilk başta Kraliçe Catherine için gönderilmiş bir nedimeydi. O sırada Kral Henry ile tanışmış ve onun sevgisini kazanmıştı. Kendisi kraliçe olduğunda tabi ki onun da kendisine ait nedimeleri vardı ve bunlardan birinin adı Jane Seymour'du. Jane, güzel ve başarılı bir bayandı. Sonunda Henry'nin ona olan ilgisiyle, kendi hanımının yani kraliçenin yerine geçti, Anne'in Catherine'in yerine geçmesi gibi... Kral, ilişkileri yüzünden, Catherine'le olan evliliğini iptal ederek Anne'in geçmesi için Catherine'i yerinden almıştı. Şimdi Anne'i gönderip Jane'e yol açmak için hangi yöntemi kullanacaktı?

Turnuva
Kralın Şüpheleri
Kraliçe Anne Tutuklanıyor

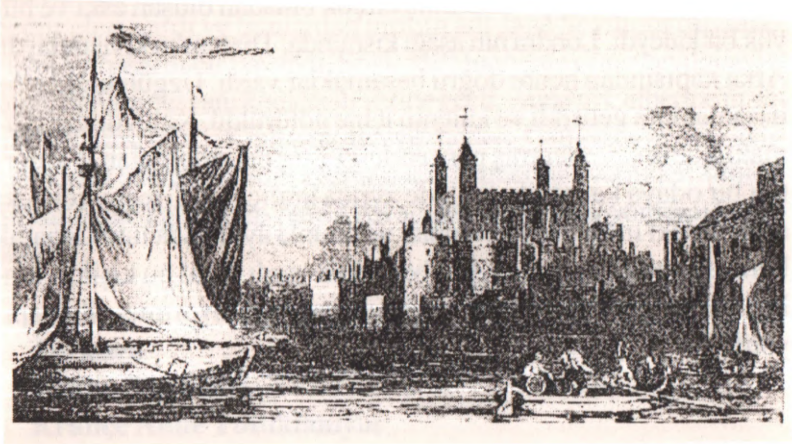
Kral eğlenmeye başlamıştı ya da eğleniyormuş gibi yapıyordu. Çünkü Anne'in ona sadık olmadığına dair şüphe ve kıskançlık duyuyordu. Bir gün, Greenwich'teki kraliyet sarayının bahçesinde düzenlenen bir çeşit turnuvada, şık giyimli bayan ve bay kalabalığı gösteriyi izlemek için toplandığı sırada, kraliçe mendilini yere düşürdü. Kralın, karısının gözdelerinden biri olduğundan şüphelendiği bir beyefendi mendili yerden aldı. Ama hemen geri vermedi. Ayrıca beyefendinin havasında ve davranışında ve durumun diğer özelliklerinde öyle bir şey vardı ki kralı, bu hareketin, iki kişi arasındaki gizli aşkın bir kanıtı olduğuna ikna ediyordu. Çok öfkelenmişti ya da öfkelenmiş gibi yapıyordu. Hemen alanı terk etti ve Londra'ya gitti. Turnuva kargaşa içinde kesildi. Kraliçe, kralın emirleri üzerine yakalandı ve Greenwich'teki sarayına götürüldü. Onun başında nöbet tutması için görevlendirilmiş; ama her zaman onun bir düşmanı ve rakibi olmuş bir bayanla birlikte odasına hapsedildi. Çok büyük bir acı ve şaşkınlık içindeydi. Hiçbir suç işlemediğine, tamamen masum olduğuna ve her zaman krala dürüst ve sadık kaldığına dair bir açıklama yaptı.

Kuleye Gönderiliyor

Ertesi gün Greenwich'teki sarayından alındı ve silahlı adamlarla korunan bir saltanat kayığıyla Londra Kulesi'ne götürüldü. Kule, yüksek bir duvarla çevrelenmiş birçok binadan oluşan eski ve büyük bir kaleydi. Londra'nın aşağı kısmında, Thames'in kıyısındaydı. Arka kapısından nehre doğru basamaklar vardı. Üzgün kraliçe bu basamaklara getirildi ve kalenin içine götürüldü. Kalın demir parmaklıklarla çevrelenmiş pencereleri ve taş duvarları olan iç karartıcı bir odaya kapatıldı. Kulede ayrıca kraliçenin Greenwich'teki sarayındaki maiyetinde bulunan ve onunla aynı anda tutuklanarak buraya hapsedilmiş olan dört beş adam vardı. Kral bu kişileri kraliçenin suç ortakları olarak suçluyor veya suçluyormuş gibi yapıyordu.

Kraliçenin Üzüntüsü
Ruhsal Acısı

Zavallı kraliçe zindana atıldığında dizlerinin üstüne çöktü, korku ve üzüntü içinde bu son saatlerinde ona yardım etmesi için Tanrı'ya yalvardı. Tanrıdan, ona atfedilen suçu işlemediğine ve masum olduğuna dair kutsal bir şekilde tanıklık etmesini istedi. Bu şekilde Tanrı'ya sığınmak onu biraz da olsa sakinleştirdi ve yatıştırdı. Ama kocasının zorba ve acımasız davranışları, tutkularının acelesi ve yeni sevgilisine yer açması için onu defetme isteğindeki kararlılık aklına geldikten sonra dağılmış düşünceleri daha üç yaşındaki kızı Elizabeth'in kimsesiz ve çaresiz durumuna yoğunlaşınca metaneti ve kendine hakim hali onu tamamen terk etti. Kontrol dışı ve korkunç histerik kahkaha patlamaları ve ardından uzun ve kontrol edemediği ağlama nöbetleriyle yarı delirmiş bir biçimde yatağına kapandı.

Londra Kulesi

Anne'in Soruşturması

Kral, onu soruşturması için bir komisyon gönderdi. Aynı zamanda gönderdiği kişilere suçunu itiraf etmesi için onu teşvik etti. Eğer itiraf ederse hayatı bağışlanacaktı. Ama Elizabeth son derece kesin ve istikrarlı bir şekilde masum olduğunu söyledi. Kralı görmesine izin verilmesi için ciddiyetle yalvardı. Bu isteği reddedildiğinde ona, hâlâ var olan ve ruhsal acısının şiddetini çok açık bir şekilde ifade eden bir mektup yazdı.

Krala Mektubu

Bu mektupta, kralın öfkesi ve tutsaklığından dolayı çok üzüldüğünü ve şaşırdığını bu yüzden ne söylemesi hatta ne düşünmesi gerektiğini bile bilmediğini söylüyordu. Onu, ona karşı her zaman sadık ve dürüst olduğuna ikna etmeye çalıştı. Onun dürüst ismine bu haksız ve asılsız suçlamalarla masum ve çaresiz çocuğa bu silinmez lekeyi atmaması için krala yalvardı. Bu suçu adil ve eşit bir şekilde tartacak tarafsız kişiler tarafından yapılacak duruşmaya çıkmasına izin vermesini rica etti. Bu şekilde masum olduğunun kanıtlanacağından emindi. Kral ve tüm insanlar onun haksız bir biçimde suçlandığını görecekti. Ama aynı zamanda şunu da ekledi; eğer kral, yeni aşkının yolundaki engeli kaldırmak için onun yıkımında kararlı davranırsa kralı ve ona düşman olan herkesi böyle büyük bir günah işledikleri için affetmesi ve son günde bu günahın hesabını vermeye çağırmaması için Tanrı'ya yalvaracaktı. Her fırsatta, suçlu bulunmuş dört adamın canlarını bağışlaması için kralı ikna etmeye çalıştı. Onlara atfedilen suçlarda tamamen masum olduklarını söyledi. Eğer kral Anne Boleyn ismini biraz da olsa sevmişse bunu onun son isteği olarak kabul etmesi için yalvardı. Mektubu "sizin en sadık ve en dürüst eşiniz" olarak imzalamıştı. Tarihini de "Kuledeki kederli hapis günlerimden" olarak belirtmişti.

Anne'in Yoldaş Mahkumları İdam Ediliyorlar

Dört adama, eğer suçlarını itiraf ederlerse hayatlarının bağışlanacağı sözü verilmişti. Bu yüzden içlerinden biri bunu yaptı; ama diğerleri sonuna kadar kararlılıkla buna karşı çıktılar. Anne Boleyn'in masum olduğuna inananlar, itirafta bulunanın, bunu idamını önlemek için yaptığını düşünüyorlardı. Çünkü korku ve baskı altındaki insanların genellikle sonradan suçsuz oldukları kanıtlanan suçları itiraf

etmeleri bilinen bir şeydi. Niyeti buysa bile yararlı olmadı. Onlara karşı hiçbir şey kanıtlanamamış olan gayrı resmi bir davadan sonra bile en başından beri suçlu bulunan dört kişi, kralı memnun etmek için idama mahkûm edildi. Dördü de öldürüldü.

Anne Yargılanıyor ve Cezalandırılıyor

Bundan üç gün sonra kraliçe, lordların önünde mahkemeye çıkarıldı. O zamanlar İngiltere krallığındaki lord sayısı elli üçtü. Sadece yirmi altısı mahkemede bulunuyordu. Kral, idam cezası geçirmeye gönülsüz olanların katılımını önlemek için düzenlemeler yapmakla suçlanmıştı. Ne olursa olsun katılanlar, mahkumun suçundan emin olduklarını itiraf ettiler. Ve kralın isteğine göre ya yakılmasına ya da kellesinin uçurulmasına karar verdiler. Kral kafasının kesilmesini istedi.

Masum Olduğunu İddia Ediyor

İdam, Kule içindeki küçük yeşil bir alanda yapılacaktı. Buraya bir platform kurulmuştu. Platformun üstünde bir kütük vardı ve her şey bu gibi durumlarda her zaman olduğu gibi, siyah bir örtüyle örtülmüştü. Kaçınılmaz günün sabahında, Kule'nin görevli memurunu çağırıp ona atfedilen suçlarda masum olduğunu belirten ölüm itirazlarını kabul etmesini istedi. Saat 12'den önce öldürülmeyeceğini anladığını ve hemen olup bitmesini istediği için beklemenin onu üzdüğünü söyledi. Görevli acısının hafif ve anlık olacağını söyledi. "Evet." diye katıldı Anne. "Çok yetenekli bir celladın tutulduğunu duydum, ayrıca benim boynum çok incedir."

Anne'in İdamı

Belirlenen saatte, idamın yapılacağı alana getirildi. Orada yirmi kişi vardı. Bu kişiler, Londra şehrindeki devlet adamlarıydı. İdam anında hissettiği bedensel acı kısa süre içinde kesilmişti. Çünkü ince boynu tek bir vuruşla kopmuş ve acı hissi muhtemelen hemen durmuştu. Ama kafasının vücudundan ayrılmasından sonra bile gözler ve dudakların birkaç saniye daha hareket edip titreştiği görüldü. Yine de yaşamın gizemli fonksiyonlarının tuhaf ve doğal olmayan devamı bittiğinde izleyiciler rahatladı.

Ölü Bedenin Durumu
Kralın Gaddarlığı

Tabut yoktu. Onun yerine, kulenin odalarından birinde duran, içine okların konulması için yapılmış eski tahta bir sandık buldular. Önce kafası kesilmiş gövdeyi içine koydular, sonra kopmuş kafayı yerine yerleştirdiler. Sanki verdikleri onarılamaz zararı düzeltmeye çalışıyor gibiydiler. Bu şekilde sakladıkları bedeni hızla kule içindeki bir mabede gömmeye götürdüler. Tüm bunları öyle hızlı bir şekilde yaptılar ki her şey saat 12'yi vurmadan önce bitirilmişti. Ertesi gün bu korkunç olayın yazarı duygusuz canavar, halkın önünde, yeni gözdesi Jane Seymour ile evlendi.

Elizabeth'in Ümitsiz Durumu

Kral sadece Anne'in kişisel mahkumiyetini sağlamamış aynı zamanda onunla olan evliliğini fesheden bir yasa da çıkarttırmıştı. Bu yasayı, kanıtlamaya çalıştığı onun bir erkekle ilişkisi olduğu iddiasına dayandırmıştı. Bu tabi ki sadece bir numaraydı. Bunu yapmasındaki amaç, annesiyle evliliğini geçersiz kılarak Elizabeth'in tacın varisi olma hakkını elinden almaktı. İşte küçük prenses böyle annesiz ve arkadaşsız, bir başına kalmıştı ve sadece üç yaşındaydı.

II. BÖLÜM
BİR PRENSESİN ÇOCUKLUĞU
1536-1548

Annesinin Ölümünden Sonra Elizabeth'in Durumu

Annesi öldüğünde Elizabeth henüz üç yaşındaydı. Bir prensesti; ancak ümitsiz ve yalnız bir haldeydi. Ama tamamen terk edilmiş değildi. Tacın varisi olma hakları geçersiz kılınmıştı. Fakat kralın kızıydı ve tabi ki belirli bir dereceye kadar itibar ve protokol sağlanmalıydı. Aksi halde bu, o sırada ona sıradan bir çocukmuş gibi davranan kraliyet makamının fikirleriyle tamamen tutarsız olurdu.

Evi

Hunsdon denilen bir yerde ona verilmiş bir ev vardı. Bayan Bryan adında bir dadının gözetiminde o evde yaşıyordu. Bayan Bryan'ın kralın memurlarından birine yazdığı –hâlâ var olan– Elizabeth ile ilgili bir mektup vardı. Mektupta, fakir durumlarından bahsediyor ve ihtiyaçları için daha uygun bir bütçe istiyordu. Bu mektupla küçük

kahramanımızın durumunu okuyucuya gösterebileceğiz. Aşağıda verilmiş olan mektup orijinalinden kısaltılmıştır:

Elizabeth'in Dadısı Bayan Bryan'ın Mektubu
Mektubun Sonucu

"Lordum;

Buraya en son gelişinizde, içimi rahatlatan ve zavallı düşüncelerimi söylemem için beni cesaretlendiren siz Lord Hazretlerinin, kralın nezaketine güven duymamı söylemeniz beni memnun etmişti.

Lordum, Leydi Elizabeth'im önceki durumundan alındı ve şimdi hangi aşamada olduğunu sadece kulaktan dolma biliyorum. Bu yüzden ne ona ne kendime ne de üzerlerinde sözümün geçtiği hizmetçilerine ve uşaklarına nasıl emretmem gerektiğini bilmiyorum. Ama Lordum, sizden ona ve sahip olduklarına karşı iyi davranmanız ve ona biraz giysi sahibi olması konusunda izin vermeniz için yalvarıyorum; çünkü onun ne cüppesi ne fistanı ne bir keten parçası ne önlüğü ne eşarbı ne uzun kollusu ne atkısı ne de şapkası var. Zarafetinin ihtiyacı olan bu eşyaları yapabildiğim kadarıyla sadakatimle hallettim; ama artık yapamam. Size yalvarıyorum Lordum, onun ihtiyacı olanın zarafet olduğunu göreceksiniz ve sizden kendimi ona karşı nasıl sunmam gerektiğini öğrenebilirim ve Kral'ın nezaketinin memnuniyeti için ve sizin için ne gerekiyorsa yaparım.

Lordum, Bay Shelton, Leydim Elizabeth'i devlet sofrasında yemeğe davet etti. Ne yazık ki Lordum, onun yaşında bir çocuk için bu gibi davetler uygunsuzdur. Size söz veriyorum ki Lordum, eğer o bu daveti kabul ederse onu sağlıklı tutmayı üstlenmeye cesaret edemem; çünkü orada çeşit çeşit et, meyve ve şarap görecek ve onun bunları istemesi durumunda nefsini bunlardan korumak benim için zor olacak. Biliyorsunuz ki Lordum, orada doğruluğun yeri yok

ve o hâlâ tamamen doğruyu bulacak yaşta değil. Biliyorum ki eğer oraya giderse, onu ne Kral Hazretleri'nin ne de kendi onuruna, ne sağlığına ne de kendi zavallı dürüstlüğüme layık yetiştirebilirim. Bu yüzden lordum, leydimin yiyebileceği kadar birkaç iyi yemekle birlikte kendisine özel bir miktar et getirilmesini sizden diliyorum.

Bebekliğindeki Dertler ve Sıkıntılar

Hanımım dişlerinden dolayı büyük acı çekiyor. Çok yavaş bir şekilde çıkıyorlar. Bu benim de kendi isteklerimden çok onun isteklerinin yerine getirilmesi için onun adına acı çekmeme neden oluyor. Tanrı'ya güveniyorum ve daha sahip olmadığı bir sonraki dış görünüşüne zarafet katan dişlerinin iyi bir şekilde çıkması için dua ediyorum. Lord hazretlerinin Leydi Elizabeth'imi rahatlığa kavuşturacağına da güveniyorum. Hayatımda gördüğüm en uysal ve en kibar çocuktur. İsa, Leydimi korusun.

İyi Lordum, Leydi Hazretlerimi ve biz, onun fakir hizmetçilerini unutmayınız."

Edward'ın Doğumu

Bu mektup o zamanlarda saray halkında yaygın olarak hüküm süren görkem ve ihtişamla huzursuzluk ve yoksulluğun garip bir karışım içinde olduğunu açıkça gösteriyor. Bu mektuptan anladığımız kadarıyla Elizabeth'in dayanmaya çalıştığı yoksulluğun bir kısmı kuşkusuz o zamanın kötü koşullarından kaynaklanıyordu. Ama en azından bir süreliğine, ihmal edilmiş ve terkedilmiş bir durumda olduğu açıktı. Yeni kraliçenin, Elizabeth'in annesinin yerine geçen Jane Seymour'ın evliliğinden bir iki yıl sonra bir oğlu oldu. Oğlana Edward adı verildi. Böylece Henry'nin üç çocuğu olmuştu; Mary, Elizabeth ve Edward. Çocukların her biri farklı bir eştendi. Sonuncu

çocuk Edward bir süre de olsa kralın sevgisini ve ilgisini tekeline almış gibi görünüyordu.

Kral Kızlarıyla Barıştırılıyor

Daha önce de söylendiği gibi kralın, kraliçelere karşı hissettiği düşmanlık, o tekrar evlenebilmek için özgür olsun diye onları yolundan çekme isteğiydi. Bu yüzden anneler birbiri ardına yolundan kaldırıldıktan sonra çocuklar göz önüne alınınca, düşmanlık yavaş yavaş kayboldu. Kral, Mary ve Elizabeth'le ilgilenmeye tekrar başladı. Hatta, Elizabeth'i yabancı ülkelerdeki ünlü kişilerle evlendirme planları bile tasarladı ve bu amaçla bazı görüşmeler yaptı. Sonunda iki prensesin tahta çıkma haklarından mahrum bırakıldıkları cezayı kaldıran bir yasa geçirtti. Böylece babaları hâlâ hayattayken prenseslik unvanlarını geri kazandılar.

Kral Henry'nin Ölümü Çocukları

Kral, her biri farklı anneden olma üç çocuğunu ardında bırakarak 1547 yılında öldü. Mary, 31 yaşında, evlenmemiş bir bayandı. Kimsenin sevmediği, inatçı, sert ve katı yürekli bir kadındı. Kral Henry'nin ilk karısı Aragonlu Catherine'in kızıydı ve tıpkı annesi gibi sıkı bir Katolik'ti.

Mary'den sonra on dört yaşındaki Elizabeth gelirdi. Kralın ikinci karısı olan Anne Boleyn'in kızıydı. Bir Protestan olarak yetiştirilmişti. Çok güzel değildi; ama hayat dolu ve neşeli bir çocuktu. Kız kardeşi Mary'den davranış ve karakter olarak tamamen farklıydı.

Son olarak, üçüncü kraliçe Jane Seymour'ın oğlu Edward vardı. Babası öldüğünde dokuz yaşındaydı. İyi bir karaktere sahipti. Yaradılış olarak sakin ve kibardı. Felsefe ve derslere düşkündü. Onu tanıyan herkesin gözdesiydi.

6. Edward

Kral Henry'nin Zorbalığı

Günümüzde bir adamın atını veya çiftliğini miras bırakması gibi, o tarihlerde de bir kralın, tacını, vasiyet bırakarak kontrolü altında tuttuğu düşünülürdü. Tabi ki bu gücün bazı sınırları vardı. Böyle bir kararın kesin geçerliliği için Parlamento'nun fikir birliği içinde olması gerekliydi. Kral 8. Henry çıkarmak istediği herhangi bir yasanın parlamentodan geçmesinde zorluklar yaşamıştı. Bir seferinde, kendi istediği kanunlardan birinin çıkmasında gecikme yaşanınca Avam Kamarası'nın en nüfuzlu üyelerinden birini huzuruna çağırdı. Üye geldi ve kralın önünde diz çöktü. "Ne yani benim yasamın geçmesine izin vermeyecekler mi?", dedi kral. Daha sonra tahtından kalktı ve diz çökmüş parlamenterin başına elini koydu ve ekledi, "Yarına kadar yasam geçmiş olsun yoksa yarın sizin kafanız kesilecek." Bu nedenle ertesi gün yasa hemen geçirildi.

Tahta Geçme Sırası Elizabeth'in Sorunları

Kral Henry ölmeden önce, tahta geçme sırasını şöyle düzenledi; Edward onun yerine geçecekti. Ama daha dokuz yaşında yani çok küçük olduğu için yüksek rütbeli on altı kişiden oluşan bir devlet konseyi, gerçekten kendi ismiyle kral olacağı on sekiz yaşına kadar onun adına ülkeyi yönetmek için seçilecekti. Edward'ın varis bırakmadan ölmesi durumunda, en büyük kızı Mary tahta geçecekti. Ve eğer Mary varis bırakmadan ölürse Elizabeth, kraliyet tacını giyecekti. Bu düzenleme tam anlamıyla uygulandı. Krallığı, ölene kadar; yani 16 yaşına kadar Edward'ın adıyla konsey yönetti. Daha sonra Mary tahta çıktı ve beş yıl fazla kraliçe olarak ülkeyi yönetti. Çocuk sahibi olmadan öldü. Tüm bu zaman boyunca Elizabeth ise prenses unvanına sahipti. Kendisi için kurulan komplolar, entrikalar ve suikastlerden kaynaklanan, özel durumu ve beklentilerden dolayı dahil edildiği tehlikelere ve zorluklara maruz kaldı.

İki Seymour

Bu olayların en kötülerinden biri babasının ölümünden hemen sonra gerçekleşti. Jane Seymour'ın iki erkek kardeşi vardı. Kral Henry'nin son günlerinde onun gözüne girmişlerdi. Büyük olanı tarihte önce Hertford Kontu unvanıyla; ama daha sonra Somerset Dükü olarak bilinir. Küçük olanın adı ise Sör Thomas Seymour idi. İkisi de genç Edward'ın reşit olmadığı dönem boyunca devlet olaylarını yöneten hükümetin üyeleriydiler. Ama ikisi de orta derecedeki güçlerinden tatmin olmamışlardı. Edward'ın annesi Jane Seymour'ın kardeşleri oldukları için, doğal olarak onun dayılarıydılar vc büyük dayısı kendisini seçilmiş kral vckili yapmayı başardı. Bu görevle aslında ismi dışında tüm özellikleriyle bir kraldı.

Dul Kraliçenin Evliliği

Hoş ve başarılı biri olan genç kardeşi, öldüğü zaman hayatta olan tek karısı olduğu için, Kral Henry'nin terk ettiği Dul Kraliçe Catherine Parr'a evlenme teklif etti. Kraliçe, onunla evlenmeye razı oldu. Evlilik, kralın ölümünün hemen ardından gerçekleşti. O kadar kısa süre sonra oldu ki aşırı derecede acele ve uygunsuz bulundu. Dul kraliçeye kalan iki ev vardı. Biri Chelsea'de, diğeri ise oradan çok uzak olmayan Hanworth'ta idi. Yeni kocasıyla bazen Chelsea'dekinde bazen de Hanworth'takinde kalıyordu. Kral, vasiyetinde ayrıca kraliçenin, Prenses Elizabeth'in bakımını üstlenmesini istemişti. Bu yüzden Elizabeth, babasının ölümünün ardından, dayısıyken bir bakıma artık babası olan Seymour'ın sorumluluğu altında bu iki evde yaşamaya başladı. Bir bakıma dayısıydı; çünkü babasının eşlerinden birinin erkek kardeşiydi. Öte yandan babası da sayılırdı; çünkü babasının diğer eşlerinden birinin de kocasıydı. Yine de kan bağı olarak aralarında hiçbir akrabalık yoktu.

Seymourların Kavgası
Somerset'in Gücü ve Etkisi

İki kardeş, Somerset ve Seymour kavga ediyorlardı. İkisi de aşırı hırslı ve birbirlerine karşı kıskançlık içindeydiler. Somerset, konsey tarafından seçilmiş, vekil olarak atanmasının yanı sıra genç kraldan da "patent" denilen bir güç bağışı almıştı. Bu terfi büyük bir resmiyetle gerçekleştirildi ve terfi belgesi büyük devlet mührüyle damgalandı. Bu durum Somerset'i, Kral Henry'nin yönetimde işbirliği yaptığı diğer asillerden bağımsız kılmış oldu. Bu patentle, denizde ve karadaki tüm birliklerin en yüksek komutasına geçirildi. Büyük devlet kubbesinin altında, tahtın sağ tarafında koltuğu vardı. Toplumsal olaylar için yurtdışına gittiğinde gerçek bir kraldan beklenilebilecek tüm ihtişamlı ve gösterişli tavırları takınıyordu. Genç Edward tamamen onun etkisi altındaydı ve Somerset'in ona önerdiği her şeyi yapıyordu. Seymour tüm bu gücü kıskanıyor ve ağabeyinin yerine geçmek, onu alt etmek için elinden gelebilecek her şeyin planını yapıyordu.

Kıskançlıklar ve Kavgalar

Bu büyük devlet adamlarının eşleri de anlaşmazlık içindeydiler. Somerset Düşesi, vekilin karısı olduğu için, öncelik hakkına sahip olduğunu düşünüyordu. Çünkü kocası kral naibi olduğu için, karısının bir çeşit kraliçe olarak düşünülmesini sağlamaya hakkı olduğunu sanıyordu. Diğer taraftan Seymour'ın karısı da daha önce hükümdarlık yapan bir kralın gerçek eşi olduğu için, gerçek bir kraliçe olarak üstünlüğe sahip olduğunu ileri sürüyordu. İki leydi, bu çözülemeyen noktada, sürekli tartışıyorlardı. Kıskançlık ve kötü niyet yaratarak ve kocaları arasındaki düşmanlığı arttırarak kendi taraflarına birçok kişi çekmişlerdi.

İskoçya Kraliçesi Mary
Evlilik Planları

Tüm bu zaman zarfında, ünlü İskoçya Kraliçesi Mary, İskoçya'da Stirling Şatosu'nda, Janet Sinclair'ın kollarında bir bebekti. Kral Henry hayattayken, İskoçya hükümetiyle bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmayla ikisi de ergenlik çağına geldiklerinde, Mary'nin, Henry'nin oğlu Edward'la evlenmesine karar verilmişti. Ama sonra İskoçya hükümeti, Protestanların elinden Katoliklerin eline geçince, bu anlaşmadan vazgeçilmesi gerektiğine karar vermişlerdi. Yetkili İngiliz kişiler buna çok sinirlendiler. Evliliği gerçekleştirmeyi istiyorlardı; çünkü bu, İskoç ve İngiliz krallıklarının birleşmesi için önemliydi. Bu amaç için uygun olduğunu düşündüğü bir zamanda, kral vekili bir ordu kurdu ve İskoçya'ya savaş ilan etmek ve İskoçları evlilik anlaşmasını yerine getirmeye zorlamak için kuzeye doğru ilerledi.

Seymour'ın Terfisi
Jane Grey.
Aile Kavgaları

Ağabeyi kuzeye gittiğinde, Seymour evde kaldı ve elde edebildiği her yolla kendi nüfuzunu güçlendirmeye ve gücünü arttırmaya çalıştı. Yönetim konseyinden yüksek amirallik görevini edinmeyi başardı. Bu rütbe ona, donanmanın komutasını verdi ve onu ağabeyinin yanında kraliyetteki en güçlü ve en önemli kişi yaptı. Bunun yanı sıra, daha önce de belirtildiği gibi, onun evinde yaşayan Elizabeth'in bakım ve sorumluluğuna da sahipti. Ama Seymour çapkın ve ahlaksız bir erkek olduğundan dolayı, hızla çocukluktan kadınlığa geçen prenses için bu durumun uygun olup olmadığına şüpheyle bakılıyordu. O sırada on dört yaşındaydı. Seymour'ın ailesinde Elizabeth gibi bir kız daha vardı. Kral Henry'nin yeğeni ve doğal olarak Elizabeth'in ikinci derece kuzeniydi. İsmi Jane Grey'di.

Çok mutsuz bir aileydiler. Jane Grey dışında tüm aile üyelerinin davranışları ve alışkanlıkları çok kaba ve kuralsızdı. Amiral karısıyla tartışıyor ve onu, onun için çalışan hizmetçilerden kıskanıyordu. Kraliçe, kocasının genç prensese karşı davranışlarında farklı bir şey olduğunu gözlemlemişti. Bu, kraliçenin hem kıza hem de kocasına karşı öfke duymasına neden oluyordu. Elizabeth buna çok alındı ve ardından, ayrılıklarıyla sonuçlanan şiddetli bir kavga meydana geldi. Elizabeth çekip gitti ve daha sonra Hatfield denilen bir yerde kalmaya başladı.

Dul Kraliçenin Ölümü

Bundan kısa bir süre sonra, dul kraliçe aniden öldü. İnsanlar, kocası Seymour'ı, Elizabeth'le evlenmek için, karısını zehirlemekle suçladılar. Bunu inkâr etti; ama hemen Elizabeth'i elde etmek için planlar yapmaya başladı. Çünkü Elizabeth'in gelecek bir zamanda, tahta çıkma ihtimali vardı ve eğer o sırada Elizabeth'in kocası o olursa, ülkeyi onun adına yöneten gerçek bir hükümdar olabileceğini düşünüyordu.

Seymour'ın Planları

Elizabeth'in evinde iki kişi vardı. Biri o sırada dadısı olan Bayan Ashley diğeri ise bir çeşit mali işler sorumlusu olan Parry adında bir adamdı. Ona "haznedar" da denirdi. Amiral, bu kişileri kendi çıkarlarına yardımcı olmaları için ikna etti ve onlar aracılığıyla Elizabeth'le iletişime geçmeye ve onu planlarına dahil etmek için ikna etmeye çalıştı. Tabi ki tüm bu iş büyük bir gizlilik içinde halledildi. Bu tür planlar yüzünden, hepsi Edward'ın yönetimine karşı vatan hainliği suçundan sorumluydular. Çünkü Edward'ın bakanları ve danışmanları, onların planının Edward'ın hükümetini devirmek ve Elizabeth'i

kraliçe yapmak olduğunu düşünebilirlerdi. Bu yüzden iş birliği içinde olmalarını gizli tutmak için birbirlerine sıkıca bağlanmışlardı. Elizabeth de bir dereceye kadar bu plana çekilmişti. Ama planın içinde ne kadar yer aldığı tam olarak bilinmemiştir. Kendisinden yaşça çok büyük olmasına rağmen, Seymour'ı sevmeye ve karısı olmayı istemeye başladığı zannedildi. Daha önce ihmal edilip yalnız bırakıldığı için, ona karşı güçlü bir sevgi duyan ve onun iyiliğiyle ilgilenen hoş ve etkili bir adama, sempati duymaya eğilimi olması şaşırtıcı değildir.

Seymour'ın Tutuklanması
Duruşması ve Vatandaşlık Haklarını Kaybetmesi
Seymour'ın Kafası Uçuruluyor

Elizabeth bir gün, Seymour'ın, İskoçya'dan döndükten sonra kardeşinin yaptığı planları öğrenen ağabeyinin emriyle yakalandığını ve Kule'ye teslim edildiğini duyunca şaşkınlıkla donakaldı. Seymour aceleyle, kurallara uygun olmayan bir mahkemeye çıkarıldı. Konsey, Kule'ye gidip onu huzurlarına çıkartarak sorguladılar. Suçlamaların şeklen anlatılmasını ve tanıkların onla yüzleştirilmesini talep etti; ama konsey bu formalitelere gerek duymadan da onun suç işlediğine ikna olmuştu. Parlamento bunun hemen ardından, onun vatandaşlık haklarından mahrum edilmesi kararını verdi. Bu kararla idamla cezalandırılmış oluyordu. Kral vekili olan ağabeyi, idam belgesini imzaladı. Seymour, Kule Tepesi'nde idam edildi.

Elizabeth's Mahkemeleri
Elizabeth's Metaneti

Kral vekili, bu konuyla ilgili işin aslını öğrenmek için, Elizabeth'e iki elçi gönderdi. Bu elçilerden birinin adı Sör Robert Tyrwhitt idi. Haznedar elçilerin kapıda olduğunu öğrenince, büyük bir korkuyla odasına gitti ve mahvolduğunu söyledi. Bu sırada boynundaki zinciri ve parmaklarından yüzükleri çıkardı. Üzüntüsünü gösteren jestlerle onları fırlatıp attı. Daha sonra elçiler Elizabeth'e gittiler ve onu korkutup itiraf ettirebilmek için, Bayan Ashley'nin ve haznedarın da ele geçirildiği ve Kule'ye gönderildiği yalanını söylediler. Paniğe kapılmış görünüyor, için için ağlıyordu. Sakinleşmesi uzun zaman aldı. Herhangi bir şey itiraf edip etmediklerini bilmek istiyordu. Kral vekilinin elçileri bunu ona tabi ki söylemediler. Ama olan her şeyi itiraf etmesi için teşvik ettiler. Ne olursa olsun gençliği ve deneyimsizliği nedeniyle, kötülük ve utancın ona değil, düşünülen diğer kişilere atfedileceğini söylediler. Fakat Elizabeth hiçbir şey itiraf etmedi. Elçiler, onun suçlu olduğuna ikna olduktan sonra gittiler. Suçlu olduğunu Elizabeth'in yüz ifadesinden anlamışlardı. Sessizliğinin nedeninin aşığına ihanet etmemek adına gösterdiği kararlılık olduğunu düşünüyorlardı. Kral vekiline, kral vekilinden veya genç Kral Edward'dan başka hiç kimsenin ondan en ufak bir bilgi alabilmeyi başaramayacağına inandıklarını belirten bir mesaj gönderdiler. Bu gizemli durumlar Elizabeth hakkında hoş olmayan bir izlenim oluşmasına neden oldu. Seymour'ın karısı hayattayken onun evinde geçirdiği süre boyunca, Elizabeth ile Seymour arasında hoppa ve umursamaz davranışlar görüldüğü söyleniyordu. Bu davranışlar Seymour'ın karısının önünde gerçekleşmişti. Diğer ölümlüler gibi o zamanlarda dükler ve prenseslerin de zaman zaman eğlencelere düşkün oldukları gerçeği dışında, bu söylentiler doğrulanmamıştı. İnsanlar Bayan Ashley'i, genç bir kızın sorumluluğunu taşırken, tavırlarında büyük bir asalet ve ağırbaşlılık taşımadığı için eleştirmişlerdi. Hükümet onu görevinden aldı.

Leydi Tyrwhitt

Elizabeth'in ağzını aramak için gönderilen elçilerden Sör Robert Tyrwhitt'in karısı Leydi Tyrwhitt, Bayan Ashley'nin yerine geçirildi. Elizabeth bu değişime hiç memnun olmadı. Leydi Tyrwhitt'e, dadısının Bayan Ashley olduğunu ve konseyin ona birden fazla dadı göndermesine yol açacak hiçbir şey yapmadığını söyledi. Sör Robert, kral vekiline bu değişikliğin ona çok ağır geldiğini ve "tüm gece ağlayıp, ertesi gün boyunca somurttuğunu" yazdı. Elizabeth'in Bayan Ashley'ye olan bağlılığının çok güçlü olduğunu ve amiral hakkında olumsuz bir şey söylenirse bunu duymayı kaldıramayacağını aksine hemen onu savunmaya geçeceğini söyledi.

Elizabeth'in Üzüntüleri Arkadaşlarına Olan Sadakati

Elizabeth'in bahtsız Seymour'ı sevdiği ne kadar doğrudur asla bilinmemiştir. Ama şüphesiz tüm bu olaylar onun için acı bir deneyim ve dert olmuştu. Bunlar olduğunda henüz on dört on beş yaşındaydı ve kalbini, yaraların ve mutlulukların etkisine karşı aşırı derecede hassaslaştıran bir durumdaydı. Seymour'ı sonsuza dek kaybetmişti. Elizabeth, kardeşinin hükümdarlığının geriye kalan günlerinde, toplumdan uzaklaşmış inzivaya çekilmişti. Ama Bayan Ashley'i ve Parry'i unutmadı. Uzun süre sonra tahta çıktığında, mevkilerini göz önüne alarak onlara çok değerli işler verdi ve ölene dek onlar için iyi bir arkadaş oldu.

III. BÖLÜM
LEYDİ JANE GREY
1550-1553

Leydi Jane Grey

Küçükken Elizabeth'in yanında bulunanlar ve oyun arkadaşları arasında genç bir bayan vardı. Kuzeniydi, aslında kuzeninin kızıydı. İsmi Jane Grey'di, tarihte genelde Leydi Jane Grey olarak bilinir. Annesi Dorsetlerin Markiziydi ve Kral 8. Henry'nin kız kardeşlerinden birinin kızıydı. Kral Henry vekalet sırasına kendi çocuklarından; oğlu Edward, kızları Mary ve Catherine'den sonra onun adını da koymuştu. Daha çok küçük olsa da belki bir gün İngiltere Kraliçesi olabileceği için, önemli bir kişiydi. Bu yüzden, sarayda tutuluyor ve iki prensesin aldığı çalışmaları ve eğitimi o da alıyordu.

Yapısı ve Karakteri
Leydi Jane'in Anne ve Babası
Önüne Koyulan Engeller

Leydi Jane Prenses Elizabeth'ten dört yaş küçüktü. Tatlı hareketleri, daha küçükken ortaya çıkan olağandışı zekâ üstünlüğüyle birleşince onu herkesin sevgilisi yaptı. Jane'in anne babası, Dorset Markisi ve Markizi, (*) isimlerini güneybatı sahilindeki Dorset Kasabası'ndan alsalar da İngiltere'nin merkezindeki Leicestershire'daki Broadgate denilen bir malikanede yaşıyorlardı. Kızlarıyla, 8. Henry'nin neslinden geldiği için ona duyulan önemle ve bir gün İngiltere tahtına çıkabilme olasılığıyla gurur duyuyorlardı. Davranışları çok sert ve yalındı. Dünyada yükselme hırsına sahip kişilerin yaptığı gibi, görgü kurallarına ve titizliğe çok dikkat ederlerdi. Dünyanın bütün çağlarında ve tüm ülkeler arasında, uzun süredir yüksek makamda bulunmaya alışmış kişiler davranışlarında ve tavırlarında doğal ve rahattırlar. Ama düşük pozisyondayken birdenbire yükselmiş kişiler ya da böyle bir gelişimi bekleyenler veya isteyenler kendilerini görgü ve protokol kurallarının kölesi haline getirirler. İşte Leydi Jane'in annesi ve babası onun bir gün kraliçe olmasını umut ediyordu. Sürekli onu koruyor ve kolluyor, önüne binlerce engel koyuyorlardı. Ve böyle bir çocuğa ait olan içten gelen ve doğal olan neşeyi ve canlılığı bastırıyorlardı.

Leydi Jane'in Başarıları
Öğretmeninin Kişiliği
Elizabeth ve Aylmer'in Hikâyesi

Ama bu durumların sonucunda çok muhteşem bir öğrenci oldu. Özel bir öğretmeni vardı. Bilgi ve yetenek olarak ünlü bir adamdı ve öğrencilerinin ona sevgi ve saygı duymalarını sağlayan nazik ve kibar

---

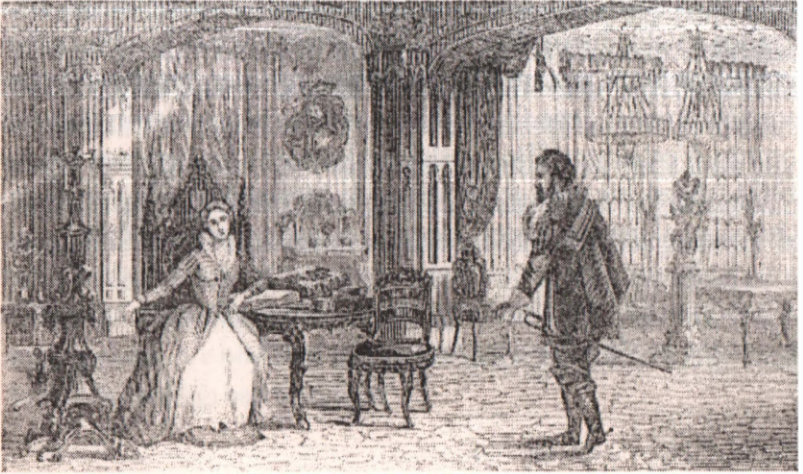
(*) *Marki* ve *Markiz*: Aristokratik rütbelerdir. Fransızcadan gelen kelimelerdir. Erkeğe *Marki*, bayana *Markiz* denir.

bir yapısı vardı. İsmi John Aylmer'di. Leydi Jane'in babası Dorset Markisi, Bay Aylmer ile çok genç yaşta tanışmış ve eğitimini bitirdiğinde onu, çocuklarının öğretmeni ve papazı olarak evlerinde kalmaya çağırmıştı. Daha sonrasında Aylmer, ünlü bir kişi, Londra Piskoposu oldu. Tahta çıktığında da Kraliçe Elizabeth'in hükümdarlığı altında birçok önemli devlet makamında çalıştı. Yaşamının ilk kısmında Leydi Jane'e yakın olduğu gibi, orta ve son kısmında Kraliçe Elizabeth'e çok bağlanmıştı. Aylmer, Elizabeth'e hizmet ettiği dönemde, onun kişiliğini gösteren acayip bir olay gerçekleşti. Kraliçe diş ağrısı çekiyordu ve dişin çekilmesi gerekiyordu. Doktor, aletleriyle birlikte hazır beklemekteydi. Saray halkından birkaç leydi ve beyefendi kraliçenin odasında onun acısını paylaşıyorlardı. Ama kraliçe ameliyattan öyle çok korkuyordu ki doktora kendini teslim etmeye yetecek metaneti toplayamadı. Aylmer, bir süre onu cesaretlendirmeyi denedikten sonra sandalyeye onun yerine kendisi oturdu. Ve doktora, "Ben yaşlı bir adamım ve kaybedecek sadece birkaç dişim var; ama gel ve şunu çek. Majestelerine bunun ne kadar kolay olduğunu göster." dedi. Kimse, Elizabeth'in böyle bir şeyin yapılmasına izin vereceğini zannetmiyordu. Ama verdi. Aylmer için bunun ne kadar kolay bir şey olduğunu görünce, aynı şeyin kendisine yapılmasına daha fazla itiraz etmedi.

Leydi Jane'in Aylmer'e Olan Bağlılığı

Aylmer'in Leydi Jane'e kazandırdıkları da vardı. Öğretmenine aşırı derecede bağlıydı ve ona verdiği derslerde büyük ilerleme gösteriyordu. O zamanlar üst sınıftaki leydiler, eski ve modern dillere büyük önem verirlerdi. Aslında bu, o zaman da şimdiki gibi önemli bir ihtiyaçtı. Avrupalı bir prensesin Avrupa'nın ana dillerini bilmesi gerekiyordu. Çünkü çeşitli kraliyet aileleri arasında sürekli evlilikler gerçekleşiyordu. Bu da birçok ziyarete ve farklı saraylar arasında diğer etkileşimlere yol açıyordu. Ayrıca papayla da birçok

görüşme yapılıyordu. Bu görüşmelerde iletişimin aracı Latin diliydi. Leydi Jane zamanının çoğunu bu derslere adadı ve hepsinde hızla yeterlik kazandı.

Leydi Jane Grey Ders Çalışırken

Elizabeth'in Dersleri
Roger Ascham

Prenses Elizabeth'de muhteşem bir öğrenciydi. Öğretmeni Roger Ascham adında, eğitimli ve meşhur birisiydi. Elizabeth, Fransızca ve İtalyanca'yı İngilizce kadar akıcı bir şekilde konuşuyordu. Ayrıca Latinceyi de hızla ve doğrulukla konuşuyor ve yazıyordu. Yunanca'da da önemli ölçüde ilerleme kaydetti. Yunan harflerini çok güzel bir şekilde yazabiliyordu ve sohbetlerde kendisini oldukça iyi ifade edebiliyordu. Cecil isimli genç bir leydi, onun arkadaşlarından biriydi ve Yunanca'yı İngilizce kadar iyi konuştuğu söylenir. Roger Ascham, prensesi bu derslerde geliştirmekten çok zevk alıyordu. Bu dersler esnasında Leydi Jane'le de tanışmıştı. Mektuplarında, Leydi Jane'in benzer çalışmalardaki çalışkanlığını ve gayretini övmüştü.

Leydi Jane'in Yunanca Yeteneği
Ascham'la Yaptığı Görüşme

İngiltere'nin kuzeyinden Londra'ya doğru yolculuk yapan Roger Ascham, bir gün Dorset Markisinin malikanesine ziyarette bulundu. Ama aile evde değildi. Ormanda avlanmaya çıkmışlardı. Ama Leydi Jane evdeydi. Ascham onu görmek için içeri girdi. Kütüphanede Yunanca okuyordu. Ascham kızı izledi ve henüz on beş yaşında olmasına rağmen Yunan diline ne kadar aşina olduğunu görünce şaşırdı. Ona Yunanca bir mektup yazarsa çok memnun olacağını söyledi. Jane bunu yapacağına hemen söz verdi. Ascham ayrıca ona bu yaşta kendisini nasıl bu kadar çok geliştirdiğini sordu. "Size nasıl olduğunu anlatacağım," dedi. "Tanrının bana bahşettiği en önemli hediyelerden biri böyle sert ve katı anne-baba ve böyle kibar bir öğretmendir. Annemin ya da babamın huzurunda, konuşurken, sessizce dururken, otururken, kalkarken, yürürken, yemek yerken, bir şey içerken, neşeli veya üzgünken, dikiş dikerken,

oynarken, dans ederken veya başka bir şey yaparken, tüm bunları olabildiğince kusursuz bir şekilde ağırbaşlılıkla, ölçüyle veya sayıyla yapmak zorundayım. Yoksa çok sert bir şekilde benimle alay ediyor, zalimce tehdit ediyorlar ve evet bazen de çimdikler, kıstırmalar ve ailemin onuru adına adlarını söyleyemeyeceğim diğer başka yöntemlerle devamlı olarak alay ediliyor ve acı çektiriliyorum. Ama Bay Aylmer'e gittiğim zaman, öğrettiği konuların albenili kısımlarından başlayarak bana öyle kibar ve hoş bir şekilde ders veriyor ki onunla geçirdiğim zaman boyunca hiçbir şey düşünmüyorum. Ondan uzakta olduğum zamanlar hep üzgün oluyorum; çünkü öğrenmek dışında yaptığım her şey acı, sorun, korku ve keder veriyor."

Leydi Jane'in Edward'a Yakınlığı
Northumberland Kontu
Mary'ye Kaba Davranışları

Genç Kral Edward, ölene dek her zaman Leydi Jane Grey'le yakın arkadaş olmuşlardı. Edward on altı yaşında öldü ve bu yüzden babasının Edward'ın kendi ismiyle tahta çıkmasını düşündüğü zamanı göremedi. Hayatının sonraki kısmında Kral Edward'ın en ünlü ve güçlü vekillerinden biri Northumberland kontuydu. Northumberland kontunun gerçek ismi John Dudley'di. Elizabeth'in vaftiz töreninin sonundaki geçit töreninde hediyeleri taşıyanlardan biriydi. Bir Protestan'dı. Edward ve Leydi Jane Grey de Protestan oldukları için onlara karşı çok samimiydi. Fakat Mary'e karşı duyguları ve hareketleri düşmancaydı; çünkü Mary bir Katolik'ti. Ona çoğu zaman çok kaba davranıyordu. Mary, dini inancı yüzünden birçok sıkıntı ve zorluğun hedefi oluyordu. Edward'ın hükümeti dinsel devrimin desteklenmesi ve iktidarın tüm gücüyle Katoliklikten vazgeçirmesi gerekliliği yüzünden bazı ölçütler belirlendi. Northumberland da bunu yapmanın güvenilir olacağını ve Edward he-

nüz çok küçük olduğu için uzun süre yaşayıp hükümdarlık yapacağının çok muhtemel olduğunu düşünüyordu. Babasının vasiyetinde, eğer Mary daha uzun yaşarsa, Edward'ın varisi olarak adlandırıldığı doğruydu. Ama o, Edward'dan birkaç yaş büyük olduğu için ondan uzun yaşayamamayacağı tahmin ediliyordu.

Edward'ın Sağlığının Bozulması

Tüm bu hesaplar, on altı yaşındaki Edward'ın sağlığının aniden kötüleşmesiyle bozuldu. Northumberland çok telaşlanmıştı. Eğer Edward ölürse Mary'nin onun yerine geçeceğini ve kendisine ait gücü kaybedeceğini biliyordu. Bu yüzden böyle bir sonucu engellemek için umutsuzca çabalamaya karar verdi.

Veraset Konusundaki Belirsizlik

Bu çözüme ulaşırken, Northumberland'ın kendisinin, gücün kasıtlı olarak ele geçirilmesini planladığı ve buna niyetlendiğini düşündüğü anlaşılmamalıdır. Tahta geçecek doğru ve haklı varisin kim olacağı konusunda büyük bir belirsizlik vardı. Şüphesiz, Northumberland çıkarları yüzünden önyargılı davrandı. Ama bu önyargının farkında olmayabilirdi. Kendi gücünün devamının bağlı olduğu veraset yöntemini desteklemekte, sadece, içinde haklı ve adil olanı koruduğuna inanmış olabilirdi.

İktidar Mücadelesi

Aslında, bir ulusun yüce yönetiminin sunulduğu ellere karar vermek için insan uygarlığının icat ettiği hiçbir yöntem yoktur ki şüphe ve tartışmayı önlesin. Eğer bu güç nesilden nesile miras olarak geçerse hiçbir kural, sorunları bazen aşacak kadar ayrıntılı ve dolu

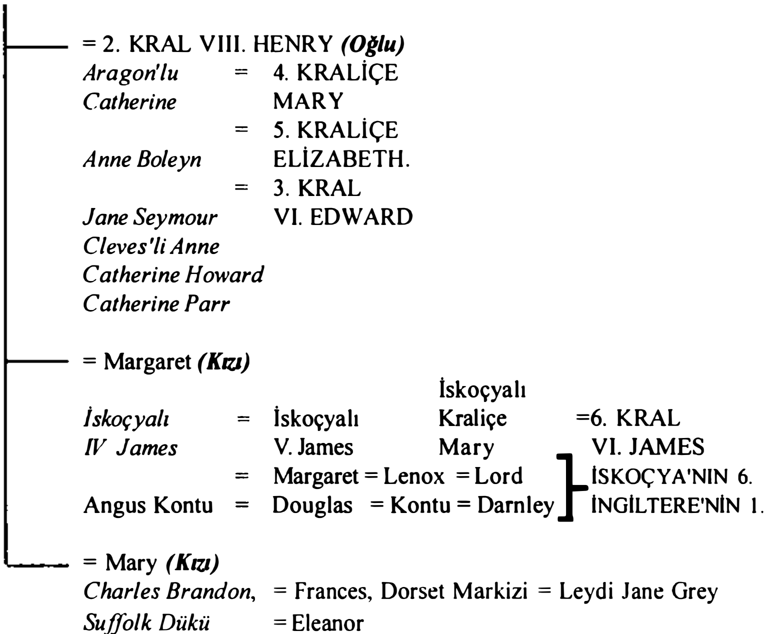
yapılamazdı. Öte yandan, seçim planı kabul edilirse, sık sık oyların bir kısmı hakkında teknik şüpheler olabilir. Ve sonucun bu şüpheli kısımda sorunlar ortaya çıkar. Bu yüzden, her sistemde tartışmalar yaşanacaktır ve hırslı kişiler iktidar mücadelesi için bu tür durumları fırsat bileceklerdir.

Kraliçe Elizabeth'in Aile Bağları

Okuyucuların Northumberland'ın benimsediği planın doğasını daha iyi anlayabilmesi için Elizabeth dönemindeki İngiltere Kraliyet ailesinin soylarına ait bir tablo sunuyoruz.

ELIZABETH'İN ZAMANINDA İNGİLTERE KRALİYET AİLESİNİN TABLOSU

1. KRAL VII. HENRY ***(Bir oğlu ve iki kızı vardır)***

AÇIKLAMA

Bu tablo 7. Henry'nin en yakın neslini (= işaretiyle belirtilmiştir) gösterir. Sırasıyla evlendikleri kişilerin isimleri italik yazılmıştır. İngiltere'nin hükümdarları olanlar küçük harflerle yazılmıştır ve hükümdar oldukları sıra isimlerinin başındaki şekillerle gösterilmiştir.

Tablonun Açıklaması
Kral Henry'nin Vasiyeti

Bu tabloyu incelersek Kral 7. Henry'nin bir oğlan ve iki kız çocuk bıraktığını görürüz. Oğlu Kral 8. Henry idi ve üç çocuğu vardı. Üçüncü çocuğu Kral 6. Edward'dı. O sırada ölmek üzereydi. Diğer ikisi, Prenses Mary ve Elizabeth idi. Doğal olarak Edward'dan sonraki varislerdi. Ayrıca, Kral Henry daha önce açıklanmış olduğu gibi, Elizabeth ve Mary'nin veraset haklarını doğrulayan bir vasiyet bırakmıştı. Bu vasiyeti ölmesine yakın bir zamanda yazmıştı. Ama hatırlanacaktır ki yaşamı süresince, bu prenseslerin dünyaya geldikleri her iki evliliği de resmi olarak iptal edilmişti. Aragonlu Catherine'le olan evliliği bir ricasıyla, Anne Boleyn'le olan evliliği ise başka bir ricasıyla iptal edilmişti. Bu iptal yasalarının her ikisi de sonrasında geri alınmıştı ve prenseslerin tahta geçme hakları vasiyet sayesinde yeniden yürürlüğe konmuştu veya konmaya çalışılmıştı. Fakat Mary ve Elizabeth'in dürüst ve yasal eşlerin çocukları olarak düşünülüp düşülmedikleri hâlâ bir soruydu.

Tahtta Hak İddia Edenler
Kafa Karıştıran Sorular

Eğer Elizabeth ve Mary olmasaydı; Leydi Jane Grey, Edward'dan sonraki varis olacaktı. Çünkü ismi, Kral 8. Henry'nin vasiyetinde prenseslerden sonra yazılmıştı. Bu vasiyet, bir nedenle, Margaret'ın soyundan gelenleri, o ülkenin kralı 4. James'in eşi olarak İskoçya'ya

gidenleri bir tarafa ayırıyordu. Kralın, kız kardeşi Margaret'ın çocuklarını mirastan yoksun bırakmaya ne hakkı olduğu büyük bir sorundur. Margaret'ın soyundakiler arasında İskoçya Kraliçesi Mary de vardı. O sırada, ailenin o kolunun temsilcisiydi. İskoçya Kraliçesi Mary'nin arkadaşları İngiliz tahtına, Edward'dan sonra onun geçme hakkı olduğunu iddia ediyorlardı. Prenses Mary'nin annesi Catherine'nin evliliğini ve aynı zamanda Elizabeth'in annesi Anne Boleyn'in evliliğinin iptal edilmiş olduğunu ve vasiyetin onları tekrar yürürlüğe koyamayacağını savundular. Ayrıca, vasiyetin, büyükannesi Margaret'ın haklarını bir kenara koymakta eşit şekilde güçsüz olduğunu da savundular. İskoçya Kraliçesi Mary o sırada sessiz olsa da hak talebini sonradan öne sürdü ve Elizabeth'in başına birçok sorun açtı.

Bunların yanı sıra, Kral 8. Henry'nin vasiyetinin feshedilmiş evlilikleri yeniden yasallaştırma etkisi olmadığını ve Margaret'ın hak taleplerini ayırmak için yeterli olduğunu iddia eden üçüncü bir grup da vardı. Tabi ki, tabloda görüldüğü gibi, 8. Henry'nin ikinci kız kardeşinin temsilcisi olan ve üçüncü grubun fikrini savunan Leydi Jane Grey onlara göre tek varisti. Northumberland kontu bu görüşü benimsiyordu. Amacı, tahta çıkmasının kendi büyüklüğünü sonlandıracağını çok iyi bildiği Prenses Mary'yi dışarıda tutmak için Leydi Jane Grey'i tahta çıkarmaktı.

Northumberland'ın Gücü

Northumberland kontu o zamanlar genç kralın başvekiliydi. Koruyucu Somerset çok uzun zaman önce yatağa düşmüştü. İsmi John Dudley olan Northumberland onun yerine geçmişti. Ve sarayda öyle büyük etkiye ve güce erişmişti ki hemen hemen her şey onun emrine göre yapılıyor gibiydi. Ama diğer saray mensupları ve ulusun geneli ondan nefret ediyordu. Aslında kendisine ait olmayan

büyük gücü kullanmak için genç veya zayıf akıllı bir prensin güvenini kazanan insanlar çoğu zaman nefret uyandırır. Ama kariyerinin kısa süre içinde sonlandırılacağı belliydi. Çünkü Kral Edward'ın öleceğini ve Mary'nin tahta geçeceğini herkes biliyordu.

Planları
Lady Jane'in Evliliği
İnsanların Duyguları

Northumberland gücünün devam etmesi için planlar yapmakta endişeliydi. Konuyu düşünüp taşınırken sadece gücünün devamını değil artmasını da sağlayacak gibi görünen planlar üretti. Planı, prenseslerin hak taleplerini bir kenara koyarak Leydi Jane Grey'i tahta çıkartmaktı. Birkaç tane oğlu vardı. Bir tanesi genç, yakışıklı ve başarılıydı. O oğlunun, Leydi Jane'in kocası olmasını, Leydi Jane'in babasına teklif etmeyi düşündü. Markinin bu plana razı olmasına teşvik etmek için kralla olan ilişkisi sayesinde ona bir düklük sağlayabileceği sözünü verdi. Marki teklifi kabul etti. Leydi Jane, ona teklif ettikleri eşe karşı çıkmadı. Düklük elde edildi ve Northumberland'ın gücünü arttırmak için düzenlediği iki başka evlilikle birlikte, Leydi Jane'in evliliği büyük eğlenceler ve şölenlerle kutlandı. Memnuniyetsizliklerini açıkça göstermeseler de insanlar kıskançlıkla kızgınlıkla ve karamsarlıkla seyrettiler. Çünkü genç kral ölüm döşeğindeyken sarayın yüksek makamlarındaki kişilerin şölenlerle eğlenmelerini uygun bulmuyorlardı. Yeni gelinini tahta çıkarmanın Northumberland'ın planı olduğunu henüz bilmiyorlardı.

Mary'i Uzak Tutma Çabaları
Northumberland Genç Kralı İkna Etmeye Çalışıyor

Northumberland, eğer Edward ölmeden önce Leydi Jane'in tahta çıkma hakkının onayını elde edebilirse kendi başarı şansının önemli derecede artacağını düşünüyordu. Kısa bir süre sonra bu amacı gerçekleştirmesi için bir fırsat ortaya çıktı. Bir gün, genç Edward'ın yatağının kenarında otururken, konuyu değiştirerek konuşmayı Edward'ın hükümdarlığı süresince büyük gelişme kaydeden dinsel devrime getirdi ve Edward'ı da konuşmaya yönlendirdi. Sonra Mary'nin tahta geçmesiyle bu devrimin tamamlanmamış olarak kalacağı için çok yazık olacağını söyledi. Çünkü o bir Katolik'ti ve ülkeyi eskiden olduğu gibi ruhani Roma egemenliği altına götürmeye çalışacaktı. Northumberland daha sonra böyle bir felaketi önlemenin sadece bir tek yolu olduğunu, bunun da tahta çıkartılacak kişinin Mary yerine Leydi Jane olacağını söyledi. Kral Edward çok düşünceli, saygılı ve vicdanlı biriydi. Görevi olduğunu düşündüğü şeyi yapmakta oldukça da hevesliydi. İktidarında, dinsel devrimi desteklemek ve Katolik gücün İngiltere'de yeniden egemen olmasını engellemek için yapılması gereken her şeyin kendi görevi olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden, Northumberland'ın planını kabul etmeye kolayca ikna oldu. Çünkü kendisi de çocukluğundan beri arkadaşı ve dostu olan Leydi Jane'e oldukça bağlıydı.

Hakimlerin Davranışı

Kral hemen kraliyetin üç hakimini çağırdı ve onlardan bir görev belgesi düzenlemelerini istedi. Bu belgede kralın ölümünden sonra tacı takacak kişinin Leydi Jane olacağı ve Mary ile Elizabeth'in tahta geçemeyecekleri belirtilecekti. Hakimler bunu yapmaya korktular; çünkü Kral 8. Henry'nin vasiyetinde düzenlediği tahta çıkma sırasını bozmak adına herhangi bir şey yapanların vatan hainliği suçuyla yargılanacağı bildirilmişti. Bu yüzden, hakimler eğer kralın on-

lardan istediği şeyi yaparlarsa ve daha sonra Leydi Jane'in arkadaşları onun tahta çıkmasını resmileştirmekte başarısız olurlarsa, sonuçta Kule'de kendi kafalarının kesilecek olduğunu çok iyi biliyorlardı. Bunu krala açıkladılar ve onlardan istediği görevden muaf tutulmak için yalvardılar. Northumberland buna çok öfkelendi ve hakimlere karşı şiddetli davranışlar sergilemeye hazırlandı. Ama onlar, kendilerini vatan hainliği cezasına ve acısına maruz bırakacak görevi kabul etmemekte kararlıydılar.

Resmi Af
Edward'ın Belgesi

Tehditlerin ve şiddetin başarılı olamayacağını gören Northumberland zorluğu gidermek için başka bir yöntem buldu. Hakimleri, yaptıkları işin herhangi kötücül bir sonucundan, kralın imzaladığı ve büyük mühürle damgalanacak resmi bir afla korumayı önerdi. Böylece vatan hainliğiyle suçlanmaları durumunda, resmi af onları cezadan kurtaracaktı. Bu plan başarılı oldu. Bir parşömen rulosuna büyük bir resmiyetle yazılan ve büyük mühürle damgalanan af çıkarıldı. Hakimler, Edward'dan sonra tahta Leydi Jane'in geçeceğini belirten belgeyi hazırlayıp imzaladılar. Ama bu işi isteksizce ve kötü önsezilerle yapmışlardı.

Prensesleri Tuzağa Düşürme Planı

Norhtumberland daha sonra kralın ölümünden sonra kendi hakları adına herhangi bir harekette bulunmalarını önlemek için prensesleri kendi gücüne çekme planı yaptı. Kral öldükten sonra bunu birkaç gün gizli tutmak için bazı düzenlemeler yapmaya da istekliydi. Bunun amacı, tacın devredildiği herkesçe öğrenilmeden önce Leydi Jane ve vekillerinin krallığa tamamen sahip olabilmeleriydi. Bu amaçla, kralın yardımcısı olan doktorları kovdu ve yerine, onu

kesinlikle tedavi edebilecek bir doktormuş gibi rol yapan bir kadını getirdi. Ayrıca, o sırada Londra'nın kuzeyindeki ülkede olan prenseslere elçiler gönderdi. Elçilerin ileteceği mesajda, Greenwich'e gelmelerini, hastalığı ve acısı sırasında kardeşlerini neşelendirip rahatlatmaları için onun hasta odasında bulunmalarını rica ediyordu.

Edward'ın Ölümü
Prenseslerin Kaçışı
Mary'nin Aldığı Önlemler

Prensesler çağrıya uydular. Derhal yola çıktılar ve Londra'dan geçip Greenwich'e doğru ilerlediler. Bu sırada, Edward'ın durumu hızla kötüye gidiyordu. Doktorları gittikten sonra tedavideki değişim onu iyileştireceğine kötüleştiriyordu. Öksürüğü arttı. Nefes alışı daha yorucu ve zor bir hale geldi. Yani, durumu yaklaşan sonun tüm belirtilerini gösteriyordu. Sonunda öldü. Northumberland, prensesleri kendi gücüne çekmek için, onlar varana dek bu acı gerçeği saklamaya çalıştı. Ama sadık bir arkadaş neler olup bittiği hakkında bilgi vermek için onları karşılamakta hızlı davrandı. Bu şekilde, Mary Londra'ya neredeyse ulaşmışken, kardeşinin öldüğü haberini aldı ve Northumberland'in Leydi Jane'i tahta geçirme planlarını da öğrendi. İki prenses aşırı derecede paniğe kapılmışlardı. İkisi de tekrar kuzeye doğru yola koyuldular. Mary konseye onun kraliçe olduğunu ilan etmekte gecikmelerini kınayan bir mektup yazmak için durdu. Daha sonra hızla, İngiltere'nin doğu kıyısındaki Suffolk kentinde Framlingham denilen bir yere doğru ilerledi. Burayı kendisi için, harekete geçme merkezi yaptı. Çünkü bu kentin insanlarının ona karşı özellikle candan olduklarını düşünüyordu. Ayrıca, burası deniz kenarındaydı. Durumların onun aleyhine dönmesi halinde buradan yabancı ülkelere kaçması kolay olurdu. Kaçak veya sürgün olma ihtimalinin iç karartıcı ve kötü olduğu doğruydu. Ama Kule'de bir esir olarak tutulmak veya vatan hainliği suçuyla bir kütük üzerinde kafasının kesilmesi kadar berbat değildi.

Leydi Jane Kraliçe İlan Ediliyor

Bu sırada, Northumberland, yandaşlarından oluşan bir birliğin başında Leydi Jane Grey'in malikânesine giderek Edward'ın öldüğü haberini verdi ve onu kraliçe ilan etme kararını bildirdi. Leydi Jane bu haberler karşısında şaşkına döndü. Önce teklif edilen onurlu görevi kesin bir dille reddetti. Ama Northumberland'ın, anne babasının ve eşinin ısrarlı ve aceleci tavırları, sonunda galip geldi. Londra'ya yönlendirildi ve en azından iktidar görüntüsüne sokuldu.

Büyük Telaş
Mary'yi Destekleyen Halkın Düşüncesi

Bu olanların haberleri ülkede yayılınca halk paniğe kapıldı. Herkes hemen ya Mary'nin ya da Leydi Jane'in tarafını tutmaya başladı. Silahlı asker grupları toplandı. Ama Londra'nın en yakın seçim bölgesinin ötesinde, ülkenin çoğunluğunun Mary ile aynı fikirde olduğu kısa süre içinde ortaya çıktı. Sahip olduğu Katolik inancı yüzünden bekledikleri tehlikeden korktukları doğruydu. Ama yine de 8. Henry'nin ölümünden beri, Edward'ın ölümü durumunda yerine Mary'nin geçmesini değişmez bir karar olarak görmüşlerdi. Onun kraliçe olacağı beklentisi, bilinçsizce de olsa, kraliçe olması gerektiği fikrine dönüşmüştü. Yasal bir sorun olarak düşünülse de tahta geçmekte hak iddia eden dört kişiden hangisinin en sağlam unvana sahip olduğu kesinlikle şüpheliydi. Ama halk bunu dikkate alacak kadar istekli değildi. Bütününde, Mary'nin hükümdarlık etmesi gerektiğini seçmişlerdi. Geniş ordu birlikleri bunun sonucunda toplanmaya başlamıştı. Elizabeth, Mary'nin yanındaydı. Bağlılığı için mümkün olduğunca destek vermek önemli olduğundan Elizabeth'e bin atlı asker sağladılar. Elizabeth bunlarla birlikte Mary ile buluşmaya ve ona yardım etmeye gitti.

Northumberland Mahkum Ediliyor

Northumberland toplayabildiği birliklerin başında ilerliyordu. Ama kısa süre içinde girişimin boşuna olduğunu anladı. Birlikleri onu terk ediyordu. Başta onun emri altında olan kaleler kendilerini Mary'e teslim etmişlerdi. Londra Kulesi de onun tarafına geçmişti. Sonunda, her şeyi kaybeden Northumberland mahkum edildi ve tüm nüfuzlu arkadaşları da onunla birlikte Kule'ye götürüldü. Leydi Jane de kocası ve babasıyla beraber yakalandı ve hapse atıldı.

Kafası Uçuruluyor

Northumberland hemen vatan hainliği suçuyla yargılandı. Suçlu bulundu ve derhal kütüğe getirildi. Aslında, başlangıcından sonuna dek olay çok hızlı ve gecikmeden çözüldü. 6. Edward 5 Temmuz'da ölmüştü ve Northumberland'ın kafasının uçurulduğu tarih ise 22 Ağustos'tu. Mutsuz Leydi Jane'in kraliçe unvanına sahip olduğu dönem sadece dokuz gün sürmüştü.

Mary'nin Zafer Geçidi Elizabeth'le Paylaşması

Bundan bir ay sonra, Mary taç töreni için Kule'den Londra'ya doğru büyük bir zafer geçidiyle gitti. Altın dokulu örtüyle örtülmüş kraliyet arabası, en muhteşem şekilde süslenmiş altı at tarafından çekiliyordu. Mücadelede kız kardeşine elinden geldiğince yardım eden Elizabeth zafer paylaşımına kabul edilmişti. Onun da altı atın çektiği gümüş süslemeler ve örtülerle donatılmış bir at arabası vardı. Bu şekilde, askerler ve asillerin oluşturduğu, büyük bir atlı alayıyla takip edilerek, Mary'nin, babasının tahtına geçeceği Westminster Manastırı'na doğru, büyük bir resmiyetle ilerlediler.

IV. BÖLÜM
İSPANYOL EŞ
1553-1555

Kraliçe Mary'nin Karakteri

Kraliçe Mary tahta çıktığı zaman, otuz beş yaşında bekâr bir bayandı. Görevinde dürüst ve vicdanlı olsa da görünüşü ve davranışları soğuk, sert ve korkutucuydu. Çok katı ve kararlı bir Katolik'ti. Dini inancının kurallarına sıkı bir bağlılık gösteriyordu. Bizden farklı düşünenlerde bu tavrı bağnazlık olarak adlandırmaya eğilimli olsak da bizimle aynı düşüncede olanlar tarafından sergilendiğinde buna istikrar diyoruz.

Bağnazlık ve İstikrar

Örneğin, ölümünden sonra, kardeşi, genç Edward'ın bedeni Londra'dan biraz uzaklıktaki nehrin yukarısındaki muhteşem bir katedral olan Westminster Manastırı'ndaki İngiltere krallarının son evine yatırılacaktı. Törenler, tabi ki o zamanlar Protestan olan İngil-

tere Kilisesi ritüellerine uygun yapılıyordu. Ama Mary bu törenlerde bulunmuş olmasına rağmen bu törenleri vicdanen onaylamadı. Bu yüzden, yakın arkadaşlarını ve katılımcıları kendi özel ibadet odasında topladı ve kardeşinin gömülme törenini burada Katolik ritüellerine uygun olarak Katolik rahiplerle yaptı. Onu ulusal anma törenine katılmasını yasaklayan kendi inancına olan bu bağlılığı bağnazlık mı yoksa sadece uygun ve istikrarlı bir durum muydu? Buna okuyucu karar vermeli. Ama karar verirken eğer Katolik formlarından bu şekilde bir Protestan çekilmesi durumu olsaydı vereceği kararın aynısını vermelidir.

Kraliçe Mary ile Evlenmek İsteyenler

Bağnazlık olsa da olmasa da Mary şüphesiz ki içtendi. Ama karakter olarak öyle soğuk, katı ve ciddiydi ki sevilme ihtimali azdı. Onun kocası olmak isteyen birçok kişi vardı. Ama hepsinin amacı onun gücünü ve büyüklüğünü paylaşmaktı. Bu kişiler arasında, en önemli ve onunla evlenmeyi başarması en muhtemel olanı İspanya prensiydi. İsmi Felipe'ydi.

İmparator 5. Charles Oğlu Felipe'nin Karakteri

Kraliçe Mary ile evlenmesi gerektiği onun değil; babasının planıydı. O zamanlar babası Avrupa'daki en varlıklı ve en güçlü kraldı. İsmi Charles'tı. Tarihte İspanya Kralı 5.Charles olarak geçer. Sadece İspanya Kralı değil, aynı zamanda Almanya İmparatoruydu. Bazen Madrid'de bazen de Flanders'taki (*) Brüksel'de kalırdı. Oğlu

(*) Flanders, tarihsel olarak Belçika, Fransa ve Hollanda'nın bazı kısımlarını kaplayan bir bölgedir.

Felipe daha önce Portekizli bir prensesle evliydi. Ama karısı ölmüştü ve Felipe dul kalmıştı. Artık yirmi yedi yaşındaydı ve Mary gibi katı, sert ve soğuktu. Dış görünüşü de karakteriyle uyumluydu. Ayrıca istikrarlı bir Katolik'ti ve doğası gereği, kibirli, hırslı ve baskın bir karaktere sahipti.

İspanyalı Felipe

İmparator, Mary'e Oğluyla Evlenmeyi Teklif Ediyor Mary Evlenme Teklifinden Memnun Oluyor

İmparator Charles, genç Edward'ın ölümünü ve Mary'nin tahta çıkışını duyar duymaz, oğlu Felipe'yi eş olarak Mary'e önerme planları yapmaya başladı. Teklifi iletmesi, Mary'yi ve hükümetinin önemli vekillerini bir takım nedenlerle teklifi kabul etmeye teşvik etmesi için sarayındaki bilge ve sağgörülü bir devlet adamını gönderdi. Bu temsilci görevini çok iyi bir şekilde başardı. Aslında, başarması kolay bir işti. Mary doğal olarak genç eş fikrinden memnun olurdu. Hem bu genç ve başarılı eş Avrupa'daki en büyük hükümdarın oğluydu ve bir gün babasının bu yüce yerine geçecekti. Kraliçe Mary'nin tahtına rakip hakları olan İskoçya Kraliçesi Mary de Fransa Kralı'nın oğluyla evlenmek üzereydi. Ve onu İspanya Kralı'nın oğluyla evlenerek gölgede bırakacak olmak da mutluluk vericiydi. Ama bu belki de en muhteşem eşin hangisi olacağı sorusunu getirecekti. Çünkü Paris kraliyeti en ihtişamlı saray olsa da o zamanlar Amerikan kolonilerindeki altın ve gümüş madenlerine sahip olan İspanya en azından dünyadaki en zengin ülkeydi.

Bakanların Planı

Mary'nin plandan hoşlandığını anlayan bakanları da buna sevindiler. Mary gerçekten çok sessiz; ama etkili bir şekilde İngiliz hükümetini ve ulusunu Katolik inancına geri döndürme adına çalışmalarına başlamıştı. Bakanları, bu adayla evlenmeyi gerçekten istiyorsa, evlilik gerçekleşene dek planları ertelemesi gerektiğini söylediler. İngiltere halkının geneli Protestan inancına sahipti. Kraliçenin Protestan papazlarını susturarak ve Katolik ayinlerini ve âdetlerini geri getirerek başlattığı gelişmeler altında halk huzursuz ve rahatsızdı. Ve şimdi eğer kraliçelerinin aşırı derecede katı ve uzlaşmaz bir Katolik olan İspanyol Felipe'yle evlendiğini öğrenirlerse panikleri iki katına çıkacaktı. Bu yüzden eğer eşinden vazgeçmeyi

istemiyorsa bir süre papalığı yeniden kurma çalışmalarına ara vermeliydi. Kraliçe, bunun bir seçenek olduğunu gördü ve bakanlarının tavsiyelerine uymaya karar verdi. Teklifi halka açıklamak için yöntem hazırlamak adına halkı sakinleştirmek ve susturmak için elinden geleni yaptı.

Halk Panikte
Evliliğe Karşı Çıkma

Mary resmen ilan etmek için tam hazırlanmadan önce böyle bir planın olduğu dedikoduları yurtdışında yayılmaya başladı. Bu dedikodular büyük bir heyecan yarattı ve güçlü bir şekilde evliliğe karşı çıkıldı. İnsanlar Felipe'nin hırslı ve zorba karakterini biliyorlardı ve kraliçenin eşi olarak İngiltere'ye gelirse, tüm yönetimin onun ellerine geçeceğine ve babasının etkisi altında olduğu için bu evliliğin İngiltere'yi, zaten geniş bir egemenliğe sahip olan imparatorluğun sadece bir eklentisi yapacağına inanıyorlardı. Avam Kamarası yirmi üyeden oluşan bir komite seçti ve onları kraliçeye gönderdi. Alçakgönüllülükle kraliçeden bir yabancıyla evlenmemesini rica edeceklerdi. Kraliçe bu ricaya hiç memnun olmadı ve parlamentoyu dağıttı. Üyeler, yüzlerindeki memnuniyetsizlik ve korku ifadeleriyle ayrıldılar. İngiltere'nin İspanya'nın bir vilayeti olmak üzere olduğunu söylediler. Bu söylediklerinin duyulduğu her yerde, insanlar bu ihtimal yüzünden paniğe kapıldılar.

İmparator Para Sağlıyor

O sırada Kraliçe Mary'nin devlet başbakanı, adı Gardiner olan kurnaz bir politikacıydı. Gardiner imparatora bir mesaj gönderdi. Mesajda oğlunun evliliğine İngiltere'de karşı çıkıldığı ve eğer evliliğin sözleşme şartları kraliçeye ve İngiltere'ye yarar şekilde yapılmazsa,

ayrıca saraya bu sorunu çözmekte etkili kişiler getirmesi için ona bir miktar para sağlamazsa bunu düzeltemeyeceğini bildiriyordu. Charles parayı göndermeye karar verdi. Parayı Almanya'daki zengin şehirlerden ödünç aldı. Bunun için oğlu Felipe'nin evlenip zengin ve güçlü İngiltere'ye sahip olur olmaz bunu ödeyeceğine dair söz verdi. O zamanki tarihçilere göre, İngiltere'ye bu şekilde gönderilen paranın miktarı şimdiki paraya oranlanırsa iki milyon dolarmış. Rüşvet kesinlikle yüksek bir seviyedeymiş.

İmparatorun Elçiliği

İmparator, evlilik sözleşmesindeki şartları düzenlemeleri için Londra'ya başında asil kişilerin olduğu muhteşem bir elçilik de gönderdi. Bu elçilik önemliydi. Londra'da kaldıkları süre boyunca gösteriş ve ilgi odağı olmuşlardı. Karşılanmalarının şöhreti ve rüşvetlerin etkisi plana karşıtlığı dindirmiş gibiydi. Karşıtlık artık açıkça gösterilmiyordu. Ama karara karşıtlık güçlü ve köklü kararlılıkla kraliyet içinde gizlice büyümekteydi. Yine de, bu görüşmelerin devam etmesini engellemedi. Şartlarda, elçilik gelmeden önce, büyük ihtimalle tamamen anlaşılmış ve şartlar kararlaştırılmıştı. Böylece geriye sadece maddeleri yazıp imzalama formaliteleri kalmıştı.

Evlilik Sözleşmesinin Ana Maddeleri

Bu şartların ana maddelerinden bazıları şunlardı: Felipe, Mary'nin kraliçe unvanıyla birlikte İngiltere kralı unvanını alacaktı. Mary de aynı şekilde onun İspanya'daki unvanlarını paylaşacaktı. Mary'nin İngiltere'deki yönetim bakanlarının atanmasında ayrıcalıklı gücü olacağına ve İspanyolların seçilebilir olmayacağına karar verilmişti. Bu evlilikten doğan çocuklara iki ülkedeki yönetim haklarının vekaletinde özel şartlar ayrılacaktı. Felipe'nin önceki karısından zaten bir oğlu vardı. Bu oğul İspanya Krallığı'nda babasının yerine ge-

çebilirdi; ama Felipe'nin kıtadaki diğer egemenlikleri olabilecek her olası durumun detaylı olarak ayarlandığı yöntemlerle, bu evlilikten doğan çocuklara bırakılacaktı. Ama tüm bu beyannameleri yaparken harcanan emekler boşa gitmişti; çünkü Mary asla çocuk sahibi olmadı.

İngiltere halkına huzursuzluk getirebileceği için, Felipe'nin saraya İspanya'dan veya diğer yabancı ülkelerden görevli getirmesi yasaktı. Ayrıca, İngiliz soyluların izni olmadan çocukları veya kraliçeyi İngiltere'nin dışına çıkaramayacaktı. Eğer kraliçe ondan önce ölürse, İngiltere'deki her türlü hakkı sonsuza dek bitmiş olacaktı. Kraliyete ait hiçbir mücevheri veya malı götüremeyecek ve bu işi başka birine de yaptıramayacaktı.

Mary'nin ve İngiltere'nin haklarını titizlikle koruyan bu ana maddeler İngiliz halkını memnun etmek ve evlilik hakkındaki itirazlarını ortadan kaldırmak için konulmuştu. Bunların halkın üzerinde etkisi olmadı değil; ancak düşmanlıkları o kadar yerleşmişti ki bunlar öylesine kolay giderilemezdi. Aksine, gittikçe daha tehditkâr olmaya başladı. Sonunda bir grup güçlü ve nüfuzlu kişi tarafından bir komplo kuruldu ve açık isyan planı yapıldı.

Wyatt'in İsyanı
Suffolk Dükü
Wyatt Londra'ya İlerliyor

Bu planın lideri Sör Thomas Wyatt idi. Planı takip eden isyan tarihte "Wyatt İsyanı" olarak bilinir. Diğer lider ise Suffolk düküydü. Hatırlanacağı gibi, Leydi Jane Grey'in babasıydı. Bu, insanları, komplocuların planının sadece İspanyol'la evliliğin gerçekleşmesini engellemek olmadığını aynı zamanda, Kraliçe Mary'i tamamen tahttan indirip Leydi Jane'i tahta çıkarmak olduğunu düşünmeye yöneltmişti. Ne olursa olsun, kapsamlı ve tüyler ürpertici bir komplo kurulmuştu. Krallığın değişik kısımlarında birçok ayaklanma çıka-

caktı. Wyatt'in kendisinin yönettiği dışındaki tüm ayaklanmalar başarısız oldu. Ama ülkenin güneydoğu kısmında bulunan Kent'teki ayaklanma başarılı olmuştu. Önemli derecede büyük bir güç toplanmış ve güneyden Londra'ya doğru ilerlemeye başlamıştı.

Kraliçe Şehre Çekiliyor

Kraliçe Mary paniğe kapılmıştı. Hazırda, bu tehlikeyi karşılayabilecek silahlı bir gücü yoktu. Thames'in karşısında nehrin aşağı kısmına, dört bin adamın başında ilerleyen Wyatt'i karşılamaları ve ne istediğini sormaları için elçiler göndermişti. Kraliçenin esir olarak ona gönderilmesini ve Londra Kulesi'nin ona teslim edilmesini istediğini söyledi. Bu, planının kraliçeyi tahttan indirmek olduğunu kanıtlamıştı. Mary önce bu teklifleri reddetti. Bu yeni düşmanı karşılayacak silahlı gücü olmadığı için Westminster'dan Londra şehrine çekilmek zorunda kaldı. Burada, Guildhall denen belediye binasına sığındı ve şehir otoritelerinin koruması altına girdi. Arkadaşlarından bazıları onu Kule'de kalmaya teşvik etti; ama vatandaşlarının sadakatine ve bağlılığına kale duvarlarından daha çok güvendiğini söyledi.

Wyatt Teslim Oluyor

Wyatt ilerlemeye devam etti. Hâlâ nehrin güney tarafındaydı. O zamanlar Londra'da Thames'i geçmek için sadece bir tane köprü vardı. Bu köprü de o kadar güçlü bir şekilde korunuyordu ki Wyatt oradan geçmeyi denemeye cesaret edemedi. Bu yüzden, yüksek bir noktadan geçmek için nehre doğru gitti. Dönüp dolaşıp aynı noktaya gelmek ve birkaç beklenmeyen durum onu o kadar çok oyaladı ki şehre girmeye hazır olduğunda onu karşılamak için yeteri kadar asker toplanmıştı. Onu bir tuzak veya bir kapan gibi bekleyen dar sokaklara cesurca girdi. Şehir birlikleri o girdikten sonra onu sıkış-

tırmışlardı. Sokaklara barikat kurmuş, kapıları kapatmışlardı. Silahlı adamlar tüm yolları ele geçirmek için akın etmişlerdi. Wyatt, Londra halkını kendi tarafında göreceğine inanıyordu. Ama halk ona sırtını döndü. Girişiminde başarılı olma umudu ve bu tehlikeden kaçma ihtimali yok olmuştu. Kraliçenin konseyinden, sessizce teslim olmasını ve kan dökülmeden kurtulmasını söyleyen bir elçi geldi. Korku ve çaresizlik içinde teslim oldu.

Suffolk Dükü Kule'ye Gönderiliyor

Suffolk Dükü, Wyatt'e yardım etmek için güç toplamaya çalıştığı başka bir ülkedeyken bu haberleri öğrendi. Hemen kaçtı ve hizmetçilerinden birinin evine saklandı. Ama ihanete uğradı. Yakalanıp Kule'ye gönderildi. Bu isyandaki diğer önemli kişilerin de birçoğu yakalandı. Diğerleri gizlenebilecekleri ve güvende olabilecekleri yerlere kaçtı.

Leydi Jane Grey'in İdamı
Güçlü Metaneti

Tahta geçmek için önceki girişimi yüzünden Mary'ye karşı vatan hainliğiyle suçlansa da, Leydi Jane'in yaşamı bu zamana dek bağışlanmıştı. Şimdi, Wyatt'in yakalanmasından iki gün sonra, ölmeye hazırlanması gerektiği söylenmişti. Tabi ki bu bildirimin aniliğine çok şaşırmıştı. Buna rağmen, sakinliğini kısa süre içinde sağladı ve kahramanlık sayılabilecek bir metanetle ölümüne giden korkunç zamanı geçirebildi. Çok genç olmasına rağmen gösterdiği metanet insanları şaşırtıyordu. Kocası da öldürülecekti. İlk önce onun kafası kesildi. Onun sırası gelmeden önce, idam yerinden geri götürüldüğü sırada, başsız bedeni gördü. Kuzeninin tacını elde etmeye çalışmış olmasındaki suçunu kabul etti. Tacı ele geçirme giri-

şimi başarısız olduğu için, insanlar onun teknik olarak suçlu olduğunu düşünür. Eğer başarılı olsaydı, yasal olmadığı halde tahta geçmeye çalıştığı için ölecek hain, Jane yerine Mary olurdu.

Suffolk'un Ölümü

Bu sırada, Wyatt ve Suffolk Kule'de mahkûmlardı. Suffolk, bencil hırsı nedeniyle masum ve sevecen çocuğunun zalimce ölümüne neden olduğunu düşündüğü için, acı ve pişmanlık duyuyordu. Bu ızdırabı uzun sürmedi. Çünkü oğlu ve Leydi Jane'in idamından beş gün sonra onun da kafası kesildi. Wyatt'in idamı kısa bir süre daha ertelenmişti.

Elizabeth'in Hapsedilmesi
Wyatt'in İdamı

Wyatt daha resmi bir şekilde yargılandı ve yargılanırken Prenses Elizabeth'in de komploya dahil olduğunu ileri sürdü. Elizabeth'in yakalanması için hemen bakanlar gönderildi. Londra'nın kuzeyindeki Westminster'da Whitehall denilen bir kraliyet sarayına götürüldü ve tamamen kapalı bir şekilde buraya hapsedildi. Kimsenin onunla konuşmasına veya onu görmesine izin verilmiyordu. Bu mahkumiyetinin ayrıntıları diğer bölümde anlatılacaktır. Bir baltayla kafaları kesilecek kadar önem taşımayan elli altmış komplocu asıldı ve altı yüz kişilik bir grup, elleri bağlanmış, boyunlarından ip geçirilmiş sefil bir şekilde af dilemek için Mary'nin huzuruna çıkarıldılar. Wyatt o sırada idam edildi. Ama ölmeye götürüldüğü zaman, Elizabeth hakkındaki suçlamalarını geri çekti. İsyan planına Elizabeth'in hiç dahil olmadığını ve tamamen masum olduğunu söyledi. Elizabeth'in arkadaşları, böyle bir iddianın Mary'nin hoşuna gideceğini sandığı ve bunun karşılığında kendisine daha hoşgörülü

bir biçimde davranılacağı için onu suçladığına; ama onu kurban etmesinin kendisini kurtarmayacağını anlayınca, suçlu vicdanının son saatlerinde onu doğruyu söylemesi için kamçıladığına inanıyorlardı.

Düğün Planı Devam Ediyor
Denizcilerin Düşmanlığı
Mary'nin Korku ve Şikâyetleri

Düğünün önündeki tüm engeller artık kaldırılmıştı. Wyatt'in isyanının başarısız olmasından sonra, hiç kimse kraliçenin planlarına karşı olduğunu açıkça göstermeyi göze alamıyordu. Ama hâlâ gizli bir hoşnutsuzluk vardı. Mary evliliğin gerçekleşmesi için sabırsızlanıyordu. Yeni bir Parlamento kuruldu ve onun planla elbirliği içinde olması sağlandı. Mary, damadı İngiltere'ye getirmesi için İspanya'ya gönderilmek üzere bir donanma hazırlanmasını emretti. Donanmanın komutasındaki amiral, denizcilerin Felipe'ye karşı olduklarını ve bu yüzden onu denizcilerin ellerine emanet etmesinin güvenli olmadığını düşündüğünü yazdı. Bunun üzerine Mary, Felipe'yi yanına getirmenin başka bir yolunu bulmak için bu birliğin kovulmasını emretti. Bir kaza olursa diye endişeliydi ve korkuyordu. Gemi parçalanabilir veya evliliğe çok da sıcak bakmayan Fransızların ellerine düşebilirdi. Düşünceleri ve konuşmaları her zaman aynı konu üzerinde dönmekteydi. Gündüzleri huzursuz, geceleri uykusuzdu. Sonunda sağlığı ciddi bir şekilde bozuldu ve arkadaşları aklını yitirmesinden korkmaya başladılar. Felipe'nin, onun güzelliğini, ilerleyen yaşı ve kötü sağlık durumu yüzünden bozulmuş bulmasından ve vardığında onun aşkını kaybetmiş olmaktan da korkuyordu.

Aslında Felipe'nin onu ihmal ettiğine dair şikâyet etmeye şimdiden başlamıştı. Kendisinin ifade ettiği gibi, çeyiz olarak bir krallık götürecek bir gelin tarafından zihninde uyanması gerektiğini düşündüğü sevgi ve ilgisini ne yazarak ne de başka bir şekilde gösteri-

yordu. Yine de, bu tarz soğuk ve kibirli davranış, İspanyol karakterini gösteren ve özellikle Felipe'de aşırı olduğu gözlenen gurur ve kendini beğenmeyle özdeşleşiyordu.

Felipe Southampton'a Varıyor
Felipe'nin Gururlu ve Kibirli Davranışı

Sonunda, gemiye binme zamanı geldi. Biscay Körfezi'ni geçerek İngiliz Kanalı'na doğru, İngiltere'nin güney sahilinde ünlü bir liman olan Southampton'a ulaştı. Şatafatlı ve gösterişli bir şekilde karaya ayakbastı. Onu karşılamak için Kraliçe Mary tarafından gönderilen İngilizler üzerinde olumsuz bir etki yaratan kibirli ve heybetli bir tavır takınmıştı. Gemiden indiğinde, kılıcını çekti ve bir süreliğine kendini beğenmiş bir şekilde onunla yürüdü. Kılıcı kınından çıkarmış, elinde tutuyordu. Karaya inerkenki gösterisine tanık olmuş olan izleyici kalabalığı bu sırada da bakmaya devam ediyor ve böyle bir hareketin ne ima etmeye çalıştığını düşünüyordu. Belki de sadece onları merak ettirmek için yapılmış bir hareketti. Southampton'ın yetkili kişileri, Felipe'yi karşılamak ve şehre onurlu bir şekilde kabul edilme sembolü olan kapı anahtarlarını ona sunmak için geçit alayıyla İngilizlerin gelmesini ayarlamışlardı. Felipe anahtarları aldı ama bir kelimeyle cevap vermeye tenezzül etmedi. İngiliz hükümdarlar ile halklarının arasını iyi tutması adına yapılan bir gelenek olan resmiyet ve ayırma çok fazla belirtilirdi; ama Felipe'nin kibiri ve heybeti haddini fazlasıyla aşmıştı.

Evlilik Töreni

Mary, damadı karşılamak için, Londra'dan sahile doğru yolun üçte ikisini geçti. Evlilik töreni burada gerçekleştirildi. Tüm grup gösteriler ve geçitlerle Londra'ya geri döndü. Neşeli ve mutlu olan Mary yeni lorduyla birlikte Windsor Kalesi'ndeki konutunda yerini aldı.

Felipe Mary'i Terk Ediyor
Şikâyetleri
Ölümü

Ama zavallı kraliçe sonunda, kocası tarafından hayal kırıklığına uğratıldı. Felipe ona aşık değildi. Aslında büyük olasılıkla aşkta yeteneksizdi. İngiltere'de bir yıl kaldı. Daha sonra, karısından ve evlat edindiği ülkeden usanmaya başlayınca İspanya'ya geri döndü. Bu, Kraliçe Mary'i oldukça gücendirmiş ve kırmıştı. İkisi de çocuk sahibi olamamalarına aşırı derecede üzülmüşlerdi. Felipe'nin Mary ile evlenmesinin tek sebebi hırstı, aşk değildi. İki krallığın da varisi olacak bir çocuğun doğmayacağını anlayınca, mutsuz karısına ihmalkâr ve zorba şekilde davrandı. Sonunda ondan tamamen uzaklaştı. Bir yıl sonra geri döndü; ama bunun tek nedeni Fransa'ya karşı savaşında, Mary'i ona katılmaya zorlamaktı. Eğer ona katılmazsa, İngiltere'den gideceğini ve onu bir daha asla görmeyeceğini söyledi. Mary karşı koyamadı. Ama sonunda, yararsız pişmanlıklar ve şikâyetlerle yorgun ve bitkin düştü. Ruhsal sıkıntıları ömrünü kısalttı. Evliliğinden birkaç yıl sonra sefil bir şekilde öldü. Böylece, İspanyol ile yaptığı evlilik gerçekten de talihsiz bir evlilik halini almıştı.

V. BÖLÜM

ELİZABETH KULE'DE

1554-1555

Elizabeth'in Durumu

Mary ve Elizabeth'in Doğumlarının Yasallaştırılması

Önceki bölümde kısaca bahsettiğimiz Kraliçe Elizabeth'in Kule'deki mahkumiyeti aslında daha geniş bir çaplı anlatımı hak etmektedir. İspanyollarla birleşme konusundaki zorlukların artmasından kısa bir süre önce saraydan ayrılmıştı. Jane Grey'in arkadaşları ve Northumberland ile yapılan mücadelede Mary'nin tarafında olduğu doğrudur. Taç giyme töreninde yapılan eğlencelerde ve geçit alayında kız kardeşinin zaferini paylaşmıştı. Fakat her şeye rağmen, Mary ve Elizabeth çok yakın arkadaş olamazlardı. Annelerinin evliliklerinin her ikisi birden geçerli sayılamazdı. 8. Henry öyle sabırsızdı ki Anne Boleyn'le evlenmeden önce Catherine'den boşanmayı bile beklememişti. İkinci evliliğin geçerli olmasının tek yolu, ilk evliliği baştan beri geçersiz ve hükümsüz saymaktı ve eğer ilki gerçekten geçersiz ve hükümsüz değilse, o halde ikinci öyleydi. Henry boşanmayı bekleseydi, her iki evlilikte kendi devamlılık süresi

boyunca geçerli olabilir ve prenseslerin ikisi de yasal varis olabilirlerdi. Ama Elizabeth ve Mary, yasal varis sayılmak için, birbirlerinin haklarını inkâr etmek zorundaydılar. Çünkü ancak böyle kendi haklarını koruyabilirlerdi. Bu yüzden bir bakıma doğuştan düşmanlardı. Dışarıdan birbirlerine karşı kibar görünseler de aralarında gerçek bir uyum veya arkadaşlık olması pek mümkün değildi.

Mary ve Elizabeth'in Farklılıkları
Courteney'in Uzun Süren Hapsi
Mary'nin Courteney'e İlgisi
Courteney'in Elizabeth'e İlgisi

Mary'nin taç giymesinden sonra, iki leydinin birbirlerine yabancılaşmasına neden olan bir durum meydana geldi. Londra Kulesi'nde bir tutsak vardı. İtibarlı, yüksek rütbeli bir beyefendi olan Courteney adındaki yirmi altı yaşında biriydi. Babasının işlediği siyasi suçlar yüzünden, henüz on iki yaşındayken 8. Henry tarafından Kule'ye hapsedilmişti. Mary tahta geçene dek yani on dört yıl boyunca hapiste kalmıştı; ama Mary onu serbest bıraktı. Hapisten çıktığında hapisteki yalnız geçirdiği zamanını durumu el verdiğince, zekâsını geliştirerek, bilgilenerek ve kendini geliştirmek için tüm fırsatları kullanarak geçirdiği için dışarıya zeki, başarılı ve hoş bir adam olarak çıkmıştı. Görünüşünün ve davranışlarının yarattığı ilgi, çektiği sıkıntılara karşı hissedilen doğal şefkatle daha da arttı. Bir bakıma, bir anda herkesin gözdesi oldu. Ailesinin ait olduğu sınıf, kendisine Mary'yi kendisiyle evlenmeyi düşündürtecek kadar yüksekti. Tabi bu düşünce İspanyol'la evliliği düşünmesinden önce oluyordu. Mary ona bir unvan ve geniş malikaneler verdi. Daha birçok iyilik yaptı. Bu şekilde onun kalbinde bir etki bırakmaya çalışıyordu. Ama çabaları boşunaydı. Çünkü Courteney açık bir şekilde, o sırada çok güzel olmasa da, hâlâ çok genç olan Elizabeth'i tercih etmişti. Kız kardeşinin tarafındaki bu başarılı çekişme kraliçenin kalbini kıskançlık

ve kızgınlıkla kapladı. Hayal kırıklığını o kadar ihmalkâr ve nezaketsiz davranışlarla gösterdi ki Elizabeth'in öfkelenmesine neden oldu. O yüzden Elizabeth saraydan ayrılıp şehirdeki konağında kalmak için izin istedi. Mary hemen bunu kabul etti. İşte o yüzden, Wyatt'in ayaklanması ilk patlak verdiği sırada, Elizabeth, Londra'nın batısında ona ait bir malikanede Ashridge'de insanlardan uzak ve yalnız bir şekilde yaşamaktaydı. Courteney'e gelince; Mary, onu tekrar Kule'ye hapse göndermek için bazı bahaneler bulmuştu.

Mary'nin Elizabeth'i Kendi Tarafına Çekme Planı

Mary, şikâyetçi insanların Elizabeth'e katılmasından ve tahta çıkması için onun adını vermelerinden korkuyordu. Eğer bunu yaparlarsa, Mary zor bir duruma düşerdi. Aklına, Elizabeth'i tekrar kendi tarafına çekme fikri geldi. Bunu başarmanın en olası yolunun, onun saraya geri dönmesini isteyen, kibar ve içten bir mektup yazmak olduğunu düşündü. Hemen böyle bir mektup yazdı. Mektupta, bazı kötü niyetli kişilerin krallığa zarar verme planları içinde olduklarını ve Elizabeth'in şu an yaşadığı yerde pek de güvende olmadığını düşündüğünü yazmıştı. Bu yüzden, onu dönmesi için teşvik etti ve eğer gelirse güzel bir şekilde karşılanacağını ve bütün tehlikelerden korunacağını söyledi.

Elizabeth'in İhtiyatı

Kraliçeden gelen bir davet aslında bir emirdir. Elizabeth'in bu çağrıya uyması gerekliydi; fakat davet geldiğinde hastaydı. Yani kendini iyi hissetmiyordu ve bu durumda yolculuğa çıkabilmek adına hastalığını küçümsemeyi istemiyordu. Evindeki subaylar, Elizabeth'in böyle bir yolculuğa çıkamayacağını belirten resmi bir belge hazırladılar.

Wyatt Elizabeth'i Suçluyor

Bu sırada Wyatt'in isyanı patlak vermişti. Londra'ya gelmiş ve orada yakalanmıştı. Suçlarını itiraf ederken, Prenses Elizabeth'i ve Corteney'i de karıştırmıştı. Mary'nin hükümeti, Elizabeth'i hasta olsa da yakalamaları gerektiğine karar vermişlerdi. Bu yüzden, Elizabeth'i Londra'ya getirmeleri için atlı bir askeri birlikle beraber üç vekil gönderdiler. Eğer Elizabeth yolculuk edecek kadar kötüyse diye kraliçenin tahtırevanını da yanlarında taşıyorlardı. Eğer hastaysa, onu tahtırevanla götüreceklerdi.

Yakalanması
Elizabeth Tahtırevanla Taşınıyor

Bu grup, Ashridge'e gece saat onda vardı. Hemen Elizabeth'in odasına girmekte ısrarlıydılar. Odaya girince görevlerini bildirdiler. Elizabeth korkmuştu. Gerçekten çok hasta olduğu için, onu götürmemelerini rica etti. Kraliçenin gönderdiği gruptakiler birkaç doktor çağırdılar. Doktorlar, hayati tehlikesi olmadan yolculuk edebileceğini onayladılar. Ertesi sabah, Elizabeth'i, bir çeşit üzeri örtülü yatağa benzeyen ve erkekler tarafından taşınan tahtırevana bindirdiler. Londra'ya olan uzaklık kırk beş kilometreydi. Grubun şehre varması dört günlerini aldı. Çok yavaş ilerlemişlerdi. Bu durumdan bazen, Elizabeth'in ne kadar ağır bir hastalık geçirdiğini göstermek için bahsedilir. Ama gerçek şu ki hızlı gitmeleri için de bir nedenleri yoktu. Elizabeth artık tamamen Mary'nin kontrolü altındaydı. Yolda ne kadar zaman harcadıkları bunu değiştiremezdi.

Sorgulanıp Serbest Bırakılıyor

Tahtırevan caddelerden büyük bir görkemle geçiyordu. Taşıdıkları bir prensesti. Londra'ya yaklaştıklarında, güzel üniformalar içinde yüz asker önlerinden ve yüz asker de arkalarından eşlik etti. Prensesi karşılamaya ve ona saygılarını belirtmeye şehirden birçok insan gelmişti. Bu, Mary'nin hoşuna gitmedi; ama bu önlenemez ve cezalandırılamazdı. Varır varmaz, Elizabeth'i alıp Westminster'da bulunan Whitehall denen bir saraya götürdüler. Burada Mary'nin özel konseyi tarafından sorgulandı. Onun suç işlediğini gösteren hiçbir şey yoktu. İsyan da artık sonlanmış olduğu için Elizabeth serbest bırakıldı ve siyasi suçlu olarak ilk mahkûmiyetini bitirmiş oldu.

Elizabeth Tekrar Yakalanıyor

Wyatt'in isyanında adı geçen diğer kişiler sorgulandıklarında Elizabeth'i suçlayan ithamlarda bulundular. Bu yüzden, Kraliçe Mary onu tekrar yakalattı. O sırada ünlü kraliyet sarayı Hampton Konağı'nda kalıyordu. Konak, şehirden birkaç kilometre ötede Thames'in kıyısında kurulmuştu. Buraya kendi subaylarını ve kendi yardımcılarını da getirtmişti. Ama kraliçenin bakanlarından biri, ona eşlik eden iki subayla birlikte kısa bir süre sonra gelip Elizabeth'in bütün yardımcılarını kovmuştu. Konağa kraliçenin hizmetindeki kişileri yerleştirmişti. Konağın etrafına birçok nöbetçi dikmişlerdi. Prensesi bir geceliğine bir mahkum gibi tutmuşlardı; ama prensesin buna zorlandığını kanıtlayan işaretler yoktu. Çünkü nöbetçilerin şeref muhafızları olduğu da düşünülebilirdi.

Mary'e Yazdığı Mektup

Ertesi gün, birkaç subay yine geldi. Onun Kule'ye gönderilmesi gerektiğine karar verilmiş olduğunu ve onu götürmek için nehirde, bir saltanat kayığının hazır beklediğini söylediler. Sarsılmış ve paniklemişti. Onu almadan önce, kardeşi Mary'e bir mektup yazmasına izin vermeleri için yalvardı. Subaylardan biri ona, bu ayrıcalığın tanınması gerektiğini söyledi. Ama diğeri buna itiraz etti. Ama Elizabeth'e izin verildi ve o da mektubu yazıp gönderdi. Mektupta, yapılan planları desteklemekle itham edildiği tüm suçlamaları içten; ama resmi bir şekilde reddetti ve onun masum olduğuna inanması ve serbest bırakılmasına izin vermesi için Mary'e yalvardı.

Kule'nin Durumu
Vatan Hainleri Kapısı

Mektup bir işe yaramadı. Elizabeth saltanat kayığına bindirildi ve kayık, gizli bir şekilde nehirden aşağıya doğru ilerledi. Hampton Konağı, Londra'nın yukarısında kalıyordu. Kule ise tam tersi yöndeydi. Bu geniş hisarın birçok girişi vardı. Nehirden, bazılarına basamaklarla çıkılıyordu. Bunlar arasında, önemli siyasi suçlardan tutuklanmış mahkumların kullandığı bir giriş vardı ki adı "Vatan Hainleri Kapısı"ydı. Nehirden geçilen başka bir giriş daha vardı. Hisara buradan girilerek daha onurlu bir giriş yapılıyordu. Kule sadece bir hapishane değildi. Bazen de krallar ve kraliçeler tarafından ani bir tehlikeden korunmak için kullanılırdı. Bazıları da burada sürekli kalırlardı. Surlar içinde, kraliyet dairelerinin muhteşem bir şekilde donatıldığı birçok bina vardı. Elizabeth Kule'de bazen kısa süreliğine bazen de uzun süreliğine bulunmuştu. Ama şimdi, onu buraya konuk olarak mı yoksa yaşaması için mi getirdikleri düşüncesine engel olmak için kesin bir şey yapılmamıştı. Endişeli ve huzursuzdu. Yine de, bir mahkum olarak görüldüğünden emin değildi.

Elizabeth Kule'ye Götürülüyor

Bu sırada, saltanat kayığı, ona eşlik eden diğer sandallarla birlikte, yağmur altında nehirden geliyordu. Fırtınalı bir gündü ki bu durum yetkili kişilere, onu halkın dikkatini çekmeden kasvetli hapishanesine götürürken yardımcı olmuştu. Ayrıca, o gün, önemli bir dini festival günüydü. Yani insanların çoğu kiliselere gitmişti. Bu nedenlerden Elizabeth'i Kule'ye götürmek için bugün seçilmişti. Saltanat kayığı ve diğer sandallar bu yüzden dikkat çekmeden ilerleyebildiler. Sonunda inecekleri yere vardılar ve nehirden Vatan Hainleri Kapısı'na çıkan basamaklara yanaştılar.

Vatan Hainleri Kapısı'nda İndiriliyor

Elizabeth, vatan haini olmadığını ve burada indirilmemesi gerektiğini söyledi. Ondan sorumlu olan asiller cevap olarak ona basitçe, ineceği yeri kendisinin seçemeyeceğini belirttiler. Bu sırada, içlerinden biri, saltanat kayığından kale kapısına geçerken yağmurdan korunması için Elizabeth'e kendi pelerinini giymesini teklif etti. O tarihte şemsiye henüz icat edilmemişti. Elizabeth öfke ve sinirle pelerini fırlatıp attı. Ama direnmenin yararsız olduğunu gördü. Seçim yapamıyordu. Yağmur altında, saltanat kayığından inerek basamaklara doğru adım attı. Bunu yaparken, "İşte şimdi bu basamaklara şimdiye kadar inen kişilerin en dürüst ve vatana en sadık olanı iniyor. Tanrım senin önünde bunu söylüyorum ki senden başka dostum yok, tamamen yalnızım." dedi.

Elizabeth'in Kule'de Karşılanışı

Kalenin muhafızları ve bekçilerinden oluşan büyük bir topluluk Vatan Hainleri Kapısı'na Elizabeth'i karşılamaya gelmişlerdi. Bu, yüksek sınıfa mensup mahkumlar Kule'ye girerken uygulanan bir gelenekti. Bu kişiler her zaman görevlerine has antika özellikli

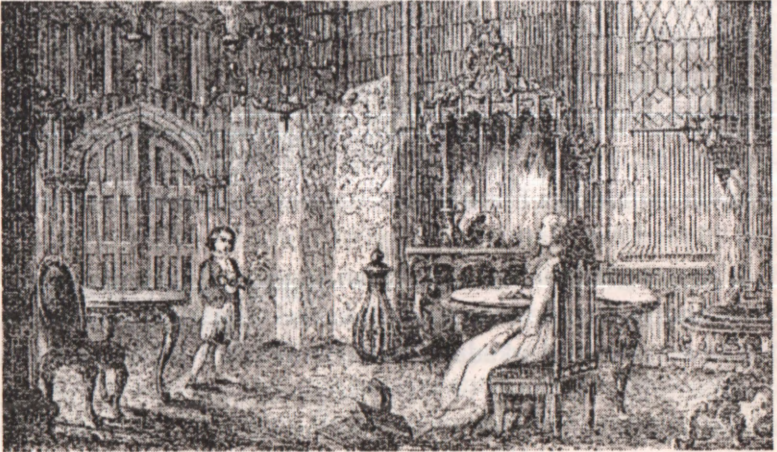
üniformalar giydikleri için, yaptıkları bu karşılama töreni etkileyici görünüyordu. Elizabeth bunun ne anlama geldiğini sordu. Bunun geleneksel mahkum karşılama şekli olduğunu söylediler. Eğer öyleyse, onun durumunda törenden vazgeçmelerini umduğunu söyledi. Böyle fırtınalı bir havada bu töreni yapmamalarını istedi. Adamlar onun bu iyiliğine şükrettiler ve dizlerine çöküp Tanrı'nın onu koruması için dua ettiler.

Kule'ye Girmekteki İsteksizliği Elizabeth'in Öfkesi ve Üzüntüsü

Hapishaneye girmeyi hiç istemiyordu. Kule'nin avlusundan geçerek hapsedileceği binaya yaklaştıklarında durdu ve bir kayanın üzerine oturdu. Yardımcısı, üşüyüp ıslandığını hatırlatarak içeri girmesi için ısrar etti. "Daha kötü bir yerde olmaktansa burada oturmak daha iyidir;" diye yanıtladı Elizabeth "çünkü Tanrı beni nereye götürdüğünüzü biliyor." Daha sonra ayağa kalktı ve yürümeye devam etti. Hapishaneye girdi, odasına yönlendirildi ve ardından kapılar kilitlenip sürgülendi.

Hapsediliyor

Elizabeth bir ay boyunca çok sıkı bir şekilde hapishanede tutuldu. Daha sonra, bu şekilde izole edildiği yaşamında biraz rahatlamasına izin verildi. Her gün boş kraliyet dairelerinde yürüme izni çok gönülsüzce verilmişti. Daireler boştu; ama yine de ona hoş vakit geçirten ve uygulama yapmasını sağlayan bir zevkti. Ama katı sınırlamalar ve şartlar olmadan, bu ayrıcalık tanınamazdı. Kule'nin iki subayı ve üç kadın ona eşlik etmek zorundaydılar. Pencerelerden dışarıya bakması da yasak olduğu için hepsi kapalıydı. Bu melankolik bir zaman geçirme yöntemiydi. Ama yine de sürgülü ve parmaklıklı bir dairede bütün gün kapalı kalmaktan daha iyiydi.

Elizabeth Kule'deyken

Elizabeth Bahçede
Küçük Çocuk ve Çiçekler

Kale içinde hapishaneden çok da uzakta olmayan küçük bir bahçe vardı. Bir süre sonra, Elizabeth'in orada yürüyüş yapmasına izin verildi. Elizabeth bahçedeyken kapılar ve girişler kapalı tutuluyordu. Çevre binalarda bulunan ve odaları bahçeye bakan tüm mahkumlar, onunla işaretler veya bakışlarla iletişim kurmalarını önlemek için, kendilerine ait gardiyanlar tarafından dikkatlice izleniyorlardı. Orada, Wyatt isyanıyla bağlantılı olarak tutuklanmış birçok insan tutuluyordu. Yetkili kişiler, Elizabeth'in onlardan biriyle bir şekilde iletişime geçmesi ihtimalini önlemek için sürekli tetikteydiler. Elizabeth'i odasında ziyaret eden ve ona çiçek getiren beş yaşında küçük bir çocuk vardı. Kule'nin astsubaylarından birinin oğluydu. Ama onun, Elizabeth'le Courteney arasında elçilik yaptığını düşündüler. Hatırlanacağı gibi Courteney, Mary tarafından Kule'ye geri gönderilmişti. Bu yüzden, o sırada, Elizabeth ve Courteney komşu hücrelerinde aynı zor kaderi paylaşıyorlardı. Çocuğun bu acı çeken iki arkadaş arasındaki iletişimi sağladığındanan şüphelenildiğinde çocuk, bir subay tarafından çağırılıp ayrıntılı bir şekilde sorgulandı. Yanıtları açık ve çocukçaydı. Şüpheyi haklı çıkaracak hiçbir doğrulama sağlamadı. Buna rağmen çocuğun Elizabeth'in dairesine gitmesi yasaklandı. Çocuk, buna çok üzüldü ve Elizabeth'in bahçede yürüyüşe çıkacağı zamanı bekledi. Elizabeth'i gördüğünde, kapıdaki bir delikten seslendi, "Leydim, size bundan sonra çiçek getiremeyeceğim."

Elizabeth Korkuya Kapılıyor
Kule'den Çıkarılması

Elizabeth bu şekilde üç ay kapalı kaldıktan sonra, bir gün Kule içindeki askeri törenin seslerini duydu ve korkuya kapıldı. Kraliçe Mary'nin gönderdiği Sör Thomas Beddingfield adında bir subayın,

üç yüz askerin başında Kule'ye girerken çıkardığı seslerdi Elizabeth'in duyduğu. Elizabeth onu idam cezasına çarptırmak için geldiklerini zannetti. Hemen, Leydi Jane Grey'in idam edildiği platformun kaldırılıp kaldırılmadığını sordu. Kaldırıldığını söylediler. Bunu duyunca biraz olsun rahatladı. Sonra Elizabeth'e, Sör Thomas'ın onu Kule'den almaya geldiğini; ama nereye götürüleceğinin bilinmediğini söylediler. Bu onun tekrar telaşlanmasına neden oldu. Kule'nin, Lord Chandos adındaki memurunu çağırttı. Kendisine ne yapacaklarını öğrenmek için ayrıntılı sorular sordu. Memur, onun Kule'den alınıp Sör Thomas Beddingfield'in gözetimi altında Woodstock'ta bulunan kraliyete ait bir konağa gönderilmesine karar verildiğini söyledi. Woodstock, Londra'nın altmış yetmiş kilometre batısındaydı. Oxford şehrine yakın sayılırdı.

Elizabeth'in Korkuları
Mary'nin Planları

Elizabeth bu bilgiyi alınca paniğe kapıldı. Aklı belirsiz korku ve önsezilerle işgal edilmişti. Bu korkuları ve hisleri kesin olmadıkları için bunaltıcıydı. Ama endişe etmesi için acil bir nedeni yoktu. Mary onu suçlayan belirleyici bir kanıt bulamamış ve uzun süre boyunca Kule'de hapsetmeye cesaret edememişti. Krallığın geniş ve sözü geçen kısmı Protestan'dı. Mary'nin Katolik inancını geri getirmek için giriştiği yolda gelişmesini kıskanıyorlardı. İspanyol eşten nefret etmişlerdi. Doğal olarak, Elizabeth'i liderleri olarak görüyorlardı. Mary, Elizabeth'e karşı davranışlarındaki acımasızlığı devam ettirmekle, sadece Protestan topluluğu öfkelendireceğini ve onun otoritesine karşı yeni bir isyan başlatmalarına neden olacağını düşünüyordu. Bu yüzden, prensesi Kule'den alıp daha az nefret uyandıran bir yere göndermeye karar vermişti.

Elizabeth Richmond'a Götürülüyor
Mary'nin Onu Evlendirme Planı

İlk önce Kraliçe Mary'nin, Richmond'daki sarayına götürüldü. Richmond Londra'nın biraz üstündeydi. Elizabeth'in etrafı burada askerler ve muhafızlarla çevrilmişti. Daha önceki kadar sıkı bir şekilde hapsedildi. Burada başka bir sürprizle karşılaşması kaderinde yazılmıştı. Bu sürpriz bir evlilik teklifiydi. Mary, uzun süredir, onu Savoy Dükü ile evlendirmek için bir plan hazırlamaktaydı. Dükün arazileri İsviçre ve Fransa sınırlarındaydı. Mary'nin fikrine göre, eğer rakibi evlenip buradan giderse onun yüzünden başına açılan sorunlar sonsuza dek bitmiş olacaktı. Ayrıca, onun İngiltere'deki halinin utançlarından ve acılarından hemen kaçmasını sağlayabilecek bu teklifi kız kardeşinin seve seve kabul edeceğini düşünüyordu. Fakat Elizabeth bu teklifi reddederken çok kararlı, sert ve aceleci görünüyordu. İngiltere onun eviydi ve İngiltere kraliçesi olmak tüm dileklerinin ve planlarının amacı ve sonucuydu. Rhone Nehri'nin ötesinde egemen bir dükün eşi olarak ihtişam içinde yaşamaktansa, şu an için kendi topraklarında bir mahkum olmaya devam etmeyi tercih etti.

Elizabeth'in Woodstock'a Yolculuğu

Mary, daha sonra Sör Thomas Beddingfield'e Elizabeth'i Woodstock'a alma emrini verdi. Elizabeth at üstünde birkaç gün yolculuk yaptı. Yolculuğu büyük dikkat çekmişti. İnsanlar yol kenarlarında toplanmıştı. Kibar dileklerini ifade ediyor, ona hediyeler veriyorlardı. Geçtiği kasabalarda çanlar çalıyordu. Sonunda Woodstock'a vardı ve oradaki konağa kapatıldı.

Noel Şenlikleri

Aylardan temmuzdu, bir yıldan uzun süredir Woodstock'taydı. Ama her zaman hapis durumunda değildi. Noel'de dışarı çıkarıldı ve şenliklerdeki eğlenceyi ve neşeyi paylaşmasına izin verildi. Bu Noel, Mary ile Felipe'nin evliliğinden sonraki ilk Noel olduğu için, sarayın büyük salonu bin lambayla aydınlatılmıştı. Prenses, kral ve kraliçenin yanındaki masada oturuyordu. Diğer özel kutlamalarda da bir süreliğine dışarı çıkartılıyordu; ama sonra Woodstock'taki inzivasına geri götürülüyordu. Bu değişiklikler onun sadece kaderindeki zorluklardan daha fazlasını hissetmesine sebep olmuştu. Bir gün, penceresinin yanında otururken tarlalarda sütçü bir kızın neşeli ve mutlu bir melodiyle şarkı söylediğini duymuş ve iç geçirerek keşke ben de sütçü bir kız olsaydım demişti.

Elizabeth Masum Olduğunda Israr Ediyor

Evlendikten sonra, Kral Felipe yavaş yavaş Elizabeth'in durumuyla ilgilenmeye başladı. Serbest bırakılması için kendi otoritesini kullandı. Mary'nin bakanları sık sık Elizabeth'le görüşmeler yaptılar ve suçunu itiraf etmesi ve Mary'ye ona acıyıp serbest bırakmaya izin vermesi adına yalvarması için ikna etmeye çalıştılar. Bakanlar, kendileri ve Mary'nin hata yapıp onu haksız yere hapsettiklerini belirtmeden, Elizabeth masumiyetinde ısrar ederken onu salamayacaklarını söylediler. Ama prenses kararlıydı. Tamamen masum olduğunu ve bu yüzden asla ama asla suçlu olduğunu söylemeyeceğini ilan etti. Sadakatsizlik ve vatan hainliği suçunu işlediğine inandırılıp serbest bırakılmaktansa, dürüst bir şekilde hapishanede kalmayı tercih ederdi.

Meşale Işığıyla Ziyaret
Elizabeth ve Mary Arasındaki Barışma
Elizabeth'in Serbest Bırakılması

Sonunda, bir mayıs akşamında, Elizabeth, saraya gidip Mary'yi odasında ziyaret etme daveti aldı. Oraya bir meşalenin ışığıyla yönlendirildi. Kraliçeyle uzun bir görüşme yaptı. Bu konuşmanın bir kısmı İngilizce bir kısmı İspanyolcaydı. İki taraf için de çok tatmin edici olmamıştı. Elizabeth masum olduğunu söylemeye devam ediyordu; ama kraliçeye karşı çok kibar ve gönül alıcı bir şekilde konuşuyordu. Görüşme bir çeşit uzlaşmayla bitti. Mary, arkadaşlıklarının yenilenmesinin işareti olarak Elizabeth'in parmağına çok değerli bir yüzük taktı. Uzun süren sınırlama ve hapis sona erdi. Prenses, Hertfordshire'daki Hatfield'de bulunan kendi konağına geri döndü. Bu ev, zamanını, Roger Ascham'in eğitimiyle kendisini Latince ve Yunanca öğrenmeye adayarak toplumdan uzak bir şekilde geçirdiği evdi.

VI. BÖLÜM
TAHTA ÇIKMA
1555-1558

Mary'nin Mutsuz Hükümdarlığı
Karşılıksız Aşk
Mary'nin Üzüntüsü

Bu kitap Elizabeth'in değil de Mary'nin yaşamöyküsüyle ilgili olsaydı, burada mola verip kraliçenin bahtsız ve mutsuz yaşamının sonunu gölgeleyen olayların melankolik bir resmini çizmemiz gerekirdi. Mary kocasını seviyordu; ama karşılığını alamıyordu. Kocası ona karşı mağrur bir şekilde soğuk ve ihmalkâr davranıyordu. Hatta zaman zaman diğer bayanlara karşı ilgi gösterdiği belli oluyordu ki bu durum kraliçeyi kıskandırıyor ve öfkelendiriyordu. İnsan ruhunun maruz kaldığı kötü sarsıntılar arasında, insanı, aşk ve kırgınlığın karışımıyla ortaya çıkan o karmaşa duygusundan daha derin bir şekilde sarsan başka bir duygu daha yoktur. Birbiriyle açıkça uyumsuz iki tutku arasındaki bu tür bir karışım ya da böyle bir çatışma genelde bunu asla yaşamamış olanlar tarafından imkânsız olarak düşünülür. Ama bu mümkündür. Bir kişinin za-

limliği ve bencilliği veya nankörlüğü ile incinmek mümkündür. Tüm bunlara rağmen, yürek o kişiye aşırı bir sevgiyle bağlı kalmakta direttir. Hepsinden önce, sinir ve öfke, acıyan bir yara hissi, intikam arzusu bir tarafta, bunlara karşılık, kontrol edilemez, karşı konulamaz ve dayanıklı sevgi duyguları ruhu ele geçirirler. Birbirleriyle olan berbat çatışmaları yüzünden onu parçalar ve mahvederler. Hatta bazen ona hükmederler. Ölümcül bir dövüşte yorulmuş iki güreşçi gibi, bir dakika ara verip mücadeleyi yenilemek için nefes aldıkları bu geçici; ama tüyler ürpertici sakinlik anları dışında her zaman ölümcül bir enerjiyle birbiriyle mücadele ederler. Kraliçe Mary, bu krizlerden birinde, kocasının bir portresini alıp paramparça etti. Bunu okuduktan sonra, henüz bu tür gönül ilişkileri yaşamamış olan bir okuyucu Mary'nin kocasına olan aşkının bitmiş olduğunu söyleyebilir. Hayır, aksine aşkı doruktaydı. Bizim için önemsiz olan kişilerin fotoğraflarını paramparça etmeyiz.

Dini Kuralları
Mary'nin Katolikliği Yayma Girişimi
İlk Önce Yumuşaması

Hükümdarlığının başlarında, aslında yaşamının her döneminde Mary doğru ve vicdanlı bir Katolik'ti. Hıristiyan Kilisesi'nin, dini liderleri olan Roma Papası ile birlikte tek büyük bir cemaat altında toplanmalarının gerektiğine ve babasının sadece annesinden kurtulmak için bir bahane bulmak adına bu cemaatten ayrıldığına inanıyordu. Babası hakkında inandığı şey de tam olarak doğruydu. Bu durumlar altında Katolik dinine dönmeyi istemesi çok doğaldı. Tahta çıkar çıkmaz hemen, ulusu tekrar Roma Katolik Cemaati'ne döndürmek için önlemler almaya başlamıştı. İlk başta, Protestan olanları öfkelendirmemek veya karşı çıkmalarına neden olmamak için çok arzulu ve istekli görünmemeye çalışarak–özellikle evlilik planlarını askıya aldığı sırada– işleri sağduyulu ve dikkatli bir biçimde

hallediyordu. Fakat evlendikten sonra, Katolik eşini ve onun Kıta'daki geniş ve nüfuzlu Katolik arkadaş çevresini memnun etme arzusu, İngiltere'deki dinsel devrimi sonlandırma çalışmasını geliştirmek için onu daha da hevesli yaptı. Evliliği artık gerçekleştiği için karşılaşacağı muhalefetin bütün sonuçlarını daha az önemsiyordu. Ayrıca, hiçbir zaman çok sevecen olmayan davranışları, kocasının ona davranışlarıyla daha da sertleşmişti. Kötü niyetini, kendi dini inancıyla olan isteklerine boyun eğmeyenlere karşı kullandı. Çok daha katı yasalar çıkarttı ve onları daha ağır cezalarla uygulattı. O daha katı yasalarla baskı yaptıkça, yasalar yüzünden acı çekenlerin cesaretleri ve kararlılıkları arttı. Öte yandan, onlar direndikçe Mary de onları boyun eğmeye zorlamaya daha kararlı hale geldi. Olası son noktaya ulaşana dek, sürekli farklı baskı yöntemlerine geçti. Bir insanın vatandaşlarına çektirebilmesi mümkün en korkunç fiziksel acıları çektirtti.

Mary'nin Protestanlara Uyguladığı Korkunç Zulüm
Kazığa Bağlayıp Yakma
Mary'e Verilen "Kanlı" İsmi

En kötü ve en korkunç ceza, kurbanı canlı canlı yakmaktı. Bir kadının bunun yapılmasını emretmesi inanılmaz görünüyordu. Kraliçe Mary ve hükümeti, ne pahasına olursa olsun, Katolik davasına karşı tüm açık muhalefeti bastırmaya kararlıydı. Yaklaşık üç yüz kişiyi yakana dek mücadelelerini sürdürdüler. Vahşice öldürülen üç yüz kişinin elliden fazlası kadın ve *dördü çocuktu!* Bu korkunç işkencelerin bir faydası olmuyordu. Karşıt görüşlüler o kadar çok arttı ki hepsi yakılamazdı. Bu tüyler ürpertici cezalar ulusun nefretini öyle çok büyütmüştü ki bunları bırakmak zorunda kaldılar. Daha sonra, cezalara karışan birçok devlet bakanı suçu birbirlerinin üstüne atmaya çalıştılar. İngiliz milleti bu vahşetinden dolayı Mary'i hiçbir zaman affetmedi. O tarihte ona "Kanlı Mary" ismini verdiler

ve bu isim günümüze kadar ulaştı. Krallıkla ilgili eski tarih kitaplarının birinde, Mary'e adanmış olan bölümün başında, onun hükümdarlığının yapısına uygun bir sembol olarak, etrafında yükselen alevler yüzünden çaresizce kıvranan kazığa bağlanmış bir adamın ve onun yanında durup ateşi harlandıran acımasız bakışlı bir askerin resmi vardır.

Mary ve Elizabeth'in Barışması Festival Görüntüleri

Yaşamının sonuna doğru Mary'nin yaşadığı birçok hayal kırıklığının, öfke krizlerinin ve mahkemelerin tek bir iyi sonucu vardı. O da Elizabeth'e karşı hissettiği düşmanlığın yumuşamasıydı. Sonunda kız kardeşler arasında, arkadaşlığa benzer bir ilişki doğmaya başladı. Kocası tarafından terk edilen, halkı tarafından nefret ve antipatiyle bakılan, tüm planlarında başarısızlığa uğrayan Mary, arkadaşlık ve teselli bulmak için Elizabeth'e dönmüş görünüyordu. Kız kardeşler birbirlerini ziyaret ediyorlardı. İlk önce, Elizabeth kraliçeyi ziyaret etmek için Londra'ya gitti. Orada büyük bir tören ve geçit alayıyla karşılandı. Daha sonra kraliçe, saray halkından büyük bir bay ve bayan kalabalığı eşliğinde, prensesi görmeye Hatfield'e gitti. Bu ziyaret adına, birkaç gün süren festivaller ve şenlikler yapıldı. Sarayın içinde oyunlar oynanıyor, avluda ayı kızdırılıyor, sarayın arazisinde ava çıkılıyordu. Bunların yanı sıra daha birçok keyifli plan yapılıyordu. Prenses ve kraliçe arasındaki samimi ilişkinin yenilenmesi, prensesi çekildiği inzivadan yavaş yavaş çıkarmaya başlamıştı. Kraliçe ona karşı dostça davranmaya başladığından diğerlerinin ona karşı kibarlık göstermeleri ve ona dikkat etmeleri artık güvenliydi. Mary'nin sağlığı giderek bozulmaya başladıkça prensese yönelik sevgi ve saygı gösterileri de hızla arttı. Mary'nin çok uzun yaşamayacağı ve bunun sonucunda Elizabeth'in taç giyeceği anlaşılmaya başlanmıştı.

Fransa'yla Savaş
Calais'nin Kaybı
İngilizlerin Şikâyetleri

Felipe'nin onu asla görmeyeceği tehdidiyle Mary'nin içine çekildiği Fransa ile yapılan savaş felaket getirdi. Dover'ın karşısındaki Fransız tarafındaki Calais kasabası iki yüz yıldır İngilizlerin egemenliği altındaydı. Fransız kıyısındaki böyle bir kalenin sahibi olmak İngilizlerin gururunu okşuyordu. Ama artık her şey Mary'nin aleyhinde gibiydi. Calais neredeyse kasabanın kendisi kadar büyük olan bir hisarla korunuyordu. O yüzden ele geçirilemez olduğu düşünülüyordu. Ayrıca, oraya yerleştirilmiş büyük bir İngiliz birliği de vardı. Ama Fransız komutan biraz stratejisi biraz da ezici sayıda birlikleri ve topçu bölükleri ve gemileriyle tüm şehri ele geçirmeyi başardı. İngiliz ulusu bu sonuca içerlemişti. Kendi halkını hapsederken ve yakarken çok kuvvetli olan kraliçeleri ve onun hükümeti yurtdışındaki düşmanlarıyla başa çıkamıyordu. Her yerde hoşnutsuzluk şikâyetleri duyulmaya başlamıştı. Hayal kırıklığı, öfke ve kırgınlıkla boğulan Mary hasta yatağından kalkamıyordu. Öleceğini ve öldükten sonra bedenini incelerlerse Calais'i, kalbinin üstünde sanki bir yükmüş gibi bulacaklarını söyledi.

İsveç Kralı'nın Elizabeth'e Evlilik Teklifi

Bu sırada Elizabeth'in gizli bir dileği vardı, ölmek. Çünkü ölüm, onu, durumunun getirdiği tüm utançlardan ve baskılardan kurtaracak, gücün ve onurun zirvesine yükseltecekti. Ama Hatfield'de sessiz sakin yaşamaya devam etti. Çok sağduyulu ve dikkatli davranmaya çalışıyordu. Bir seferinde, İsveç kralından oğlunu eşi olarak kabul etmesini isteyen bir teklif aldı. Elçiye durumu Mary'e iletip iletmediğini sordu. İletmediğini söylemesi üzerine, Elizabeth, eğer kız kardeşine danışılmaz ve onun izni alınmazsa, böyle bir teklifi dikkate alamayacağını söyledi. Her olaya aynı kurallarla yaklaşıyordu.

Amacı, Mary ve hükümetine kendisiyle ilgili hiçbir şikâyet gerekçesi vermemek ve kendi zamanı gelene dek sabırla beklemekti.

Mary'nin Enerjisi

Yaşadığı hayal kırıklıkları ve kayıplar Mary'e acı ve üzüntü çektirse de kalbini yumuşatamadı. Planları ve projeleri başarısız oldukça daha da zalim ve kindar oluyordu. Sıkıntılar onu sakinleştirip boyun eğdireceği yerde onu öfkelendirip rahatsız ediyordu. Protestanlara yaptığı işkenceleri yeniden başlattı. Fransız kıyısına indirmek üzere yüz yirmi gemilik bir donanma hazırlattı. Orada başarısız olmuş talihine tekrar kavuşmaya çalışıyordu. Parlamentoyu toplatıp daha fazla ödenek istedi. Tüm bu süre içinde, kendi odasına kapanmıştı; ama tehlikede görünmüyordu. Parlamento ödenek sorununu tartıştı. Özel konseyi, Mary'nin gerçekleştirmeye çalıştığı planları ve programları yerine getirmek için günlük toplantılar düzenliyorlardı. Bir gün konsey Mary'nin ölmeye yaklaştığı haberini alınca yıldırım çarpmışa döndü. Sarayın her yerinde telaş ve koşuşturma vardı.

Mary'nin Özel Konseyi Korkuyor

Ölümünün onlar için felaket olduğunu çok iyi biliyorlardı. Hepsi Katolik'ti ve Protestan inancını bastırmak için aldığı korkunç tedbirlerde Mary'nin araçları olmuşlardı. Mary'nin ölümüyle, konsey tabii ki dağılacaktı. Hatfield'de taç takmayı bekleyen Protestan bir prenses vardı. Her şey değişecekti. Diğerlerine yaptıkları işkencelerin intikamı için, kazığa bağlanma korkusu içindeydiler. Mary'nin ölümü gerçekleştiği zaman, bunu birkaç saat saklı tutmak için hazırlıklar yaptılar. O birkaç saatte ne yapmaları gerektiğini düşüneceklerdi.

Şaşkınlıkları

Yapabilecekleri *hiçbir şey* yoktu. O sırada Fransa'da olan İskoçya Kraliçesi Mary dışında, tahtta Elizabeth'ten başka hakkı olan önemli hiç kimse yoktu. İskoçya Kraliçesi Mary de Katolik'ti. Ama onu ülkeye getirip, taç giydirmek umutsuz bir girişim gibi görünüyordu. Kraliçe Mary'nin danışmanları bir süre sonra, davalarından üzüntü içinde vazgeçmeleri gerektiğini anladılar. Elizabeth'in haklarına karşı gelmeye çalışmak vatan hainliği sayılırdı. Eğer karşı gelip de başarısız da olurlarsa hepsinin kafası uçurulurdu.

Elizabeth'in Gelecek Rotasındaki Belirsizlik
Tedbirli Politikası
Mary'nin Ölümü

Ayrıca, Elizabeth'in kararlı bir Protestan gibi hareket edip etmeyeceği de kesin değildi. Mary'nin hükümdarlığı boyunca hep dikkatli ve sağduyulu davranmış ve Katoliklere karşı bir düşmanlık sergilememeye dikkat etmişti. Protestan geleneklerine uygun olarak yapılan ulusal törene katılmayı reddettiği kardeşinin cenazesinde Mary'nin yaptığını, o hiçbir zaman hiçbir durumda yapmamıştı. Elizabeth, Mary'ye her dini törende eşlik etmişti. Katolik inanç hakkında her zaman saygıyla konuşmuştu. Hatta bir keresinde, Roma dininin kuralları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için Mary' den Katolik kitaplar ödünç almıştı. Bunları yapmasının nedeni Katolik dinini öğrenme eğilimi değildi, hepsi sadece akıllıca ve isabetli bir politikaydı. Mary'nin hükümdarlığı boyunca zorluklar ve tehlikelerle kuşatılan Elizabeth'in tek güvenlik umudu olabildiğince sessiz sakin yaşamak ve ona karşı gizlice yanan nefreti daha da alevlendirmekten kaçınmaktı. Halk içinde yer almaktan ve sarayda görünmekten kaçınmasının, dini ve siyasi toplantılardan sakınmasının, tüm bunların yerine zamanını Yunanca, Latince ve felsefe çalışarak geçirmesinin sebebi buydu. Mary ölünce, kimse Elizabeth'in izleye-

ceği rotayı bilmiyordu. İşte yaptığı tüm o sakınmaların amacı da buydu. Kimsenin onun tahta çıkmasına karşı çıkmak için güçlü ve belirli bir nedeni yoktu. Bu yüzden konsey, kısa bir müzakereden sonra, Lordlar Kamarası'na kraliçenin beklenmedik ölümünü bildiren bir mesaj göndermekten başka hiçbir şey yapamadılar.

Parlamentoya Duyuru

Lordlar Kamarası, bu mesajı aldıktan sonra, Avam Kamarası'nı binalarına davet ettiler. Onlara Lordlar Kamarası'ndan veya hükümdarın kendisinden önemli bir haber verileceği zaman bu davet yapılırdı. Rütbesine göre, krallıktaki en üst düzey memur olan ve Lordlar Kamarası'na başkanlık eden bakan büyüleyici bir kıyafet giymişti. Ayağa kalkarak önünde duran Avam Kamarası'na kraliçenin ölümünü bildirdi. O an kutsal bir ara verildi. Böyle bir bildiri durumunda ara verilmesi uygundu. O arada, ölmüş kraliçenin bedeninin olduğu oda düşünülürdü. Kraliçe artık gitmişti. Gizemli kadın son nefesini vermişti. Elizabeth, bundan hâlâ habersiz olsa da birkaç saattir kraliçeydi. Bu yüzden, aziz ve ağırbaşlı topluluğun Mary'yi anmaları, artık tüm ihtişamını kaybetmiş sarayda bir dakika sürdü. Düşünceleri, hemen sonra Hatfield'deki yeni kraliçeye döndü. Parlamento binasının yüksek kubbeleri, "Tanrı, Kraliçe Elizabeth'i korusun ve ona uzun ve mutlu bir egemenlik versin!" sözleri ve alkışlarla çınladı.

Elizabeth Kraliçe İlan Ediliyor
İnsanların Sevinci

Parlamento üyeleri derhal yeni kraliçeyi ilan etmeye çıktılar. O tarihte, İngiliz hükümdarlarının ilan edilmesinin gelenek olduğu başlıca iki yer vardı. Bunlardan biri, Westminster'daki kraliyet sara-

yının önüydü, diğeri de Londra şehrinde, Cheapside'da, Great Cross denilen halka açık bir yerdi. İnsanlar, törene tanık olmak için bu yerlerde toplanmışlardı. Elçilerin duyurdukları bildiriyi neşeyle ve mutlulukla karşıladılar. Her yerde çanlar çalınıyor, sokaklara masalar kuruluyordu. Çardaklar hazırlanıyor, akşam için şenlik ateşleri ve aydınlatmalar yakılıyordu. Her şey derin ve genel bir eğlenceyi işaret ediyordu.

Te Deum

Aslında, bu eğlence yeni ölmüş kraliçenin anısına saygısızlık olacak kadar abartıldı. İngiltere'de ve Avrupa Kıtasında büyük halk eğlencelerinde uzun yıllardır söylenen eski ve ünlü bir Latin marşı vardı. Marşın adı *Te Daum*'du. Bazıları *Te Daum Laudamus* derdi. Marşın başladığı bu üç kelime Latinceydi. Anlamı, *Övdüğümüz Tanrı* idi. Bu marşı Mary'nin ölümünden sonraki pazar günü Londra kiliselerinde söylemişlerdi.

Elizabeth'in Duyguları

Bu sırada, konseyin elçileri hızla Hatfield'e gittiler. Elizabeth'e kız kardeşinin ölümünü ve egemen iktidara sahip olduğunu bildirdiler. Bu haberler Elizabeth'i derin duygulara boğdu. Bunca yıldır yük olarak taşıdığı tehlike ve sınırlamaların baskıcı hissi ruhunun üstünden bir anda kalkmıştı. Pek göstermese de sevinmekten başka bir şey yapamadı. Yüreği, büyük bir heyecanla doldu. Dizlerinin üstüne çökerek duygularını Latince şöyle ifade etti, "Tanrı'nın yaptığı şey bizim gözümüzde mükemmeldir."

Cecil Devlet Sekreteri Oluyor

Mary'nin özel konseyinden birkaç üye hemen Hatfield'e gitti. Kraliçe onları çağırmıştı. Onların önünde devlet genel sekreterini seçti. Adı, Sör William Cecil'di. Kültürlü ve yetenekli bir adamdı. Kırk yıl boyunca Elizabeth'e hizmet etti. Onun baş danışmanı ve elçisiydi. Ayrıca, hükümdarlığı süresince Elizabeth'in yetenekli, sadık ve yorulmak bilmez yardımcısı ve arkadaşı oldu. Bu yüzden, Elizabeth tahtta oturduğu zaman içinde olan politik olayların hepsinde, adı, her zaman Elizabeth'inkiyle beraber geçmişti. Bu kitapta da adı sık sık geçecektir. O sırada kırk yaşlarındaydı. Elizabeth ise yirmi beş.

Sadakati

Elizabeth, Cecil'i uzun zamandır tanıyordu. Sıkıntılı günlerinde Elizabeth için sadık ve yakın bir arkadaş olmuştu. Birçok durumda, güvenilir bir danışman oldu. Elizabeth'in yaşamının zor zamanlarında onunla gizlice haberleşmişti. Şüphesiz, tacı giyer giymez onu devlet genel sekreteri yapacağına önceden karar vermişti. Ve artık o zaman geldiğine göre, ona bu görevi verdi. Bunu yaparken konseyin diğer üyelerinin duyması için, aşağıdaki konuşmayı yaptı.

Elizabeth'in Cecil'e Yaptığı Konuşma

Size bu konuşmayı yapıyorum; çünkü siz benim özel konseyim olacaksınız. Bu yüzden de benim için ve krallığım için acı çekmeye razı olacaksınız. Sizinle ilgili düşünceme göre; hiçbir hediyeyi kabul etmeyecek, rüşvet almayacaksınız, devlete sadık olacaksınız, benim özel isteğime saygı göstererek en iyisi olduğunu düşündüğünüzü konseye sunacaksınız, bana gizlice bildirilmesi gereken bir şey

biliyorsanız onu sadece bana söyleyeceksiniz, o konuda sessizliğimi korumayı başaracağıma inanın. Bu yüzden sonuç olarak sizi görevlendiriyorum.

Elizabeth'in Londra'ya Gidişi

Londra'ya Yolculuğu
Elizabeth'in Zafer Kazanmış Bir Şekilde Kule'ye Girişi

Elizabeth'in İngiliz hükümdarlara ait olan kaleler ve sarayların sahibi olmak için, Londra'ya yaptığı yolculuğunun hazırlıkları, Mary' nin ölümünden bir hafta sonra tamamlandı. Ona bu yolculuğunda, lord ve leydilerden oluşan binlerce kişi eşlik etti. İlk önce, Londra yakınlarındaki Charter Konağı denilen bir yere gitti. Kule'ye halk önünde resmi olarak girişinin hazırlıkları yapılana dek orada kaldı. Daha önce, Vatan Hainleri Kapısı'ndan bir mahkum olarak girdiği gibi değil, güçlü krallığın gururlu ve takdir edilen kraliçesi olarak alkışlar arasında büyük kapıdan girecekti. Göz kamaştırıcı geçit alayının geçeceği caddelere güzel ve düz çakıl taşları serildi. Aralara müzisyen grupları yerleştirildi. Kemerler sayısız sadakat ve karşılama araçlarıyla, bayraklar, flamalarla süslendi. İnsanlar mendil sallıyor, yol boyunca kraliçeyi selamlıyorlardı. Muhteşem bir şekilde giyinmiş elçiler ve diğer önemli subaylar güzelce süslenmiş atlara binip kraliçenin önünden ilerlediler. Borazanlar ve ilanlarla kraliçenin yaklaştığını duyuruyorlardı. Elizabeth ise güzel bir at üstünde, ulusal saygı hedefi olarak geçidi takip ediyordu. Elizabeth bu şekilde Kule'ye girdi. Arkadaşlarını unutmak gibi bir hata adil bir şekilde görevlendirilemeyeceği anlamına geldiği için, saraya yerleştikten sonraki yaptığı ilk işlerden birinin, ona çiçek getirdiği için azarlanmış olan iyi kalpli çocuğu çağırıp onu ödüllendirmek olduğu söylenir.

Taç Giyme Töreni
Sokaklardaki Gösteriler
Armalar
İncil Sunumu
Ağır Kese

Artık zamanı gelen taç giyme töreni olağanüstüydü. Kraliçe görkemli bir at arabasıyla geldi. Önünde borazan çalanlar ve zırh giymiş elçiler vardı. Kraliçenin beraberinde, kırmızı kadifeden kıyafetler içinde leydiler, lordlar, baronlar ve asillerin oluşturduğu bir maiyet vardı. Atların koşum takımları da kırmızı kadifedendi. Londra halkı kraliçenin geçeceği caddelere toplanmış ve bağırışları ve alkışlarıyla Londra'yı çınlatıyordu. Yol boyunca dikilmiş zafer takları ve üzerlerinde de tuhaf; ama antik armalar vardı. Her takın üstünde Elizabeth'e bu olay için üzerlerine yazı yazılmış armaların İngilizce anlamlarını açıklayan bir çocuk duruyordu. Bu gösterilerden birinin başlığı "Saygıdeğer Yöneticinin Koltuğu"ydu. Tanrı'ya hürmet, bilgelik, ölçülü olma, çalışkanlık, doğruluk gibi başlıca erdemleri simgeleyen resimlerle süslenmiş bir taht konmuştu. Bu erdemlerin altında ise, bunlara karşıt olanlar gösteriliyordu; batıl inanç, cehalet, ölçüsüzlük, tembellik, yalancılık. Resimlerde, bu erdemlerin ayakla ezildiği anlatılıyordu. Tahtın üzerinde Elizabeth'in bir temsili duruyordu. Bir tarafta Hazreti İsa'nın yaptığı vaaz da söylediği sekiz sonsuz mutluluğu –alçakgönüllülük, bağışlayıcılık, vb.– simgelemek için giyinmiş karakterler vardı. Tüm bu nitelikler mahirane bir şekilde Elizabeth'e atfedildi. Bu, sonraki zamanlarda yapılanlardan daha uygun bir şekilde yapılabilirdi. Diğer bir tarafta da zamanı temsil eden eski bir resim, büyük bir ustalıkla yapay olarak kurulmuş bir mağaradan çıktı. Doğruluk adındaki kızına yol gösteriyordu. Doğruluk elinde İngilizce bir İncil tutuyordu. Bunu, geçerken Elizabeth'e verdi. Bu gösterinin çok önemli bir anlamı vardı. Çünkü Mary'nin Katolik hükümeti, kutsal kitabın anadilde basılmasını yasaklamıştı. Geçit alayı şehrin ortasına varınca, bazı şehir yöneticileri kraliçenin arabasına yaklaştılar ve ona altınla dolu büyük ve ağır

bir kese sundular. Kraliçe onu iki eliyle tutmak zorunda kalmıştı. Kesenin içinde üç bin dolar değerine eşit miktarda altın vardı.

Biberiye Dalı

Kraliçe yoldaki tüm insanlara karşı nazik ve cana yakın davrandı. Fakir kadınlar arabasına yanaşıp ona çiçek verdiler. Elizabeth bunları biraz küçümser bir tavırla kabul etti. Onunla konuşmak isteyen veya ona bir şey sunmak isteyen birini gördüğü zaman arabayı durdurdu. O günlerde, insanlığın gözünde bir kraliçenin yüceltmesi o kadar önemliydi ki kraliçenin bu tavırları Londra'nın tüm alçakgönüllü vatandaşları tarafından olağanüstü bir nezaket olarak görüldü. Onların heyecanlanmalarına neden oldu. Fleet Caddesi'nde fakir bir kadın kraliçeye biberiye dalı verdi. Kraliçe onu arabaya dikkat çekici bir şekilde koydu. Biberiye dalı Westminster'a varana dek yol boyunca orada kaldı ve on binlerce kişi tarafından görüldü.

Evlilik Yüzüğü

Taç giyme töreni ertesi gün Westminster'da yapıldı. Taç, leydiler ve lordlar kalabalığı ortasındaki genç kızın başına konuldu. Leydi ve lordlar güzel kıyafetler içindeydiler. Binayı, "Yaşasın Kraliçe!" sesleriyle ve alkışlarıyla inlettiler. Törenler sırasında, Elizabeth parmağına büyük bir ciddiyetle evlilik yüzüğü taktı. Amacı, İngiltere krallığıyla evlendiğini dahası onu benimsediğini göstermekti. O gün bir gelin olduğunu ve asla başka kocası olmayacağını söyledi. Taktığı tek evlilik yüzüğü oydu ve o yüzüğü, kırk yıldan fazla bir süre boyunca, bir kez bile parmağından çıkarmadı.

VII. BÖLÜM
İSKOÇYA'DAKİ SAVAŞ
1559-1560

Elizabeth ve İskoçya Kraliçesi Mary Aralarındaki Rekabet

Kraliçe Elizabeth ve İskoçya Kraliçesi Mary, İngiliz tarihi okuyanların zihinlerinde birbirleriyle birleşmiştirler. Aynı dönemlerde kraliçe olmuşlardı. Kardeş krallıkları aynı dönemlerde yönetmişlerdi. Kuzenlerdi; ama aralarında var olan aile ilişkileri yüzünden birbirlerinin amansız düşmanı olmuşlardı. Bazen açıkça gösterdikleri bazen saklı tuttukları rekabet ve düşmanlıkları her zaman hareket halindeydi. Yirmi yıldan fazla süren çekişme sonucunda Elizabeth galip geldi. Mary'i mahkum etti ve uzun yıllar esaret altında tuttu. Sonunda, düşmüş rakibinin kafasının kesilmesini emrederek ya da en azından buna izin vererek mücadeleyi bitirdi.

Mary'nin Kişiliği
Elizabeth'in Kişiliği

Mary'nin ve kendisinin yaşamı devam ederken Elizabeth bu şekilde kendi yolunu çizdi. Ama o zamandan beri insanlar genelde yenilene, yenenden daha fazla sempati duydular. Bunun birçok nedeni var. Bu nedenlerden biri, tarafların kişisel özelliklerindeki farklılıklarından kaynaklanan etkidir. Mary güzel, çekici ve sevecendi. Elizabeth ise yetenekli, katı ve sadeydi. Mary doğal, içten ve kibardı. Elizabeth kalpsiz, entrikacı ve samimiyetsizdi. Onun hükümdarlık kuralı hırs, Mary'ninki sevgiydi. Sevgisi, onu birçok üzüntüye ve günaha sürükledi. Ama insanlar, sevgi yüzünden işlenen günah ve suçları, diğer sebepler yüzünden yapılanlardan daha kolay affedebiliyor. Elizabeth için hırs, hükmetme kuralı ve hükmetme tutkusuydu. Sevgi, aşk onun için sadece bir eğlenceydi. Onun günahları, bencillik ve güç arzusu yüzünden soğukkanlı, planlı ve iyi tasarlanmış hareketleriydi. Yaşamı boyunca, başarısı, dünyanın onu alkışlamasını sağladı. Dünya her zaman önünde yükselen büyüklüğü övmeye ve yalnızlıktan sabırla ve uysallıkla doğmuş acıları unutmaya hazırdır. İnsanlar Elizabeth'i övdüler ve onurlandırdılar. Mary'yi ise görmezden geldiler. Ama görülen büyüklüğün ve ünün büyüsü kaybolduktan sonra, Mary'nin güzelliğinde daha büyük bir cazibe ve rakibinin gururundan ve gücünden daha fazla şanssızlık yaşamış olduğunu anladılar.

Elizabeth'in Ünü
Öldüğünde Mary'ye Gösterilen İlgi

Kişilere ya da olaylara duyduğumuz orantılı ilgide genelde farklılık vardır. Bir tarafta, gözümüzün önündeki gerçekler vardır, diğer taraftan, onlar sadece, resimlerle veya tanımlarla aklımıza getirdiğimiz hayallerdir. Dayanamayacak kadar can sıkıcı ve acı verici olan zorlukları daha sonradan hatırlamak çoğu zaman bize keyif verir,

bizi gülümsetir. Bir adamın düşmesin diye bir saat tutmaktan hoşlanmayacağı kırık bir kapı, salonunda asılı duran resimde muhteşem güzelliktedir. Gerçekten var olduklarında, fakirlikten ve üzüntüden kaçınırız. Hiçbir şey bizim için daha nahoş olamaz. Zenginlik ve varlığa asla bitmeyen bir zevkle gözümüzü dikeriz. Ama yitip gittiklerinde, elimizde sadece bir öykü kalır. O da cazibeyi ele geçiren acı ve üzüntünün öyküsüdür. İki kraliçe gerçekleri yaşarken olan, buydu. Elizabeth cazibe merkezi ve saygı duyulan biriydi. Ama tarih konusu olduklarında, tüm gözler ve kalpler içgüdüsel olarak Mary'e döndü. Elizabeth zamanında, ilgi çeken yerler Londra, Westminster ve Kenilworth idi. Ama şu an Holyrood ve Loch Leven.

Mary ve Elizabeth Arasındaki Sorunun Gerçek Sebebi

İşte bu nedenlerden dolayı, Mary'nin öyküsü Elizabeth'inkinden daha sık okunur ve bu gerçek hâlâ Mary'nin avantajına çalışır. Çünkü okuduğumuz öykünün kahramanına taraf olmaya eğilimliyizdir. Bu ünlü çekişmeye olan eğilimimizle hissettiğimiz şey ya da insanların ürettiği yargılar üzerinde etkisi olan tüm bu sebepler, itiraf edilmeli ki olayın gerçek nedenlerinden farklıdır. Ve eğer tüm bu sebepleri bir kenara koymak ve bu anlaşmazlığa soğukkanlı ve katı bir tarafsızlıkla bakmak için ciddi bir girişim yaparsak, herhangi tatmin edici bir sonuca ulaşmamız zor olur. Yanıtlanması gereken iki soru var. İngiliz tahtı üzerindeki birbiriyle çelişen hak taleplerini uygulamakta haklı olan Elizabeth miydi yoksa Mary mi? Eğer Elizabeth haklı tarafsa, kendi haklarını korumak ve Mary'nin iddialarını etkisizleştirmek için aldığı önlemler politik olarak adil miydi? Birçok yazarın bu sorulara verdiği yüzlerce yanıta kendimizinkini de katmayı önermiyoruz. Sadece gerçekleri yazmak ve her okuyucunun kendi yanıtını vermesini istiyoruz.

İki Evlilik
Evliliklerin Biri Muhakkak Geçersiz Sayılacak
Mary'nin Arkadaşlarının Fikirleri

Bu kuzenler arasındaki uzun ve korkunç tartışmanın temeli, daha önce de bahsedildiği gibi, aynı taht için ikisini rakip yapan akrabalıklarıdır. Bu taht dünyanın en güçlü ve en önemli tahtı olduğu için, böyle iki hırslı kadının ona ulaşma mücadelelerinde istekli ve azimli olmaları şaşırtıcı değildir. Okuyucu, kitabın üçüncü bölümünde geçen, Elizabeth döneminde İngiltere kraliyet ailesinin gösterildiği soy tablosunu açarsa iki kraliçenin birbirleriyle ve tahtla ilişkilerini bir kez daha görebilirler. Bu tabloda, Kral 8. Henry'nin yasal kızı ve varisi olduğu kabul edilmesi şartıyla, Elizabeth'in tahtın gerçek varisi olduğu görülmektedir. Bu da babasının ilk karısı Aragonlu Catherine'le olan evliliğinin geçerli olup olmamasına bağlıdır. Çünkü daha önce de söylendiği üzere, Catherine'le boşanma gibi yasal bir ayrılık gerçekleştirmeden Anne Boleyn ile evlenmişti. Sonuç olarak, eğer Catherine ile olan evliliğinin başından beri hükümsüz olduğu kabul edilmezse, Elizabeth'in annesiyle olan evliliği yasal olarak geçerli sayılamaz. İskoçya Kraliçesi Mary'nin arkadaşları, ilk evliliğin geçersiz olmadığını ve Anne Boleyn'le yapılan evliliğin hükümsüz olduğunu, bu yüzden bu evlilikten doğan Elizabeth'in yasal veya teknik olarak 8. Henry'nin kızı olmadığını düşünüyorlardı. Ayrıca Elizabeth'in tahta geçmeye hakkı olmadığını ve tahta geçecek kişinin haklı olarak İskoçya Kraliçesi Mary olduğunu iddia ediyorlardı.

Elizabeth'in Arkadaşlarının Fikirleri

Kraliçe Elizabeth'in arkadaşları ve yandaşları ise, Kral Henry'nin Catherine'le olan evliliğinin başından beri geçersiz ve hükümsüz olduğunu düşünüyorlardı. Bu düşüncelerinin nedeni Catherine'nin daha önce, Henry'nin ağabeyinin eşi olmasıydı. Bu evliliğin koşul-

ları çok tuhaf ve ilginçti. Bu Henry'nin babasının işiydi, kendi kararı değildi. Babası Kral 7. Henry idi. 7. Henry'nin birkaç tane çocuğu vardı. Çocukları arasında en büyük oğulları Arthur ve Henry'ydi. Arthur on altı yaşındayken, zengin olmak isteyen babası, hazinesini doldurmak için, oğlunu zengin biriyle evlendirme planı yapmıştı. Bu yüzden, oğlu ve Aragonlu Catherine arasında bir evlilik anlaşması yaptı. Catherine'nin babası, Henry'ye çeyiz olarak iki yüz bin şilin vermeyi kabul etti. Genç damat evliliğin zevklerini ve onurlandırılmalarını birkaç ay yaşayabildi. Sonra öldü.

8. Henry'nin İlk Evliliğinin Koşulları

Bu olay kral için ailevi bir felaketti. Oğlunun kaybına yas tutmuyordu, sadece çeyiz parasının yitip gitmesi düşüncesine dayanamıyordu. Bu gibi durumlarda uygulanan yasa yüzünden, sadece çeyiz parasının diğer yarısının ödemesinden vazgeçmeyecek, önceden aldığı kısma alıkoyamayacaktı. Oğlu hayattayken, babası parayı oğlunun adına tutabilirdi. Ama öldüğünde, bu hakkı da bitti ve Arthur'un hiç çocuğu olmadığı için, Henry parayı geri ödemek zorunda olduğunu biliyordu. Bu hoş olmayan gereklilikten kaçınmak için, kral bir plan daha yaptı. Genç dul gelinini Arthur'dan bir yaş küçük olan ikinci oğlu Henry ile evlendirecekti. Bu öneriyi Aragon kralına götürdü.

Aragon kralı bu teklife karşı çıkmadı. Oysa bu durum, Hıristiyan ülkeler arasında duyulmamış bir şeydi. Bir erkeğin ağabeyinin dul eşiyle evlenmesinin, kınanması gereken bir durum olduğu biliniyordu. Tüm dini ve insani yasalar buna karşı kesin ve açıktı. Papanın özel izni elde edilirse hiç karşı çıkmayacaktı. İkinci oğulla evlenecek, babası da daha önce verdiği yüz bin şilini almayacak hatta üstüne yüz bin şilin daha verecekti. Özel izin sonunda elde edildi ve evlilik için gereken her şey hazırlandı.

Papanın Özel İzni
Bununla İlgili Şüpheler

Bundan kısa bir süre sonra, yeni evlilik yapılmadan hemen önce Kral 7. Henry öldü. İkinci oğlu, yani artık en büyük oğlu henüz on yedi yaşındayken Kral 8. Henry olarak tahta geçti. Taç giymesinden hemen sonra, babasının ayarladığı evliliğin olup olmayacağına dair büyük bir tartışma başladı. Bazıları, papanın hiçbir izninin böyle bir evliliğe yetki vermeyeceğini ve haklı bulmayacağını iddia ediyorlar, bazıları da papanın özel izninin her şeyi yasallaştırabileceğine inanıyorlardı. Katolik Kilisesi'nin bir doktrinine göre, papanın dini ve insani yasalar üzerinde belirli bir isteğe bağlı gücü vardır. Bu güç, İsa'nın sözleriyle, papanın atası Havari Peter'a verilen yetkiye dayanmaktadır. İsa'nın sözleri şöyledir: "Yeryüzünde bağlı olduğun her şey sana cennette de bağlı olacaktır ve yeryüzünde bağlı olmadığın ne varsa, cennette de bağlı olmayacaktır." Henry'nin aklı, yasal sorunla karışmış gibi görünmüyordu. Genç ve dul kadınla evlenmek istiyordu. Sorunu sadece bu nedenle çözümledi ve evlendiler.

İngiltere Protestanlığa Dönüyor
Evlilik İptal Ediliyor

Catherine sadık ve saygılı bir eşti. Ama Henry Anne Boleyn'e aşık olunca, onu uzaklaştırmak için bahane olsun diye başına birçok sıkıntı açtı. Papalık yetkililerini özel iznin feshedilmesi için ikna etmeye çalıştı. Bunu yapmayacakları için Protestan dinini benimsedi ve İngiltere ulus olarak, Katolik cemaatinden ayrıldı. Kendi krallığının Protestanlığa geçmiş olan dini ve parlamenter yetkilileri evliliği iptal ettiler. Böylece, daha önce gizli bir törenle evlendiği Anne Boleyn onun yasal eşi oldu. İlk evliliğinin iptali geçerliyse, varisi Elizabeth'tir. Eğer papanın özel izni hâlâ geçerliyse, yasal eşi Catherine olduğu için, Elizabeth varis değildir. Bu durumda Anne Boleyn sadece kralın bir sevgilisi oluyor, Elizabeth ise tahta hileyle geçmiş oluyordu.

Mary Fransa'da Fransa Kraliçesi Oluyor

Görüldüğü gibi durum oldukça karmaşıktı. Birçok tartışma alanı açarak ve sonsuz anlaşmazlıklara neden olarak dallanıp budaklanıyordu. İskoçya Kraliçesi Mary ve arkadaşlarının olayın yasal noktalarına girip başlarına sorun açmaları pek mümkün değildi. O ve arkadaşlarının hepsi Katolik'ti. Onlar için, Roma'daki Kutsal Rahip'in Catherine'in evliliğini onayladığını bilmeleri yeterliydi. Bu evlilik onayının onu İngiltere Kraliçesi yapacağından eminlerdi. O sırada Mary Fransa'daydı. Buraya, anavatanının sorunlarından uzaklaşması ve eğitim görmesi için çok küçükken gönderilmişti. Kibar ve çok güzel bir çocuktu. Paris'in neşeli ve eğlenceli festivalleri arasında büyüdüğü için, herkes tarafından seviliyordu. Çok genç olmasına rağmen, Fransa kralının oğluyla evlendi. Fransa kralı bir turnuva sırasında korkunç bir şekilde öldürülünce, yerine oğlu yani Mary'nin kocası geçti. Böylece, İskoçya Kraliçesi Mary şimdi de Fransa kraliçesi olmuştu.

Mary'nin İngiliz Tahtına Hak İddia Etmesi

Mary, kralın eşi olarak Fransa'da kalırken geniş ve nüfuzlu kişiler etrafını sardı. Kendisi gibi Katoliklerdi ve İngiltere'ye ve Elizabeth'e düşmanlardı. Onun hükümdarlığını yıkmak için herhangi bir bahane buldukları için memnunlardı. Bu insanlar, Mary'nin hakkını ileri sürdüler. Mary'yi İngiliz tahtına yasal olarak geçme hakkı olduğuna ikna ettiler. Gençlik ateşiyle yanan hırsını uyandırdılar ve İngiltere Kraliçeliği mertebesini elde etmesi için kalbini güçlü arzularla doldurdular. Sonunda Mary yasal olarak yaptığı bazı şeylerle kraliçe havasına girdi ve mobilyalarının ve tabaklarının süslendiği armalardaki İskoçya kollarıyla İngiltere kollarını birleştirdi.

Elizabeth'in Korkuları
Elizabeth'in Önlemleri

Kraliçe Elizabeth Mary'nin taht hakkındaki iddialarını ilerlettiğini öğrenince, huzursuz oldu. Belki yakın bir tehlike yoktu; ama İngiltere'de o sırada büyük bir Katolik grup vardı. Doğal olarak Mary'ye destek verecek ve Elizabeth'in başına büyük bir sorun açmak için güç toplayacaklardı. Hemen, Mary'nin ilerlemesine karşı gelmek için Fransa'ya bir elçi gönderdi. Ama tatmin edici bir yanıt alamadı. Mary, Elizabeth'in tahtına hakkı olduğu iddiasını ne reddetmiş ne de onaylamıştı. Karşı karşıya olduğu tehlikeli durumun, kendi Katolik halkının gücüne ve etkisine bağlı olduğunu bilen Elizabeth dikkatli ama geniş ve etkili bir şekilde dinsel devrimi gerçekleştirmek ve Katolik gücünün tüm izlerini yok etmek için işe koyuldu. İtirazlara ve paniğe yol açmamak için, bu işlerde çok büyük bir dikkatle ilerledi.

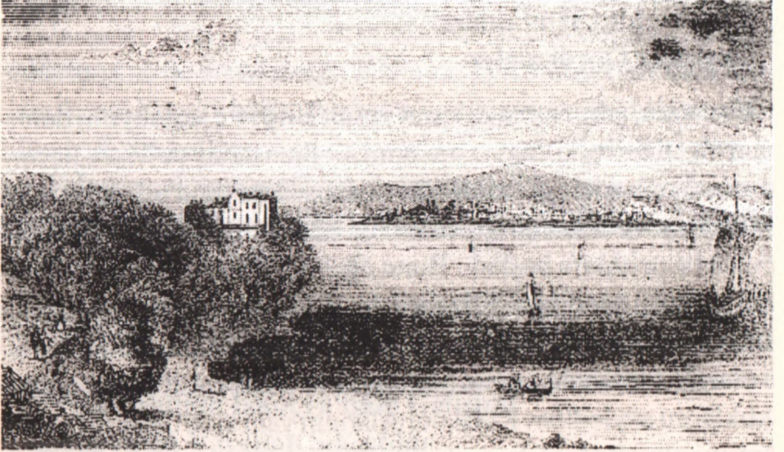
Protestanlığın İskoçya'daki Gelişimi
İskoçya'da Yaşanan Sıkıntılar

Bu sırada, Protestanlık, hükümetin etkisine karşı doğal yollarla İskoçya'da da yayılmaya başlamıştı. Sonunda, İskoç Protestanlar organize olarak, Mary'nin Fransa'dayken yerine geçmesi için görevlendirdiği kral naibine karşı ayaklanma başlattılar. Elizabeth'ten yardım istediler. Fransa'da bulunan Mary ve arkadaşları hükümete yardım etmesi için Fransız birliklerini İskoçya'ya gönderdiler. Elizabeth, isyan çıkaranların ricasını kabul edip etmemekte tereddüt etti. Bir hükümdar için bir isyanı desteklemek çok tehlikeliydi. Böyle bir girişim için gerekli olduğunu önceden gördüğü masrafları hesapladı. Bir donanma hazırlamak, asker toplamak ve birlikleri bu uzun ve belirsiz sefere yollamak çok fazla para gerektirirdi. Elizabeth ise tutumlu ve idareli biriydi. Ama öte yandan, bu konu üzerinde yalnız başına veya konseyiyle beraber uzun zamandır endişeli

bir şekilde düşündüğü için eğer İskoçya yönetimini kendi idaresine alacak kadar başarılı olursa, Mary'yi İngiliz tahtı üzerindeki hak iddialarından sonsuza dek vazgeçmeye zorlayabileceğine inanıyordu. Bunu Mary'yi, tehdit ederek yapacaktı; Mary, eğer iddialarından vazgeçmezse kendi tahtını da kaybedecekti.

Elizabeth'in Müdahalesi
Faydasız Görüşmeler

Sonunda, adım atmaya karar verdi. Bilge ve sağduyulu danışmanı Cecil de bu konuda ısrar etmişti. Fransızlar ve Mary ile aralarındaki mücadeleyi, kendi ülkesindense Mary'nin ülkelerinin birinde devam ettirmenin çok daha iyi olacağını söyledi. Elizabeth hemen hazırlıklara başladı. Bunu öğrenen Mary ve Fransa hükümeti korkuya kapıldılar. Elizabeth'in, hükümdara karşı ayaklanmış silahlı asilere destek vermesinin ve yardım etmesinin, kardeş bir ülke olarak, tamamen yersiz olduğunu ve buna ciddi şekilde karşı çıktıklarını söylediler. Karşı duruşlarının yanı sıra, diğer bir teşvik yöntemi olarak eğer İskoçya'daki çatışmaya girmezse, kız kardeşinin kaybettiği için çok üzülmüş olduğu Calais kasabasını ve hisarını geri vermeyi teklif ettiler. Elizabeth bu teklifi, Mary İngiliz tahtı üzerinde hak iddia etmeye devam ettiği sürece, kendisini iddialardan korumak için etkin önlemler almaya zorunlu olduğunu söyleyerek yanıtladı. Calais'e gelince, yabancı bir ülke kıyısındaki bir balıkçı kasabasına sahip olmak, kendi krallığındaki barışı ve güvenliği sağlamakla kıyaslanamazdı. Bu yanıt aradaki gerilimi azaltacak cinsten değildi. Tekliflerinin reddindeki açık sözlülüğün yanı sıra Fransızlar, en ünlü deniz kasabaları hakkında böyle aşağılayıcı bir şekilde konuşulmasından rahatsız olmuş ve öfkelenmişlerdi.

Uzakta Leith ve Edinburgh Manzarasıyla Haliç

Savaş Devam Ediyor

Elizabeth hemen bir donanma ve ordu hazırlattı ve kuzeye gönderdi. Bu çatışmada Mary'nin yandaşları için takviyeler yapan bir Fransız donanması hemen hemen aynı zamanda Fransa'dan yelken açtı. Olay yerine bu donanmalardan hangisinin daha önce varacağı cevap verilmesi gereken çok önemli bir soruydu.

Fransızlar Leith'de Sıkıştırılıyorlar

Diğer yandan, İskoçya'daki Protestan Partisi'nin, ya da Kraliçe Mary ve hükümetinin onları adlandırdığı şekilde "Asiler"in, yerlerini korumaları çok zordu. Orada zaten büyük bir Fransız gücü vardı ve onların yardımı ve işbirliği hükümeti asiler karşısında çok güçlü bir konuma getiriyordu. Ama Elizabeth'in İngiliz ordusu cepheyi geçince, ilişkilerin durumu değişti. Fransız kuvvetleri geri çekilmeye, İngiliz ordusu ilerlemeye başladı. İskoç Protestanlar geri çekildikleri dağlık bölgelerdeki yerlerinden çıktılar. Fransız ve hükümet güçlerine yakınlaşarak, onların etrafını yavaşça sardılar ve en sonunda onları, Fransız Donanması yardımcı kuvvetlerle gelene kadar geçici bir sığınak olarak kullanacakları, antik şehir Leith'e sıkıştırdılar.

Şehrin Durumu

Edinburgh'a yakın olan Leith şehri haliçin kıyısındaydı. Edinburgh'un limanı sayılırdı. Halicin güney kıyısındaydı. Edinburgh yaklaşık iki mil güneyinde daha yüksek bir yere kurulmuştu. Leith o günlerde çok güçlü bir şekilde korunuyordu. Fransız ordusu, onları serbest bırakacak donanmanın gelişini beklerken endişe içinde olsa da, orada kendilerini güvende hissediyorlardı. İngiliz ordusu bu sırada, beklenen destek kuvvetleri gelmeden önce şehri ele geçir-

meye istekli olarak ilerlemekteydi. İngilizler duvarlar üzerinden saldırdılar. Fransızlar, umutsuz bir cesaretle, bu saldırıyı püskürttüler. Fransızlar hücum ederek, aniden İngiliz hattına saldırdılar. İngilizler, birliklerini saldırılan noktada yoğunlaştırmışlardı. O yüzden Fransızları geri sürdüler. Bu mücadeleler sürekli devam etti. İki taraf da zafer kazanmak istiyor ve açık denizden gelecek donanmalarını bekliyorlardı.

Zafer Kazanan İngilizler
Edinburgh Antlaşması

Sonunda bir gün, halicin güney sınırı olan kara parçasını dönerek gelen beyaz yelkenler görüldü. Fransızlar sevinç ve heyecanla doldular. Ama bu sevinç kısa süre içinde hayal kırıklığına ve üzüntüye döndü. Çünkü gelen donanmanın kendilerinin değil Elizabeth'in olduğunu sonradan fark etmişlerdi. Bu olay savaşı bitirdi. Fransız donanması hiç gelmedi. Denizde ilerlerken bir fırtına çıkmış ve gemi parçalanmıştı. Kuşatılan ordu, bir antlaşma yapılana dek düşmanlığı durdurmayı teklif eden bir ateşkes bayrağı gönderdi. Ateşkes yapıldı. Tarafların her ikisine de vekiller atandı. Bu vekiller Edinburgh'ta buluştular ve kalıcı barışı sağlamak için antlaşma düzenlediler. Tarihte Edinburgh Antlaşması olarak geçen bu antlaşma resmi olarak onun şartlarını hazırlayan vekiller tarafından imzalandı ve daha sonra kraliçeler tarafından onaylanması için İngiltere ve Fransa'ya gönderildi. Kraliçe Elizabeth'in birlikleri ve Fransız birlikleri, antlaşma gereğince, hemen çekildiler. Ayrıca, İskoçya'daki Katolikler ve Protestanlar arasındaki çatışma da yatıştı. Ama bu çatışmanın sona ermesinin hangi tarafın lehine olduğunu bu kitapta açıklamayı gerekli bulmuyoruz.

Antlaşmanın Şartları

Antlaşmanın şartları arasında öyle bir nokta vardı ki bu kitap için çok önemlidir: Mary'nin, Elizabeth yaşadığı sürece, İngiliz tahtı üzerinde hak taleplerinden vazgeçmesi gerektiğine karar verilmişti. Antlaşmadaki en önemli şey de aslında buydu. Mary bu şartı kabul etmeye hazır değildi, doğru. Ama vekiller onun adına karar vermişlerdi. Antlaşma ona gönderilir gönderilmez, Mary'nin tüm şartları onaylaması gerektiği de antlaşmanın son şartıydı.

Mary Antlaşmayı Onaylamayı Kabul Etmiyor

Ama Mary antlaşmayı onaylamak istemiyordu –en azından son maddeyi– Elizabeth'i tahtında rahatsız edecek bir şey yapmaya niyeti olmadığını söyledi. Ama adil ve yasal bir şekilde ona ait olan hakları ne olursa olsun, o şartları imzalamaya razı değildi. Bu sırada, antlaşmanın diğer maddeleri savaşı bitirmiş ve Fransız ve İngiliz orduları da geri çekilmişti. Her iki taraf da savaşı yeniden başlatmaya meyilli değildi. Ama Mary ve Elizabeth arasındaki önemli sorun düşünülünce, mücadele devam edecek gibi görünüyordu. Aslında, bu durum daha öncekinden daha kötüydü. Çünkü Mary hakkında ettiği şikâyetlere ek olarak, Elizabeth şimdi de onu, antlaşmayı yapmaları için tam yetki verdiği vekiller tarafından resmi olarak adına yapılan bir sözleşmeyi onursuz bir şekilde reddetmekle suçluyordu.

Mary'nin Eşinin Ölümü İskoçya'ya Dönüyor

Mary'nin kocası yani Fransa kralı işte bu olaylar sırasında öldü. Fransa'da yaşadığı birçok sıkıntı ve sorundan sonra Mary kendi ülkesine dönmeye karar verdi. Elizabeth'ten ona güvenli bir gidiş sağlamasını istedi. Güvenli gidiş, İngiliz denizlerinde rahatsız edilmeden geçilmesini sağlayan bir çeşit izindi. Elizabeth, eğer Mary Edinburgh Antlaşması'nı onaylamazsa buna izin vermeyeceğini bildirdi. Mary bunu kabul etmedi ve geçiş izni almadan ülkesine gitmeye karar verdi. Elizabeth onun yakalatmak için gemiler gönderdi. Ama gemiler yaklaştığında Mary'nin küçük donanması sis yüzünden görünmüyordu. Bu sayede, güvenli bir şekilde ülkesine ayak bastı. Mary, ülkesine döndükten sonra, iki kraliçe arasında uzun yıllar boyunca süren *sükûnet* sağlandı; ama asla barış yapılmadı.

VIII. BÖLÜM

ELİZABETH'İN TALİPLERİ

1560-1581

Tahtta Hak İddia Edenler

Elizabeth artık tahtında güvendeydi. İskoçya Kraliçesi Mary' nin iddialarından vazgeçmediği doğruydu; ama iddiaları ileri götürecek herhangi bir adım atmıyordu. Atsa bile, başarılı olma şansı çok azdı. Tahtta hak iddia eden Mary'den başka kişiler de vardı. Ama onların iddiaları Mary'ninkilerden daha uzak ve daha şüphe uyandırıcıydı. Bu tartışmalı iddialar Elizabeth'in ölümünden sonra ülkeye sıkıntı getirebilirdi. Ama Elizabeth yaşadığı sürece, sahip olduğu tahtta onu rahatsız etme ihtimalleri azdı.

Elizabeth'in Saltanatının Genel Özellikleri

Elizabeth'in başlattığı saltanat, diğer İngiliz hükümdarlarının sürdürdükleri arasında en uzunu, en muhteşemi ve birçok yönden en başarılısıydı. Elizabeth kırk beş yıl boyunca kraliçelik yaptı. Bütün

bu zamanda, hiç evlenmedi ve yetmiş yaşında saygıdeğer bir bayan olarak öldü.

Elizabeth'in Talipleri
Evlenmeme Nedenleri

Elizabeth'in ölene dek bekar kalması, tabi ki aşıklarının, hayranlarının ve taliplerinin isteyeceği bir şey değildi. Egemenliğinin ilk yirmi yılında, yaşamının ilk yarısı, evlilikle ilgili planlar ve görüşmelerle geçmiştir. Sanki Avrupa'nın tüm prensleri ve hükümdarları, onunla İngiliz tahtını paylaşma arzusuna kapılmışlardı. Onun onayını almak için her yolu denediler. Elçiler gönderdiler, uzun süren görüşmeler başlattılar. En pahalı hediyelerle dolu gemiler gönderdiler. Kendi krallığındaki zengin sınıftaki asillerin bazıları onu memnun etmek için arazilerini genişletmiş ve kendilerini yoksulluğa indirmişlerdi. Elizabeth her kadın gibi bu ilgiden hoşnuttu. Tüm bunlar onun gururunu okşuyor ve mutluluk ve aşk için yanıp tutuşan kalbinin içgüdüsel dürtülerini tatmin ediyordu. Elizabeth, ona evlilik teklif edenlerin umutlarını, üzüntüyle ondan vazgeçmemeleri için cesaretlendiriyordu. Bir ya da iki sefer neredeyse kabul edecekti. Ama her seferinde, son kararın verilmesi gerektiği anda, güç hırsı ve arzusu aşkı bastırdı ve yüce yerinde kendi başına kalmayı seçti.

İspanyol Felipe'nin Teklifi
Felipe'nin Tuhaf Davranışı

İspanyalı Felipe, yani Elizabeth'in kız kardeşi Mary'nin kocası, bu taliplerin ilkiydi. İngiltere'de kaldığı süre boyunca, Elizabeth'i çok sık görüyordu. Hatta Mary ile ilgili sıkıntılarında bile Elizabeth'in tarafını tutmuştu. Mahkumiyetinin bitmesi için kendi gücünü bile kul-

lanmıştı. Mary öldükten sonra Elizabeth kraliçe olunca, yaptığı ilk şeylerden biri, Flanders'a elçiler göndererek karısını kaybetmiş eşe bunu haber vermekti. Elizabeth'in gönderdiği elçiyle karısının öldüğünü öğrenir öğrenmez, Londra'daki kendi elçisine Elizabeth'e evlenme teklifi yapmak için özel bir haber göndermesi Felipe'nin ölen karısına duyduğu sevginin derecesini gösteriyordu.

Elizabeth Felipe'nin Teklifini Reddediyor

Elizabeth hemen teklifi reddetmeye karar verdi. Bunun için hem gerçek hem de sözde nedenleri vardı. Sözde nedenlerinden biri, Felipe'nin tüm İngiliz halkında nefret uyandırmasıydı. Elizabeth ise herkes tarafından sevilmeyi aşırı derecede istiyordu. Tahta geçme haklarını korumak için Protestan halkının sadakatine ve bağlılığına güveniyordu. Eğer sevilmeyen bir Katolik'le evlenirse onları mutsuz edeceğini ve kendisine olan bağlılıklarının zayıflayacağını biliyordu. Hatta ondan tamamen vazgeçebilirlerdi. Halka açıkladığı sebep, Felipe Katolik olduğu için, bu evliliğin İngiliz halkı tarafından kabul edilmeyeceği oldu.

Böyle Yapma Nedenleri

Gerçek sebeplerin arasında biri vardı ki çok tuhaftı. Felipe'yle yapacağı evliliğe, Henry ile Aragonlu Catherine'nin evliliğine olduğu gibi karşı çıkılmıştı. Catherine önceden Henry'nin ağabeyinin eşiydi. Felipe de önceden Elizabeth'in kız kardeşinin kocasıydı. Felipe, bu sorunun üstesinden gelecek tek şey olan papanın özel iznini almayı önerdi. Ama o zaman, bütün dünya, eğer özel izin Elizabeth ile Felipe'nin evliliğini yasallaştırırsa, Catherine ile Henry'nin evliliğinin de yasallaşacağını ve bunun Anne Boleyn'le yapılan evliliği ve Elizabeth'in tahta geçiş haklarını yıkacağını söylerdi. O yüzden, taht

üzerindeki haklarını kaybetmeden Felipe ile evlenemezdi. Bunun gibi bir tehlikeye düşmeyecek kadar zeki ve dikkatliydi.

İngiliz Halkı Elizabeth'in Evlenmesini İstiyor

Elizabeth bunu ve diğer birkaç teklifi daha reddetti. İki yıl boyunca, halk, onun İspanyol Felipe gibi kalpsiz ve sert bir zorbayla evlenmesini istemese de hiçbir zaman evlenmeme fikri karşısında huzursuzluğa kapıldı. Elizabeth doğal olarak, zamanı geldiğinde herkes gibi ölecekti. Elizabeth öldükten sonra, krallığın mutluluğu ve huzuru için gereken en önemli şey tahta kimin geçeceği konusunda şüphe olmamasıydı. Eğer evlenip çocuğu olursa, sorunsuz bir şekilde tahta tabi ki çocuğu geçerdi. Ama anne olmadan, bekâr ölürse, Katoliklerin İskoçya Kraliçesi Mary'yi, Protestanların ise 7. Henry'nin soyundan gelen bir Protestan'ı benimseyip ülkenin uzun bir iç savaşa sürüklenmesinden korkuyorlardı.

Parlamentonun Dilekçesi Elizabeth'in "Kibar" Cevabı

O zamanlar Avam Kamarası oldukça mütevazi bir konseydi. İç işleriyle ilgili konuları tartışmak için toplanırlardı. Derin bir saygı ve korkuyla baktıkları kraliyetin gücünden ve görkeminden oldukça uzak dururlardı. Toplantılarının birinin sonunda Avam Kamarası dikkatli ve ürkek bir şekilde, kraliçeye bir dilekçe göndermeye cesaret etti. Krallığın gelecekteki huzuru ve halkın refahı için, biriyle evlenmeyi kabul etmesini isteyeceklerdi. Uygun bir şekilde teklif edildiği takdirde, pek az insan evlilik teklifinden –hangi çevreden gelirse gelsin– rahatsız olur. Kraliçe çok kibar bir cevap gönderdi. Ama ricayı kararlılıkla reddetmişti. Dilekçeleri oldukça saygılı bir dille yazılmış olduğu ve belirli bir kişi veya bir zamandan bahsetme-

den istedikleri şeyi genele yaydıkları için iyi niyetli önerilerine gücenmediğini; ama evlenmeyi hiç düşünmediğini söyledi. Taç giyme töreninde, halkıyla evlendiğini ve evlilik yüzüğünün hâlâ parmağında olduğunu da söylemişti. Tüm sevgi ve saygısını halka veriyordu. Asla başka bir eşi olmamalıydı. Mezar taşına, "Burada bakire doğup bakire ölmüş bir kraliçe yatmaktadır." yazdırılırsa çok memnun olacağını belirtti. Bu yanıt Avam Kamarası'nı susturdu. Ama bu, halkın kafasındaki soruyu yanıtlamadı. Olumlu bir şekilde asla evlenmeye razı olmayacaklarını söyleyen bayanların durumu fikirlerini değiştirdikten sonra genelde farklı sonuçlanır. Bunun ne kadar sık olduğunu bilen birçok bayan akıllıca şu sonucu çıkarır; verdikleri karar ne olursa olsun, daha sonra utanç verici bir duruma düşmesinler diye, onu kimseye söylemezler. Kıtadaki prensler ve İngiltere'nin asilleri, Elizabeth'in bildirisine kulak asmadılar ve onun eşi olabilmek için ellerinden geleni yapmaya devam ettiler.

Elizabeth Çiçek Hastalığına Yakalanıyor Ülkede Panik

Bundan bir iki yıl sonra, Elizabeth çiçek hastalığına yakalandı. Tehlikeli derecede hastalandı. Hatta birkaç gün hayatından endişe bile duyulmuştu. Ülke genelinde üzüntü ve karmaşa vardı. Yeni kraliçe için gruplar oluşmaya başlamıştı. İskoçya Kraliçesi Mary'yi Katolikler, Jane Grey'in ailesini ise Protestanlar tutuyordu. Her şey korkunç bir mücadele yaşanacağına işaret ediyordu. Ama Elizabeth iyileşti. Ülke, o ölürse diye o kadar paniklemişti ki parlamento kraliçeye bir kez daha evlilik konusunu açmayı göze aldı. Ya bu öneriyi kabul edip evlenmesi ya da eğer evlenmemekte ısrar ederse ölümünden sonra yerine kimin geçeceğini belirten bir yasa veya tebliğ çıkartması için yalvardılar.

Elizabeth ikisini de yapmadı. Tarihçiler iki seçeneği de kabul etmemesinin nedenleri hakkında birçok fikir öne sürerler. Ama kesin olarak bilinen tek şey, ikisini de kabul etmediğidir.

Leicester Kontu

Leicester Kontu'nun Karakteri
Cecil'in Hizmetleri

Elizabeth, onu biriyle evlendirmek için yapılan tüm planlara karşı çıksa da, kendi sarayında ünlü bir gözdesi vardı. Bu kişi her zaman onun aşığı olarak görülmüştü. Gerçek ismi Robert Dudley idi. Elizabeth onu Leicester kontu yapmıştı. Tarihte bu adla geçer. Mary'nin zamanında, Leydi Jane Grey'i tahta geçirmek için kurulan komplonun lideri olan Northumberland dükünün oğluydu. Çok zarif, başarılı genç bir adamdı; ama evliydi. Elizabeth hükümdarlığının başlarında, ona hemen yüksek rütbeli görevler ve şerefler vermiş ve onu sarayda tutmuştu. Onu atlardan ve arabalardan sorumlu yardımcısı yaptı; ama çok fazla güç vermedi. Çünkü baş danışmanı ve devlet bakanı Cecil'di. Kendisini tamamen Elizabeth'in çıkarlarına ve krallığın refahı ve şanına adamış soğukkanlı, akıllı ve dikkatli biriydi. O zamanlar kırk yaşındaydı, Elizabeth'ten on üç on dört yaş büyüktü. Böyle bir bakan seçerek ve onu uzun yıllar görevde tutarak akıllılık yapmıştı. Yaşamı boyunca Elizabeth'e hizmet etti ve yaklaşık seksen yaşında Elizabeth'ten birkaç yıl önce öldü.

Elizabeth'in Leicester'a İlgisi

Dudley, Elizabeth ile aynı yaştaydı. Aslında, bazı kronolojilerde ikisinin aynı gün ve aynı saatte doğduğu yazar. Dudley onun en büyük gözdesi oldu. Elizabeth ona olan ilgisini biraz da olsa gösteriyordu. Dudley ise onu ayıplanmaya ve eleştirmeye maruz bırakıyordu. Evli olduğu için, Elizabeth onunla evlenmeyi düşünüyor olamazdı. Ama her nasılsa tam bu sırada, çok heyecan yaratan ve Leicester ve Elizabeth arasındaki sevginin öyküsünde önemli bir dönemi başlatan gizemli bir durum meydana geldi. Bu durum, Leicester'ın karısının ani ve olağandışı ölümüydü.

Leicester'ın Karısı

Leicester'ın, diğer malikanelerinin yanı sıra, Berkshire'da ıssız bir konağı vardı. Londra'nın seksen kilometre kadar batısındaydı. Oraya Cumnor Konağı denirdi. Leicester'ın karısı oraya gönderilmişti. Kimse sebebini bilmiyordu. Orada, Leicester'a bağlı ve isteklerine tamamen kendisini adamış olan bir beyefendinin sorumluluğu altındaydı. Ayrıca evde, efendisinin ondan isteyeceği her şeyi yapmaya hazır karakterde bir adam daha vardı. Leicester'ın karısının adı Amy Robesart'tı.

Amy Robesart'ın Gizemli Ölümü

Kısa bir süre sonra Londra'ya mutsuz kadının merdivenlerden düşerek öldüğü haberi geldi. Herkesin aklında hemen öldürülmüş olabileceği şüphesi uyandı. Ölümün meydana geldiği yerde öldürülmüş olduğu dedikoduları yayılmaya başladı. Çevredeki dürüst bir rahip, Londra'ya kraliçenin bakanlarına olayın bir tutanağını gönderdi. Tutanakta, gerçekleri belirtmiş ve kraliçeden olayın soruşturulmasını istemişti. Ama hiçbir şey yapılmadı. O zamandan beri, insanlığın, ahlaksız adamın kraliçenin eşi olma umudu nedeniyle karısını harcamış olduğuna dair genel bir inancı vardır.

Herkes Leicester'dan Nefret Ediyor Çeşitli Dedikodular

İngiltere halkı bu duruma çok sinirlenmişti. Daha önce de Leicester'dan nefret ediyorlardı; ama artık nefretleri daha köklüydü. Kral veya kraliçelerin sevdiği kişilerden genelde halk tarafından nefret edilmiştir. Ama o, kraliçeyle gittikçe daha da yakınlaştı ve herkes kraliçenin onunla evlenmesinden korkmaya başladı. İlişkileri bütün

dünya tarafından yakından izleniyordu. Böyle durumlarda her zaman olduğu gibi, binlerce olay ve durum dilden dile dolaşıyor. Bu dedikodularda adı geçenler genelde gözlemlenmiyor veya unutuluyordu.

Meşale Işığı Altında Sohbet
Hizmetçilerin Tartışması

Bir gece, Dudley ile akşam yemeği yiyen Kraliçe Elizabeth meşale taşıyıcılarıyla beraber eve dönüyordu. Günümüzde, tüm Londra geceleri elektrikle aydınlatılıyor. Bayanlar, eğlencelerinden veya gezintilerinden arabalarıyla neredeyse gündüzmüş gibi aydınlık, geniş ve büyüleyici caddelerden geçerek dönüyorlar. Ama o zamanlar farklıydı. Bayanlar, dar, pis ve tehlikeli sokaklarda koltuklarında yavaşça taşınırlardı. Önlerinde ve arkalarında, ışıklarıyla sokaktaki karanlığı bir anlığına dağıtan; ama sonra sokağı öncekinden daha derin bir karanlıkta bırakan meşale taşıyan uşaklar olurdu. Bizim bahsettiğimiz gece ise, çok neşeli olan Elizabeth meşale taşıyanlardan biriyle konuşmaya başladı. Dudley'nin adamlarıydılar. Elizabeth de efendilerini övmeye başladı. İçlerinden birine, Dudley'i daha önce hiç kimseye vermediği bir unvanla yüksek bir pozisyona çıkaracağını söyledi. Dudley'nin babası, zaten İngiltere soylu sınıfında en yüksek unvan olan dük olduğu için, meşale taşıyıcısı kraliçenin sözlerinden kraliçenin Dudley ile evlenmeye ve onu kral yapmaya niyetli olduğu anlamını çıkarmıştı. Bu meşale taşıyıcısı bu öyküyü kraliçenin taliplerinden biri olan Lord Arundel'in hizmetçilerinden birine övünerek anlattı. Bu çekişmede her biri kendi efendisinin tarafını tutan hizmetçiler kavga ettiler. Lord Arundel'in adamları, efendilerinin, Dudley'nin babasıyla beraber asılmış olmasını veya birisinin onu sokakta yürürken bir tabancayla vurmasını dilediğini söylediler.

Görkemli Yaşam Tarzı
Halka Açık Törenler

Bir zaman sonra, Leicester gittikçe daha çok seviliyor gibi görünse de, Elizabeth ile evlenme planı başarıyla sonuçlanacak gibi değildi. Elizabeth ihtişam içinde yaşıyordu. Bazen saraylarında bazen de Londra yakınlarındaki malikanelerinde kalıyor bazen de arazilerini genişletmek için geziler yapıyordu. Dudley saraydaki diğer ileri gelenlerle beraber bu gezilerinde kraliçeye eşlik ediyordu. Ama kişisel olarak kraliçe tarafından daha çok sevildiği belliydi. Aynı zamanda, diğer taliplerine de ümit veriyordu ki devletin tüm halka açık törenlerinde, tüm oyun ve turnuvalarda, o sırada kiliselerde sahnelenen tiyatro oyunlarında, şehirlerdeki, kalelerdeki ve üniversitelerdeki törenlerde, kraliçe her zaman asil taliplerle çevrelenmiş oluyordu. Talipleri ona hediyeler veriyor, iltifatlar ediyor ve sayısız jest yapıyorlardı. Tüm bunlar sevgi kılığındaki hırsın yaptırdıklarıydı. Kraliçeye sürekli bir yağcılıkla gülümsüyorlardı. Gizlice birbirlerine olan nefretle dişlerini gıcırdatıyorlardı. En azından bu sahte aşktan daha dürüst ve içten bir hareketti. Leicester tüm talipler arasındaki en neşeli, en başarılı ve en çok sevilendi. Geri kalanlar bu yüzden ona karşı daha büyük bir nefret duymakta birleşmişlerdi.

Elizabeth Leicester'ı İskoçya Kraliçesi Mary'e Öneriyor
Mary Darnley ile Evleniyor

Kraliçe Elizabeth Leicester'la veya gelişigüzel söylendiği üzere Dudley'le evlenme gibi bir planı olduğunu asla söylememişti. Aslında, bir seferinde onu İskoçya Kraliçesi Mary'e önermişti. Mary İskoçya'ya döndükten sonra, iki kraliçe bir süreliğine de olsa sözde arkadaşlarmış gibi iyi anlaşıyorlardı. Ama aslında, her zaman birbirlerine karşı yerleşmiş ve bitmeyen bir düşmanlıkları vardı. Her ikisi de birbirlerine verecekleri zararı bildikleri için, gereksiz bir

düşmanlığı ateşlemekten kaçınıyordu. Mary, Elizabeth yaşadığı sürece İngiliz tahtını ele geçiremeyeceğini anlayınca onun dostluğunu kazanmaya çalışmaya başladı. Ölümünden sonra tahta onun geçmesini parlamento yasasıyla onaylaması için Elizabeth'i ikna etme umudu taşıyordu. O yüzden, kendi evliliği konusunda Elizabeth ile sohbet eder ve onun tavsiyesini alırdı. Elizabeth aslında Mary'nin evlenmesini istemiyordu. O nedenle her zaman, evlenmesi için imkânsız olan kişileri öneriyordu. Bir keresinde Leicester'ı önerdi. Bir süreliğine özellikle Mary buna karşı olduğu süre boyunca, bu konuda ciddi olduğunu gösterdi. Sonunda, onun içtenliğini sınamak isteyen Mary kabul etmeye meyilli gibi davrandı. Elizabeth kendini geri çekti ve teklifi geri aldı. Sonra Mary Elizabeth'i memnun etme umudundan vazgeçti ve onun onayını almadan Lord Darnley ile evlendi.

Elizabeth'in Kenilworth'ü Ziyareti

Elizabeth'in Dudley'e olan ilgisi devam ediyordu. Onu Leicester kontu yaptı ve ona Kenilworth'de çevresinde geniş bir arazi bulunan büyüleyici bir kale verdi. Arazilerin kiraları Dudley'e büyük bir gelir sağlıyordu. Neredeyse krallar gibi yaşamaya başlamıştı. Kraliçe Elizabeth onu o kalede ziyarete geliyordu. Bu ziyaretlerin biri, kronolojik olarak yazılmış tarih kitaplarından birinde ayrıntıyla anlatılmıştır. Kont kraliçenin ve maiyetinin karşılanması ve konuk edilmesi için gereken en pahalı ve en olağandışı hazırlıkları yapmıştı. Kaleyi çevreleyen hendekte yüzen bir ada vardı. Ada üzerinde gölün leydisi denilen uydurma bir karakter vardı. Elizabeth köprüden geçerken onu öven şarkılar söylemişti. Ayrıca suda yüzen yapay bir yunus da vardı. İçinde bir grup müzisyen çalıyordu. Kraliçe bahçede ilerlerken, tuhaf kıyafetleri içindeki kadın ve erkekler onu karşılamaya çıktılar ve onu överek selamladılar. Biri bir falcıyı, diğeri bir Amerikan yerlisini, bir üçüncüsü saklanmış bir şekilde yan-

kıyı temsil ediyordu. Bu ziyaret on dokuz gün sürdü. Gelenler için hazırlanmış muhteşem eğlenceler –oyunlar, havai fişekler, avlanmalar, sahte dövüşler, ziyafetler ve cümbüşler– tüm Avrupa'da ses getirdi. O zamandan beri de tarihçiler ve öykücüler tarafından anlatılmaktadır. Kenilworth Kalesi şu anda büyüleyici bir harabe yığınıdır. Her yıl dünyanın dört bir yanından gelen binlerce ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir.

Leicester'ın Evliliği
Elizabeth Onu Hapse Atıyor

Elizabeth'in kocası olmak için ciddi şeyler planlayan Leicester sonunda umutlarından vazgeçti ve başka bir kadınla evlendi. Bu bayan daha önce Essex kontunun eşiydi. Leicester'la evlenmeden önce Essex kontu aniden gizemli bir şekilde ölmüştü. Leicester evlendiğini bir süre sakladı. Bu haber kraliçenin kulağına gidince, Elizabeth çok sinirlendi. Onu yakalatıp, hapse gönderdi. Kızgınlığı yavaş yavaş geçtikten sonra, Leicester, tekrar onun gözdesi haline geldi.

Elizabeth'in Saltanatının Zenginliği

Böylece Elizabeth'in saltanatının yirmi yılı geçip gitmişti. Talip-lerinin hiçbiri onunla evlenmeyi başaramamıştı. Tüm bu süre boyunca hükümeti güç ve verimlilikle yönetilmişti. Hemen hemen tüm bu dönem boyunca bütün Avrupa büyük bir karışıklık içindeydi. Çünkü Katolikler ve Protestanlar arasında gittikçe kızışan çatışmalar yaşanıyordu. İki taraf da diğerini yok etmek için ellerinden geleni yapıyordu. Elizabeth ve hükümeti sık sık bu çatışmalarda bazen görüşmelerle bazen de donanma ve ordularla yer aldı. Ama yer aldıkları durumlar her zaman dikkatli ve akıllı bir şekilde genelde de

etkiyle sonuçlanıyordu. Bu sırada, artık kırk beş yaşına gelmiş kraliçe hızla, evlilik sorularının artık sorulmayacağı zamana yaklaşıyordu. Aşıkları ya da talipleri birer birer evlilik fikrinden vazgeçmeye başlayıp uzaklaştılar. Sonunda biri kalacak gibi görünüyordu. Kraliçenin büyük evlilik sorununun sonucunun kimin kaderiyle bağlantılı olduğu muallaktaydı.

Anjou Dükü
Catherine de Medici
Elizabeth'e Oğlunu Öneriyor

O kişi Anjou Düküydü. Fransız bir prensti. Ondan önce Anjou Dükü olan ağabeyi o sırada Fransa Kralı 3. Henry idi. Gerçek adı Francis'ti. Elizabeth'ten yirmi beş yaş küçüktü. Onunla evlenmesi gerektiği söylendiğinde henüz on yedi yaşındaydı. O sırada Alençon düküydü Francis. Bu evlilik konusu da annesinin planıydı. Annesi, Fransız Kraliçesi, büyük Catherine de Medici idi. Gelmiş geçmiş en sıra dışı yeteneklere, başarılara ve güce sahip kadınlardan biriydi. Zaten bir oğlu Fransa tahtında oturan Catherine, diğer oğlunun da İngiliz tahtına sahip olmasını istiyordu. Görüşme yıllardır sonuçlanmadan askıda bekletiliyordu. Ama 1851'de hareketlenerek yeniden başladı. O sırada yirmi dört yirmi beş yaşında olan dük de teklifinde sabırsızlanmaya ve ciddileşmeye başladı. Böyle olmasının aslında iyi bir nedeni vardı. Elizabeth kırk sekiz yaşına gelmişti ve hemen evlenmezlerse, evliliği gerçekleştirme zamanları sonsuza dek yitmiş olacaktı.

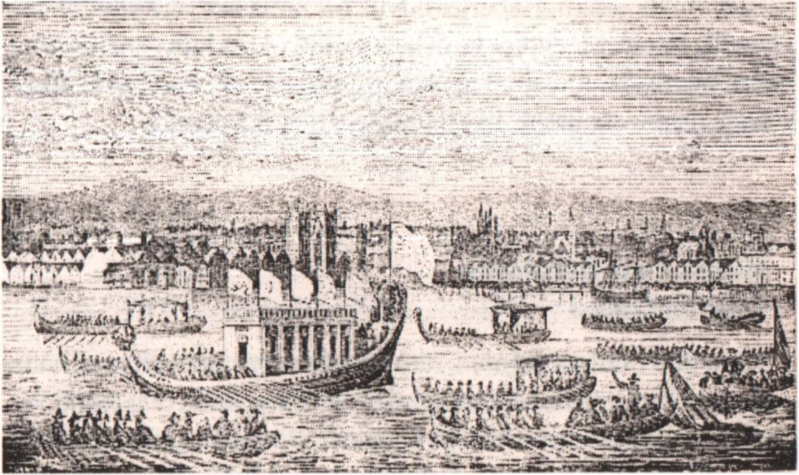
Aşıkların Kavgası
Atış

Dükle kraliçe karşılıklı görüşmemişlerdi. Dük sadece kraliçenin resimlerini görmüştü. Evlilik teklifinde ısrar etmek ve Elizabeth'e ne kadar çok aşık olduğuna ikna etmek için İngiltere'ye bir elçi gönderdi. Bu elçinin adı Simier'di. Son derece kibar ve başarılı bir adamdı. Dük, kısa bir süre içinde Elizabeth'in sevgisini kazanma yolunu öğrenmişti. Leicester bu adamın başarısını çok kıskandı. Elizabeth'in iki gözdesi birbirlerine düşman oldular. Sarayda sürekli kavga ediyorlardı. Yine de, görüşmeler ilerlemeye devam etti. İnsanlar şiddetle hemen taraf oluşturuyorlardı. Tasarlanmış evliliğe bazıları karşıydı, bazıları ise onu savunuyordu. Düşmanlıklar Simier'in hayatı tehlikeye düşene dek aşırı derecede şiddetlendi. Leicester'ın ona suikast düzenlemek için nöbetçilerden birini tuttuğunu söyledi. Aslında bu doğruydu. Çünkü kraliçe ve o, yanlarında birkaç kişiyle beraber bir gün nehirde gezinti yaparken nehrin kıyısından saltanat kayığına doğru bir atış yapılmış. Bu atış bir kürekçiyi yaralamış; ama kayıktaki herkesi oldukça korkutmuştu. Bazıları atışın hedefinin Simier olduğunu, bazıları da kraliçe olduğunu söylediler. Ama daha sonradan kanıtlandı ki bu atış, kötü niyetli bir amaç içermeden, bir silahın kazara patlamasıymış.

İnsanlar Evliliğe Karşı Çıkıyor

Bu sırada, Elizabeth'in genç dükle evlenme fikrine olan ilgisi gittikçe arttı. Yirmi yıldır yerleşmiş genç kız kararları sonunda değiştirilmiş gibi görünüyordu. Ama o, evlenmeyi onaylamaya yaklaştıkça, hükümetindeki bakanlar ve halk evliliğe daha fazla karşı çıkıyorlardı. Akıllarında evliliğe karşı iki geçilmez itiraz nedeni vardı. Birincisi, aday Fransız'dı ve ikincisi ise, Katolik'ti. Konsey araya girdi. Arkadaşları karşı çıktı. Halk söyleniyor ve tehdit ediyordu. "Tanrı, Günahı ve Cezayı Görmesine İzin Vererek Yasaklara Engel

Olmazsa, İngiltere'nin Başka Bir Fransız Evlilikle İçine Çekileceği Ağzı Açık Bir Girdabın Keşfi" başlıklı bir kitap yayınlandı. Ceza olarak kitabın yazarının sağ eli kesildi.

Nehirdeki Saltanat Kayıkları

Hazırlıklar Tamamlanıyor

Uzun süre boyunca ülkeyi büyük bir telaşa sokan olağandışı görüşmelerin, tartışmaların ve olayların sonunda, durum çözüldü. Hem politik hem kişisel olan evlilik maddeleri hazırlandı. Nikah altı hafta içinde kıyılacaktı. Dük ihtişam içinde geldi ve türlü törenler ve gösterilerle karşılandı. Onu ve maiyetindekileri onurlandırmak için sayısız olağanüstü festival ve ziyafet yapıldı. Bu festivallerin birinde, kraliçe, büyük bir kalabalığın huzurunda parmağındaki bir yüzüğü çıkardı ve onun parmağına taktı. Bu, durumun çözümlendiğini halka bildiren ilk ilandı. Haberler büyük bir hızla her yere yayıldı. İngiltere'de büyük bir endişe ve dehşet yarattı. Ama kıta genelinde bu durum büyük bir sevinçle karşılandı. Gittikçe yaklaşan büyük İngiliz bağı, çanlar çalınarak, havai fişekler atılarak kutlandı.

Evlilik Planı Bozuluyor
Dük'ün Öfkesi

Ama tüm bunlara rağmen, tüm engeller ortadan kalkınca, hatta kraliçenin kararına itirazların tümü sonlanınca, kalbi onu tekrar yanılttı. Sonunda evlenemeyeceğini söyledi. Bir sabah, gelip kendisini görmesi için dükü çağırttı. Nişanları bozulduğunda erkekler ve kadınlar arasında gelişen şey genelde herkes tarafından bilinmez. Ama dük bu görüşmeden öfke ve kızgınlıkla çıkmıştı. Kraliçenin yüzüğünü parmağından çıkarıp kadının sadakatsizliğine ve kararsızlığına lanetler yağdırarak yere fırlattı.

Dükün Ayrılışı
Veda

Elizabeth evliliğin iptal edildiğini halka duyurmadı. Düke nezaketle davranmaya ve onu onurlandırmaya devam ediyordu. Ama dük Kıta'ya dönmeye karar verdi. Kraliçe, ona sahile kadar eşlik etti. Ayrılırken üzüntüye boğuldu ve hemen geri gelmesi için ona yalvardı. Kraliçeye hemen döneceği sözünü verdi; ama hiç dönmedi. Daha sonra ilgisiz ve gizli bir biçimde yaşadı. Sonunda, tüm insanlık Elizabeth'in evlilik sorununun sonsuza dek çözümlenmiş olduğunu gördü.

IX. BÖLÜM
ELİZABETH'İN KARAKTERİ
1560-1586

Elizabeth'in Karakteri Hakkındaki Düşünceler

İnsanlar, Kraliçe Elizabeth'in karakteri hakkındaki düşüncelerine göre ikiye ayrılırlar. Hepsinin kabul ettiği tek bir ortak nokta vardır. O da toplumsal olayların yönetiminde inanılmaz yetenekli ve akıllı bir kadın olduğu fikridir. Ülkeyi, sağduyu ile kararlılık ve enerjiyi birleştirerek olağanüstü bir şekilde yönetmiştir.

Katolikler ve Protestanlar İngiltere'deki Gruplar

Yaklaşık kırk yıl hükümdarlık yaptı ve tüm bu süre boyunca, Avrupa kıtasının tüm batı kısmı Protestan ve Katolik gruplar arasındaki korkunç çatışmalarla sarsıldı. Gücün çoğunluğu Katoliklerdeydi. Tabi ki Elizabeth'e düşmanlardı. Aslında Elizabeth bu çatışma da kendi tahtı için İskoçya Kraliçesi Mary ile yarışan biriy-

di. Yabancı Protestan güçler hak iddia eden bu kişiye yardım etmeye hazırlardı. Ayrıca kendi topraklarında onun lehine güçlü bir ilgi vardı. İngiltere'de büyük fikir farklılıkları ve grupların birbirlerine karşı mücadelelerinde kullandıkları enerji, karşıt güçlerin olağanüstü derecede baskı yapmasına neden oldu. Bu baskı daha çok devletin ve Elizabeth hükümetinin güvenliği üzerindeydi ve sürekli olarak tehdit ediyordu. Tüm bu süre boyunca toplumsal olayların idaresi, rüzgârın yelkenler, ağırlık ve sarsılmazlık üzerine baskı yaptığı, güvenliğin denizin sarsıntılarının dengesine bağlı olduğu, fırtınada yalpalanan bir gemi gibi, devam etti.

Elizabeth'in Akıllıca Yönetimi
Mary İngiliz Tahtında Hakkı Olduğunu İddia Ediyor
Elizabeth Tarafından Mahkum Ediliyor

Elizabeth ile onun akıllı ve dikkatli bakanlarının ülkeyi bu kırk yıl boyunca hayranlık verici şekilde yönettiği kabul edilir. Protestan bir güç olarak, İngiltere'nin durumunu ve onurunu büyük bir başarıyla korudular. Bütün dönem boyunca ülke sanatta, ticarette aslında her alanda büyük ilerlemeler kaydetti. Hükümdarlığı boyunca Elizabeth için en büyük tehlike ve endişe kaynağı İskoçya Kraliçesi Mary'nin hak iddialarıydı. Bu tehlikeli iddiaları önlemek ve etkisizleştirmek için egemenliğinin başlangıcında aldığı güçlü tedbirleri daha önce anlatmıştık. Bu çabalar o zaman başarılı olmuş olsa da zafer hâlâ kazanılmamıştı. Tedbirler tehlikeyi erteledi, yok etmedi. Mary İngiliz tahtında hakkı olduğunu belirtmeye devam etti. Elizabeth'in kendi krallığında, Mary'yi kraliçe yapmak için Katolikler arasında sayısız planlar yapılmaya başlandı. Yabancı hükümdarlar ve güçler bu planları desteklemek için bir fırsat gözetiyorlardı. Sonunda Mary, kendi topraklarındaki iç sıkıntılar yüzünden, hayatını kurtarmak için sınırı geçerek İngiltere'ye kaçtı. Elizabeth onu hapse attı.

İngiltere'de bir hükümdarı tahttan indirmek için plan yapmak büyük bir vatan hainliği suçu sayılır. Mary şüphesiz, Elizabeth'i tahttan indirmeyi planlamıştı ve başarmak için tek bir fırsat bekliyordu. Bu yüzden, Elizabeth onu vatan hainliğiyle suçladı. Mary'nin bu suçlamaya karşı tek savunması bu planın içinde olmadığını söylemesiydi. Elizabeth bu sözü kabul etti. Mary artık onun gücü altında olduğu için, canını bağışladı; ama onu uzun ve yorucu bir tutsaklıkla cezalandırdı.

Çeşitli Planlar
Mary'nin İdamı

Ama bu sadece işlerin daha da kötüye gitmesine sebep oldu. Haklı kraliçe olduğuna inandıkları liderlerinin tutsak edilmesi, İngiltere'deki Katoliklerin hevesini ve azmini arttırdı. Sürekli büyük ve tehlikeli planlar yapmaya başladılar. Bu planlar birbiri ardına ortaya çıkarıldı ve gerçekleşmeleri önlendi. Her biri öncekinden daha fazla paniğe ve korkuya yol açıyordu. Bu komplo planlarının ortaya çıkarılması sonucunda bir süre Mary'e fazla acı çektirilmese de esaretinin zorlukları arttırıldı. Sonunda kraliçenin ve hükümetinin sabrı tükendi. Vatan hainliğiyle ilgili bir yasa çıkarıldı. Yasa, aslında planları yapan o olmasa da, Mary'yi bu korkunç suçlardan sorumlu tutuyordu. Ama başka bir komplo planı daha ortaya çıkarılınca, Mary mahkemeye çıkarıldı ve idamı istendi. İdam, o sırada tutulduğu Fotheringay Kalesi'nde gerçekleştirildi.

Mary ve Elizabeth'in İddialarını Sonuçlandırmanın İmkânsızlığı

İngiliz tacına Mary'nin mi yoksa Elizabeth'in mi hakkı olduğu sorusu hiçbir zaman çözülmedi. Ama zaten çözülemezdi de. Benzer durumların sınandığı sıradan kurallar kapsamını aşan, beklenmedik tuhaf bir olayın yaşandığı ve çözümlenemeyen sorunlara yol açan durumlardan biriydi. Miras yoluyla tahta geçme, setleri arasında akan bir nehir gibi, düzgün bir şekilde devam ettiği sürece, doğabilecek önemsiz ve küçük sorunları çözebiliriz. Ama papanın yanılmazlığına karşı durmak için parlamentonun her şeye yeten gücüne sahip olduğumuz bir durum ortaya çıktığında –bir vasiyetin kutsal zorunluluklarına karşı, eşit derecede kutsal olan miras yoluyla tahta geçme kuralları– ve sonunda, aynı hakemin birbiriyle çelişen iki hareketine ulaştığımızda, varılmış bir sonuca doğru giden tüm teknik sebepleri buluruz. Sonra tüm bunları bırakarak, konuyu aydınlatıp aydınlatmadığını görmek için –her şeyin doğasında var olan ve bu yüzden de insanların yaptıklarından ve iradelerinden bağımsız olan– daha yüce ve evrensel kurallar ararız. Ama daha sonra bu sorgulama içinde, kendimizi önceki gibi aklımız karışmış ve şaşkın buluruz. Soruşturmanın başlangıcında bir kral ya da kraliçenin atalarının sahip olduğu iktidara geçebilme hakkının doğasının ve sebebinin ne olduğunu sorarız. Bu ilk soruyu bile cevaplayamadan kaygı içinde sorgulamaktan vazgeçeriz.

Elizabeth'in İkiyüzlülüğü Mary'i Tuzağa Düşürme Planı

İnsanlar Elizabeth'in karakteri hakkındaki düşüncelerinde, yaptığı önemli şeyleri çok suçlu bulamamıştır. Bunun nedeni bunları yaparken gösterdiği iki yüzlülük, güvenilmezlik ve sahte tavırlardır. Dünyanın gözü önünde Mary'ye açık sözlü ve dürüst bir şekilde,

eğer İngiltere'de devrim yapma ve kendini tahta geçirme planların devam ederse, yaşamını kaybedeceksin, benim kendi güvenliğim ve krallığımın güvenliği kesinlikle bunu istiyor deseydi ve sonra yine dürüstlükle onun tehdidini yok etseydi insanlar, memnun edilmemiş olsalardı bu konu hakkında konuşmazlardı. Ama eğer böyle davransaydı, tabi ki Elizabeth olamazdı. O bundan çok daha farklı bir yol seçti. Dolaplar çevirdi, planlar yaptı, komplolar kurdu. Kuzenini çok seviyormuş gibi davrandı. Onu tuzağa düşürmek için sürekli planlar yaptı. Ama sonunda idam gerçekleştirildiğinde, resmi ve yazılı otoritesine bağlı kalarak çok şaşırmış ve öfkelenmiş gibi davrandı. Cezanın gerçekleşmesini asla istememişti. İngiltere'yi, Fransa'yı ve İskoçya'yı pişmanlık açıklamalarına boğdu. Onun isteğini yerine getirenleri cezalandırdı. Bunun amacı, Mary'nin arkadaşlarının intikam planları yapmasını engellemekti. İşte bu olay onun karakterinin bir örneğidir. Sahte tavırları ve çifte standartlarıyla ünlüdür. Tüm o yetenekleri ve zekâsıyla, takındığı sahte görünüş bazen öyle saydamlaşmıştır ki bu görüntüsü saçma hale gelmiştir.

Genç Leydiler
İyiliksever Davranışları
Elizabeth'in Bencilliği ve Kıskançlığı

Bazı açılardan yaşamlarını yalnız geçiren genç leydiler genelde kibar ve iyilikseverlikle aşılanmışlardır. Çevresindekilerin mutluluğunu arttırmak ve acılarını dindirmek onları mutlu eder. Bekâr bir yaşam sürdürmelerine neden olan durumların, onları tanıyanların onlara içten bir sevgi ve büyük bir saygı duymalarını sağladığının bilincindeydiler. Nezaketleri ve görgülerinin ifade etmelerine izin verdiği kadarıyla, kendilerini olan saygıları da çok güçlüydü. Mutlu bir şekilde yaşıyorlardı. Çevresindekilerin eğlence ve huzur kaynağıydılar. Ama bu Elizabeth için geçerli değildi. O, kıskanç, huysuz ve hırçındı. Kendi hırsının ona yasakladığı eğlence ve aşkı

diğerlerinden kıskanıyordu. Bu mutluluğu sağlamak için diğer insanların planlarına karışmaktan ve planlarına engel olmaktan büyük zevk alıyor gibiydi.

Nedimeler
Elizabeth'in Zalimliğinin Bir Örneği

Buna örnek bir olay yaşanmıştı. Bazen sarayın genç leydilerine –nedimelerine– evlenmeyi düşünüp düşünmediklerini sorardı. Onlar da kraliçeyi memnun edecek yanıtı bilecek kadar zeki oldukları için, evlenmeyi istemediklerini söylüyorlardı. Hayır! Hiçbir zaman evli olmayı düşünmemişlerdi. Ama çok genç bir kız vardı ki saf ve içtendi. Bu soru ona sorulduğunda, saflıkla, evlenmeyi bazen düşündüğünü ve sevdiği adamla –babası izin verirse– evlenmeyi çok istediğini söyledi. "Ah!" dedi Elizabeth, "Ben babanla bu konuyu konuşur ve ne yapabilirim bir bakarım." Kısa bir süre sonra genç kızın babası saraya geldi. Kraliçe konuyu adama açtı. Babası, kızının böyle bir bağ kurmayı düşündüğünün farkında olmadığını; ama kraliçenin istediği ve önerdiği herhangi bir düzenlemeye tereddüt etmeden izin vereceğini söyledi. "Öyleyse her şey tamam," dedi kraliçe, "geri kalanı ben hallederim." Sonra genç kızı huzuruna çağırttı ve ona babasının izin verdiğini söyledi. Genç kızın kalbi neşeyle doldu ve mutluluğunu, minnettarlığını kraliçeye göstermeye başladı. Onu memnun etmek için elinden gelen her şeyi yapacağına söz verdi. Ama Elizabeth onun sözünü kesti ve şöyle dedi, "Evet, beni memnun etmek için her şeyi yapacaksın, bundan kuşkum yok. Ama aptal olmayacak ve evlenmeyeceksin. Baban bana izin verdi, sana değil. Şuna inanabilirsin ki o izni asla benden alamayacaksın. Aptallığını seve seve bana gösterecek kadar cesursun."

Sinirliliği

Elizabeth çok sinirli bir yapıya sahipti ve asla bir itirazı kabul etmezdi. Onun üzerinde bağımsız bir etkiye sahip olan Leicester bile haddini aşınca sert bir terslemeyle karşılaşıyordu. Buna ancak saray mensupları dayanabilirdi. Astlarına davranışlarında kaba ve kibirli olan saray mensupları üstlerine karşı her zaman yaltaklanan dalkavuklar olmuşlardır. Bir kraliçenin yaptırdığı her şeye boyun eğerler.

Leicester'ın Arkadaşı ve Siyah Tabancalı Adam

Elizabeth'in zamanında da şimdi de olduğu gibi bir gelenek vardı. Sarayda birbirine bağlı odalar dizisi vardı. Bir tanesi tam merkezde, diğerleri ise onun çevresindeydi. Çevresinde olanlar çeşitli rütbelerdeki subayların grubun girişini kontrol etmek için kaldığı odalardı. Bu subaylara siyah tabanca adı verilmişti. Bu ad, taşıdıkları özel bir yetki işaretinden gelmekteydi. Bir gün, Leicester'ın bir yardımcısı ve sevdiği biri olan neşeli yüzbaşı, Bowyer isimli bir siyah tabancalı adam tarafından giriş salonunda durduruldu. Kraliçe gelenlerin kabulünde, ona daha dikkatli ve titiz olmasını emretmişti. Leicester'ın adamı olmaktan gurur duyan yüzbaşı bunu hakaret olarak algıladı ve subayı tehdit etti. Leicester geldiğinde, iki adam tartışıyordu. Leicester adamını savunmaya başladı ve subaya bir düzenbaz olduğunu, onu görevinden attıracağını söyledi. Leicester Elizabeth üzerindeki gücüne çok fazla güvenmeye alışmıştı. Astında olanlara karşı davranışları aşırı derece de kibirli ve küstahtı. Bu azarlamalarından sonra subayın gururunun kırılacağını zannetmişti.

Elizabeth Öfke İçinde Leicester'a Ağır Hakaretler Yağdırıyor

Subay, bunun yerine, Leicester'a doğru yürüdü. Leicester o sırada kraliçenin huzuruna çıkmak için içeri girmek üzereydi. Subay, kraliçenin önünde diz çöktü, olayı anlattı ve kraliçeye ondan ne yapmasını istediğini sordu. Kraliçenin emirlerine uyduğunu, bu yüzden ona karşı zorba gibi davranıldığını ve Leicester tarafından tehdit edildiğini söyledi. Son olarak da hükümdarın Leicester mı yoksa Elizabeth mi olduğunu öğrenmek istediğini belirtti. Elizabeth sevdiği kişinin davranışından çok rahatsız olmuştu. Ona doğru döndü ve sinirli ya da kızgın olduğu zaman söylediği bir çeşit yeminle sözlerine başladı. Ağır hakaretler etti ve olaya çok sert yaklaştı. Tarih için hatta böyle bir öykü için bile çok da şerefli olan bir terim olmasa da Elizabeth'in Leicester'a yaptığı şey tam da onu fırçalamaktı. Aslında ona iyilik yaptığını; ama iyiliğinin başka kimse ile paylaşamayacak kadar sabit ve değişmez olmadığını ve onun saray işlerini yönetebileceğini hayal ediyorsa hata yaptığına ikna etmek için bir yol bulacağını söyledi. Burayı yönetecek sadece bir kraliçe olduğunu; ama bir kral olmadığını söyledi. Daha sonra Bowyer'ı kovdu ve Leicester'a eğer ona kötü bir şey olursa onu yakalatacağını söyledi. Tabi kendisinin yaptığına ikna olursa ona sert bir ceza verilecekti.

Leicester'ın Hayalkırıklığı

Leicester bu sonuç karşısında hayal kırıklığına uğradı. Doğal olarak kendisini savunmadı, yanıt da vermedi. Diğer bütün saray mensupları onun bu şaşkınlığıyla dalga geçti. İçlerinden biri, olayı anlattıktan sonra, "Kraliçenin sözleri onu o kadar ezdi ki bir süre sonra, sahte tevazusu en iyi erdemlerinden biri oldu." dedi.

Elizabeth'in Hiciv Yeteneği
Elizabeth'in Evlilik Hakkındaki Düşünceleri
Aşağılayıcı Davranışı

Kraliçe Elizabeth hızlı bir zekâyla hazır cevaplılığın tuhaf bir karışımına sahipti. Bu yeteneği de onun canı sıkkın veya kızgın olduğu zaman sert ve iğneleyici şeyler söylemesine neden oluyordu. Muhteşem bir yetenektir; ama bu yeteneğe sahip olanlar genelde sevilmezler. Elizabeth, bu taşlama yeteneğini kullanırken düşüncesizce zalim olabiliyordu. Genelde bu özelliğe sahip olan insanların yaptığı gibi, hakaretlerinin yerinde olup olmadığını umursamıyordu. Ona o kelimeleri söyleten kötü huyunun verdiği dürtüye uyuyordu. Evliliğe ve onunla ilgili her şeye karşı özel bir kötü niyet hissi duyduğunu daha önce söylemiştik. Ayrıca, piskoposların ve rahiplerin evlenmemeleri gerektiğine dair bir kuramı vardı. Onların evlenmesini tamamen yasaklamadı; ama üniversitelerin ve katedrallerin müdürlerinin eşlerini kendileriyle aynı yöreye götürmelerini yasaklayan kesin bir emir verdi. Bir seferinde, tüm ülkeyi dolaştığı kraliyet gezilerinin birinde, Canterbury başpiskoposu tarafından konağında ağırlandı. Başpiskoposun karısı kraliçeyi memnun etmek ve onu onurlandırmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Kraliçe konaktan ayrılmak üzereyken minnettarlığını, kadına dönüp ona başpiskoposun eşi demeyeceğini ve onun ev sahibi olduğunu söylemekten de hoşlanmadığını, ona nasıl sesleneceğini bilemediğini; ama misafirperverliği için çok teşekkür ettiğini söyleyerek gösterdi.

Mesih Kilisesi'nin Dekanı ve Dua Kitabı

Elizabeth'in yüksek rütbeli devlet subayları sürekli olarak onun bu keskin ve ani çıkışlarına maruz kalıyorlardı. Ona hizmet etmek ve onu memnun etmek için gösterdikleri içten ve dürüst çabalarıyla bile Elizabeth'in bu davranışlarından kurtulamıyorlardı. Bir gün Londra şehrindeki St. Paul Kilisesi'ne gitmek için hazırlık yaptırdı. Mesih

Kilisesi'nde ünlü bir rahip olan dekanın vaazını dinleyecekti. Dekan, Dua Kitabının bir kopyasını temin etti ve içine güzel ve pahalı resimler ekleyip kitabı topladı. Bu resimlerin hepsi dini nitelikliydi. Bazıları kutsal tarihten göstergeler bazıları da azizlerin yaşamlarından alınmış sahnelerdi. Bu şekilde hazırlanmış kitap çok güzeldi. Dinsel tatil günü geldiğinde kullanıma hazır halde kraliçenin kilisedeki minderinin üstüne koyulmuştu. Kraliçe resmî bir şekilde kiliseye girdi ve törene gelenlerin arasındaki yerini aldı. Bu tür durumlarda uygulanan bir gelenekti. Ama kitabı açıp da resimleri görür görmez kaşlarını çattı. Memnun olmamış gibi görünüyordu. Kitabı kapatıp başka bir yere koydu ve kendisininkini istedi. Törenden sonra dekanı çağırttı ve kitabı oraya kimin koyduğunu sordu. Dekan, alçakgönüllü ve itaatkâr bir şekilde, kraliçe hazretlerine hediye etme niyetiyle kendisinin koyduğunu söyledi. Bu sözlerden sonra bile kraliçenin yüzünde memnun olmadığını belirten bir ifade vardı. Daha sonra dekanı, kiliselerde resimlerin tanıtımı gibi Katolik bir uygulamayı teşvik ettiği için sert bir şekilde azarlamaya başladı. Elizabeth'in her zaman özel odasında asılı duran bir haçı vardı. Öte yandan dekanın kendisi de Elizabeth'in çok iyi bildiği üzere, Katolik resim sistemine tamamen karşı olan katı ve istikrarlı bir Protestan'dı.

Elizabeth'in İyi Özellikleri

Cesareti

Bu çeşit bir kabalık bir bayan için erkeksi bir karakter özelliğidir. Erkekler için bile çok hoş bir nitelik olduğu da söylenemez. Kötü özelliklerinin yanı sıra Elizabeth'in iyi tarafları da vardı. Örneğin, çok cesurdu. Cesaretini çoğu zaman asil bir şekilde gösterirdi. Bir seferinde, siyasi bir telaş yaşandığı sırada, arkadaşları onun halk arasında görünmesinin çok tehlikeli olduğunu düşünüyorlardı. Ondan bunu yapmamasını, bu karmaşa geçene dek bir süre saray-

larından birinde inzivaya çekilmesini istediler. Ama hayır; belirtilen bu fikirlerin onun üzerinde bir etkisi olmadı. Ne olursa olsun dışarıya önceki gibi özgürce çıkmaya devam edeceğini söyledi. Gerçekten bir tehlike olduğunu düşünmüyordu. Ayrıca olsa bile, umursamazdı. Bir mahkum gibi kapatılmaktansa öldürülme tehlikesini göze alırdı.

Saltanat Kayığına Edilen Ateş

Thames Nehri'nde ilerlerken, içinde bulunduğu saltanat kayığına ateş edildiğinde, bakanlarından çoğu hedefin o olduğunu söylediler. Kraliçeyi buna ikna etmeye çalıştılar ve kendisini böyle tehlikelere maruz bırakmamasını istediler. Silahın kendisini hedef alınarak sıkıldığına inanmadığını söyleyerek onları yanıtladı. Bir babanın bile kendi çocuklarının inanmadığı konuların hiçbirine o da inanmazdı. O yüzden saltanat kayığıyla dolaşmaya önceki gibi devam etti.

Elizabeth'in Kibri
Elizabeth ve Elçi

Elizabeth kendisini çok beğenirdi. Ama maalesef kibirli olacak kadar da güzel değildi. Onu iltifatlardan daha çok mutlu eden başka bir şey yoktu. Hatta bazen iltifat edilmesini kendisi isterdi. Örneğin, İskoçya Kraliçesi Mary'nin önemli bir elçisi Elizabeth'in sarayındayken kendisinin mi yoksa Mary'nin mi daha güzel olduğunu söylemesi için ısrar etmişti. O zaman Elizabeth'in otuz yaşının üstünde ve Mary'nin henüz yirmi iki yaşında olduğunu düşünürsek, Mary'nin güzelliği dünya çapında da ün saldığı için, bu sorunun dikkate değer derecede kendinden hoşnut olduğunun göstergesi olduğu belirtilmelidir. Elçi, soruyu savuşturmayı deneyecek kadar sağduyulu biriydi. Önce ikisinin de yeterince güzel olduğunu söyledi. Ama Elizabeth hangisinin daha güzel olduğunu bilmek istiyordu.

Bunun üzerine elçi, en güzel kraliçenin İskoçya'da kendi kraliçesi, İngiltere'de ise Elizabeth olduğunu söyledi. Bu cevap Elizabeth'i tatmin etmedi. Sorusuna kesin bir cevap alabilmek için ısrar etmeye devam etti. Elçi sonunda, Mary'nin güzel bir kadın olduğu düşünülse de, en güzel görünüme sahip olanın Elizabeth olduğunu söyledi. Elizabeth daha sonra hangisinin daha uzun olduğunu sordu. Elçinin bu soruya cevabı Mary oldu. "Öyleyse," dedi Elizabeth, "Ben kendime göre en uygun boy uzunluğuna sahibim. O fazla uzun."

Resimler

Elizabeth'in hükümdarlığı sırasında, insanlar onun portrelerini çizmeye ve kabartmalarını yapmaya merak sarmıştı. Bu portreler orijinaline sadık kalınarak çizilmek istense de çok da çekici değillerdi. Kraliçe bu resimlerin yayılmasına çok öfkelenmişti. Sonunda buna karşı ciddi ve resmi bir beyanda bulundu. Bu bildiride, kraliçenin, kendisinin düzgün ve gerçek bir portresini çizmesi için ileride bir ressam görevlendirmek istediği belirtilmişti. Bu portre daha sonra basılacaktı ve bu arada onun portrelerinin ve resimlerinin yapılması veya satılması yasaklanmıştı.

Elizabeth'in Şatafata ve Gösterişe Düşkünlüğü

Elizabeth şatafata ve gösterişe aşırı derecede düşkündü. Hükümdarlığını nitelendiren şenlikler ve kutlamaların ihtişamını ve muhteşemliğini neredeyse hiçbir ülke veya çağ aşamamıştır. Özel bir günde, kiliseye giderken, Elizabeth'e çelik zırhları içinde bin asker eşlik etmişti. Yol boyunca top atışları yapılmış, trompetler ve davullar çalınmıştı. Yabancı ülkelerden gelen temsilcileri askeri gösterilerle karşılıyor, ziyafetler ve eğlenceli partilerle ağırlıyordu. Bu eğlenceler Londra'yı günlerce heyecan içinde tutuyordu. Bazen

maiyetindeki tüm sandallar ve saltanat kayıklarıyla beraber nehirde gezintilere çıkardı. Bu tür durumlarda, nehrin iki kıyısı da bayrak ve flama sallayan seyircilerle doluyordu. Bazen arazilerinde yürüyüşler yapıyordu. Bu gezilerinde de yanında en pahalı şekilde giyinmiş lordlar ve leydiler oluyordu. Maiyetindekileri eğlendirmek için yerlerinde ziyaret ettiği asillere büyük ölçüde masraf yaptırıyordu. Maddi açıdan kendine göre tutumlu olsa da bu şatafatın giderlerini diğerlerinin üzerine yıkmayı başarıyordu. Onurlandırmak, yeterli bir karşılıktı. Öyle değilse bile, kimse şikâyet etmeye cesaret edemiyordu.

Özet Olarak Elizabeth'in Karakteri

Elizabeth aslında hem büyük hem de küçük bir insandı. Küçüklük ve büyüklük, karakterinde birbirine karışmıştı. İnsanlara olan hayranlığına; ama aynı zamanda insanları hor görmesine her zaman saygı duyulmuştu ve bu özellikleri hayatı boyunca birbirine paralel olmuştu.

Kraliçe Elizabeth

X. BÖLÜM
YENİLMEZ ARMADA
1585-1588

Katolikler ve Protestanlar Arasındaki Şiddetli Çatışmalar Felipe'nin Zalimliği

Kraliçe Elizabeth'in hükümdarlığının ilk otuz yılı dolmuştu. Tüm bu zaman boyunca Katolik Fransa ve İspanya hükümetleri ile Protestan halkları arasında ölüm saçan çatışmalar tüm gücüyle devam etmişti. İspanyalı Felipe Katolik güçlerinin başkanı ve büyük lideriydi. Karşıt inancı yok etme işini acımasızca ve katı bir kararlılıkla yürütüyordu. Uzun süren savaşlar, zalim işkenceler, hapsetmeler ve sayısız idamlar onun hükümdarlığına damga vurmuştu.

Tüm bunlara rağmen, ülkenin nüfusunun, zenginliğinin ve refahının artmaya devam etmesi ilginç geliyordu. Kendisini tamamen bu işe adamış olsa bile, canavar ruhlu zorba bir hükümdarın öldürebileceği kişi sayısı elli milyon kişinin çok az bir kısmıdır. Felipe'nin iktidarındaki geniş nüfusta doğal ölümlerin sayısı muhtemelen her yıl iki milyondu. Ve eğer Felipe her yıl on bin kişiyi öldürdüyse, kaza-

lar, hastalıklar veya yaşlılık yüzünden meydana gelen iki yüz ölüme sadece bir tane ekliyor anlamına geliyordu. Savaşın ve işkencelerin vahşeti korkunç, bunların insan mutluluğu üzerindeki zararları da aşırı ve hesaplanamaz boyutta olduğu için, savaş ve işkencelerin zarar vermediği ve İngiltere, Fransa ve İspanya gibi toplumlarda büyüklüğü ve boyutu yeterince değerlendirilmeyen çıkarların toplam değeri ile karşılaştırılınca, aslında bunların göreceli önemliliklerini büyütüyoruz.

Savaşın Etkileri
Napolyon ve Servas
İlerleme Yürüyüşü
İspanyol Armadalar

Bazen asker kahramanların harekâtları, büyük devletlerin nüfusuna ciddi saldırılar yapacak kadar şaşkınlık verici bir düzeydedir. Örneğin, Napolyon bir seferinde beş yüz bin askerle Fransa'dan çıkmış Rusya'ya sefer düzenlemişti. Savaşta neredeyse hepsi ölmüştü. Seferden geri dönenler, ordunun önemsiz bir bölümüydü. Bu hareketle, Napolyon tek bir hamleyle Fransa'nın yıllık ölüm oranını iki katına çıkarmıştı. Servas da aynı şekilde bir sefer sonucunda bir milyon kişinin ölüm şerefini yaşamıştı. Bunlar düşman değil, onun vatandaşları, arkadaşları ve yandaşlarıydı. Bu tür büyük sonuçlar, Elizabeth ve İspanyalı Felipe'nin egemenliğinde yaşanan çatışmalarda yaşanmamıştı. Uzun süreli uluslararası savaşlara ve dönemin korkunç iç ayaklanmalarına rağmen, dünyanın zenginliği ve nüfusu atmaya devam etti. Ayrıca tüm sanat dallarında ve günlük yaşamda da hızlı bir gelişim yaşandı. Amerika keşfedildi ve Avrupalı gemilere –İspanyol, Portekizli, Alman, Fransız ve İngiliz– Güney Asya yolu açıldı. Bu ülkelerin her denizde savaş ve ticaret gemileri vardı. Özellikle İspanyollar altın ve gümüş madenleri açısından zengin olan Amerika'da birçok yeri ele geçirdiler. İspanyolların *kalyon* denen

özel bir gemileri vardı. Ülkeye hazine getirmek için güçlü bir koruma altında düzenli olarak yılda bir kez Amerika'ya giderdi. Bu donanmalara armada derlerdi. Bu kelime İspanyolcada silahlı donanma anlamına gelirdi. İspanya ile savaşta olan uluslar bu gemileri yurtlarına doğru giderken durdurmak ve ele geçirmek için her zaman büyük çaba sarf etmişlerdir. Çünkü çoğu zaman bu gemiler altın ve gümüş yüklü olurdu. Gemileri ele geçirmek o yüzden çok değerli ganimetler ele geçirmek demekti.

Alçak Ülkeler Durumları

Kraliçe Elizabeth 1585'te Avrupa Kıtası'ndan kendisini çok şaşırtan bir teklif aldığında durumlar böyleydi. İspanyalı Felipe'nin diğer topraklarının arasında, şu anda Hollanda ve Belçika'nın olduğu Fransa'nın kuzeydoğusunda kalan alçak, deniz seviyesindeki geniş bir bölge üzerine kurulu bazı devletleri vardı. Bu bölge o sırada birçok ayrı vilayetlere bölündü. Deniz seviyesinde ve alçak oldukları için, bu vilayetlere "Alçak Ülkeler" deniyordu. Denize sınırı olan geniş topraklardı. Bunlar o kadar alçaklardı ki denizden korunmak için setler kazılması gerekmişti. Bu gibi durumlarda, tüm sahil şeridi boyunca setlerden sızan suyu ya da yağmurdan sonra oluşan sel sularını dışarı pompalamak için yel değirmenleri yapılmıştı. Geniş kanatları her zaman yavaşça dönen yel değirmenleri büyük ve güçlüydü.

Alçak Ülkeler'de yaşayanlar, Felipe'nin acımasız yönetimine boyun eğmeyi istemiyordu. Halkın geneli Protestan'dı ve Felipe onlara zalimce işkence yapıyordu. Bunun sonucunda, insanlar sürekli olarak otoriteye karşı isyan içindeydiler. Elizabeth, Felipe'yi savaş açmaya kışkırtmayı istemediği için, açıkça yardım etmese de, insanlara bu mücadelelerinde gizlice yardım gönderiyordu. Başarılı olmalarını istiyordu. Çünkü biliyordu ki; eğer Felipe Protestan hal-

kına kendi ülkesinde boyun eğdirtirse, dikkatini hemen İngiltere'ye çevirir ve belki Elizabeth'i tahttan indirmeye çalışır, onun yerine tahta Katolik bir prens ya da prenses oturturdu.

Alçak Ülkelerden Gelen Elçi Teklifleri Elizabeth'in Kararı

1585 yılında Alçak Ülkelerin müttefik vilayetleri Elizabeth'e bir elçi gönderdiği sırada durumlar işte böyleydi. Elçi, mesajında davalarını açık bir şekilde destekler ve onları Felipe'nin gücünden korursa, egemen kraliçe olarak ona ülkenin yönetimini teklif ettiklerini belirtti. Bu teklifin çok ciddi bir şekilde düşünülmesi gerekiyordu. Elizabeth o ülkeleri de kendi topraklarına katmayı çok istiyordu. Ayrıca, bu kazancın, Felipe'yle gelecekte olabilecek çatışmalarında kendisi için büyük bir avantaj olacağını biliyordu. Öte yandan, bu teklifi kabul etmekle savaşı başlatmış olacaktı. Felipe Elizabeth'in, isyankâr halkını desteklemesini savaş ilanı olarak görecekti. Böylece bu ülkelerle işbirliği yapmak, onu dünyanın en geniş ve en büyük gücüyle düşman yapardı. Elizabeth çatışmayı hızlandırmaya bu yüzden gönüllü değildi. Ayrıca Felipe'nin kendi halkına boyun eğmesinin yarattığı tehditten ve bölünmez gücüyle İngiltere'ye saldırması tehlikesinden kaçınmayı da istiyordu. Sonunda ülkelerin egemenliğini almayı reddetmeyi seçti. Ama yine de hükümetlerle saldıran ve savunan bir işbirliği içine girmeyi ve yardım için bir donanma ve ordu göndermeyi kabul etti. Bu, onun da öngördüğü gibi, büyük bir savaş başlamasına yol açtı.

Leicester ve Drake
Leicester Alçak Ülkelere Doğru Yola Çıkıyor

Kraliçe Hollanda'ya ilerlemesi için göndereceği birliklerin komutasına Leicester'ı atadı. Ayrıca bir donanma hazırlatıp başına çok ünlü bir deniz komutanı olan Sör Francis Drake'i geçirdi. Donanma Atlas Okyanusu'nu geçerek Amerika kıyılarındaki İspanyol topraklarına saldıracaktı. Leicester atandığı görevden dolayı çok mutluydu. Sefere gösteriler ve törenlerle çıktı. Yaşamı boyunca güven veya sorumluluk gerektiren görevler almamıştı. Kraliçe ona yüksek rütbeler ve geniş araziler vermişti. Ama gerçek gücü her zaman daha yetenekli ve güvenilir ellere bırakmıştı. Belki de Leicester'ın müttefiklerinden sorumlu olabileceğini düşündü. Bu yüzden ona bu görevi verdi ve gönderdi. Tabi giderken, birçok konuda onu uyardı. Çıkarlarına veya şerefine gölge düşürecek hiçbir şey yapmamasını ve sadık ve ihtiyatlı olmasını söyledi.

Leicester'ın karısının, onunla evlenmeden önce, Essex Kontu ile evli olduğunu belki hatırlarsınız. Bir oğulları vardı. Babasının ölümüyle, kont unvanı ona geçmişti. Bu genç Essex bu mücadelede Leicester'a yardım ediyordu. Genç Essex'in romantik ve sıra dışı olan sonraki maceraları diğer bölümde anlatılacaktır.

Karşılanması
Leicester'ın Sevinci

Yeni müttefikleri Elizabeth'i memnun etmeyi çok isteyen Hollanda halkı, gönderdiği büyük komutanı çok iyi bir şekilde onurlandıramayacaklarını düşünüyordu. Leicester'ı en muhteşem askeri törenlerle karşıladılar. Meclislerinde, yönetimin başkanı olarak mutlak yetkiyi ona veren bir yasa oyladılar. Bu da Leiceseter'ı aslında Elizabeth'in almayı kabul etmediği bir pozisyona sokuyordu. Leicester tüm bunlara çok sevindi ve memnun oldu. Unvanı kral değildi;

ama bir kralın yetkisine sahipti. Kraliyeti taklit ederek, kendisi için asil bir muhafız tuttu ve bir hükümdar havasına büründü. Leicester için işler kısa süreliğine yolunda gitti. Ta ki bir gün kraliçenin saray mensuplarından Heneage adında asil bir adamın gelmesiyle yıldırım çarpmışa dönene kadar. Heneage ona Elizabeth'ten bir mektup getirmişti:

Elizabeth'in Hoşnutsuzluğu

"Sana gönderdiğim elçi, benim otoritemi küçümseyerek ne kadar aptalca davrandığını düşündüğümü açıklayacak.

Tozdan yarattığım ve böyle iyi davrandığım bir adamın tüm yükümlülüklerini unutup aptalca davranacağını hiç hayal etmemiştim. Şimdi gönderdiğim elçinin yönetimi altına girmeni ve istediği her şeyi tam olarak yerine getirmeni emrediyorum. Yoksa kötü acılar seni bekliyor olacak."

Leicester bu azarlama yüzünden oldukça utandı. Kraliçeye özürler ve af dilekleri gönderdi. Bir süre sonra kraliçenin sevgisini yeniden kazandı. Ama kısa bir süre içinde Hollanda'da sevilmemeye başlandı. Ondan şikâyet ediliyordu. Sonunda İngiltere'ye geri çağrıldı.

Drake'in Başarısı
Acımasız Hareketleri

Drake, Leicester'dan çok daha fazla başarılıydı. Cesur, korkusuz ve enerjik bir denizciydi; ama prensipsiz ve acımasızdı da. Donanmasını hazırladı ve Amerika'daki İspanyol topraklarına doğru yelken açtı. Kolonilere saldırdı, kasabaları yağmaladı, halkı soydu. Gemilerin yolunu kesti ve altın ve gümüş bulabilmek için onları

aradı. Başka bir deyişle, tam da korsanların yaptıkları ve asılmalarına neden olan şeyleri yapmıştı. İnsanların onun arkasından lanet okumalarına neden olmuştu. Ama Kraliçe Elizabeth bunları yapmasına izin verdiği için, insanlık tarafından hep bir kahraman olarak görülmüştür. Bu suçları işlemesine yönetim izin verse de vermese de masum kasabaları yağmalamak ve yakmak ile gemileri soymak arasındaki farkı inkâr ediyormuşuz gibi anlaşılmasın. Kesinlikle fark var. İnsanlığın genel düşüncesinin farklı olması şaşırtıcıdır.

Drake'in 1577'de Çıktığı Sefer

Aslında Drake yıllar önce benzer bir seferdeyken de bu tür şeyler yaptığı için büyük ve onurlu bir şöhret kazanmıştı. Dünyanın etrafını dolaşmaya zorlanmıştı. İngiltere ve İspanya o sırada görünürde barış içindeydiler. Ama sefer aslında ganimetler ve yağmalar için yapılmıştı.

Doughty'nin İdamı

Drake bu ilk çıktığı seferde yanına beş gemi almıştı; ama hepsi küçüktü. Günümüzdeki gemiler genelde üç bin tondan fazlayken Drake'in en büyük gemisi yüz tondu. Drake bu küçük donanmasıyla cesurca yelken açtı. Elli beş gün hiç kara görmeden Atlas Okyanusu'nu geçti. Sonunda Güney Amerika sahiline vardı ve rotasını güneye, Macellan Boğazı'na, çevirdi. İki gemisinin devam etmek için yeterince iyi olmadığını anlayınca o gemilerdeki adamlarını diğer gemilere bindirdi ve o iki gemiyi akıntıya bıraktı. Güney denizlerine indiği sırada, Doughty adındaki bir yol arkadaşını küçük donanmasının disiplinine saldırıda bulunmakla suçladı. Ona ölüm cezası verdi. Doughty, Macellan Boğazı'nda kafası kesilerek idam edildi. Üzgün suçlu ölmeden önce dinsel bir tören düzenlendi. Bu törende

Drake de yer almıştı. O zamanlar, Doughty'e itham edilen suçun sadece bir numara olduğuna, ölümünün gerçek sebebinin, Leicester'ın Drake'le onu öldürmesi için yaptığı anlaşma olduğuna inanılıyordu. Leicester'ın onun ölümünü istemesinin sebebi ise Doughty' nin, karısının önceki kocası Essex Kontu'nu Leicester'ın öldürdüğüne dair haberler yayılmasına yardımcı olmasıydı.

Macellan Boğazı
Drake İspanyolları Yağmalıyor

Küçük donanma Macellan Boğazı'ndan geçmiş ve sonra korkunç bir fırtınaya yakalanmıştı. Fırtına gemileri birbirlerinden uzaklaştırmış ve birkaç yüz kilometre batıya daha sonra Büyük Okyanus'un ıssız sınırsız sularına sürüklemişti. Drake'in gemisi fırtınadan sonra kıyıya ulaşmış ve sonra kuzeye doğru ilerlemişti. Her yerde İspanyol gemileri ve İspanyol tüccarlarıyla karşılaşmıştı. İspanyollar bu uzak denizlerin güvenli olduğunu düşünüyor ve İngiliz bir düşmanın gelebileceğini hayal bile etmiyorlardı. Hepsi teker teker avlandılar. Drake, bir yerde yanında büyük ağırlıkta ve değerde otuz tane gümüş külçe bulunan, bir gemi beklerken kıyıda uyuyakalmış bir İspanyol görmüştü. O ve adamları sahibini uyandırmadan gümüş külçelerini almıştı. Girdiği bir limanda ise içinde tek bir denizci bile olmayan ve tamamen korunmasız olan üç gemi bulmuştu. Anlaşıldığı üzere, İspanyollar yakınlarında olabilecek bir tehlikeden tamamen habersizdiler. Drake üç geminin bütün kamaralarına girdi ve orada her biri yirmi pound değerinde elli tane saf gümüş parçası buldu. Bu şekilde, kıyı boyunca ilerlerken tek bir hamle yapmadan gümüş ve altından oluşan büyük bir hazine oluşturmuştu. Bir süre sonra, Cacofogo adında zengin bir geminin Panama'ya doğru yelken açtığını duydu. Hazineyi bu gemiyle Panama'ya götüreceklerdi. Çünkü ancak bu geçitten geçerek İspanya'ya gidebilirdi. Drake'in gezisinden önce, Horn Burnu'ndan neredeyse tek bir gemi bile geç-

memişti. Yağmaladığı gemiler Darien Geçidi'nde karşılaşan İspanyollar tarafından kıyıda yapılmıştı ve sadece hazineyi kuzeye doğru götürmek için kullanılıyordu. Hazine oradan da Meksika Körfezi'ne geçiriliyordu.

Cacofogo Gemisinin Takibi
Drake Gemiyi Yakalıyor

Drake Cacofogo gemisini kovalamaya başlamıştı. Sonunda ateş açacak kadar yakınlaştı. İlk atışlarından biri pruva direğini kırdı ve gemiyi ilerleyemez hale getirdi. Kısa süre içinde gemiyi ele geçirdi ve üzerinde büyük bir hazine buldu. Değerli taşların ve incilerin yanı sıra, seksen kilo altın, içinde gümüş para olan on üç tane sandık ve geminin dengesini sağlayabilecek kadar çok gümüş külçe vardı.

Drake'in Dünyanın Çevresinde Dolaşarak Kaçışı

Drake'in gemisi artık değerli hazinelerle yüklüydü. Ama bu sırada yaptığı yağmalar Kıta'ya kadar ulaşmıştı. Birkaç İspanyol savaş gemisi, dönerken onun yolunu kesmek için Macellan Boğazı'na güneye gitti. Bu ikilemde, maceracı denizci, ülkesine varmak için dünyanın çevresini dolaşarak onlardan kaçabileceği fikrinde karar kıldı. Cesur bir şekilde Büyük Okyanus'tan Doğu Asya'ya, Hint Okyanusu'ndan Good Hope Burnu'na ilerledi. İngiltere'den ayrıldığı tarihten üç yıl sonra oraya geri döndü. Gemisi yağmaladığı altın ve gümüşlerle yüklüydü.

Thames Nehri'ne varır varmaz bütün dünya bu maceraları gerçekleştiren küçük gemiyi görmek için akın etti. Gemi kıyıya çekildi ve ona ulaşan bir köprü yapıldı. Hazine çıkarıldıktan sonra bir süreliğine festivallerde ve kutlamalarda kullanılmasına izin verildi. Kraliçe tüm hazineyi aldı. Felipe'nin onu isteyebileceğini ve hazineyi

sahibine geri vermek zorunda kalabileceğini söyledi. Tüm bunlar savaştan birkaç yıl önce olmuştu. Yine de, başarılı denizciyi takdir etti ve onurlandırdı. Gemiye kendisi de gitti ve oradaki bir eğlencede yer aldı. Bu sırada, amirale şövalyelik şerefini verdi ve böylece Drake'in unvanı "Sör Francis Drake" oldu.

Drake'in Karakteri
Felipe Hazineyi İstiyor

Şimdiye kadar anlatılmış gerçekler, o günlerde denizci bir kahraman yapılan kişinin karakter özellikleri hakkında yeterli bilgiyi vermediyse belki başka bir olay daha anlatılabilir. Yolculuğu sırasında bir kez, Drake'in koruduğu bir geminin İspanyol sahibi ona güzel bir zenci kız hediye etti. Drake kızı bir süre gemide tuttuktan sonra yanından geçtikleri bir adaya gönderdi. Yabancılar arasında anne olması ve tamamen arkadaşsız ve yalnız kalması için kızı oraya bıraktı. Yaptığı diğer bütün zorbalıklara ve yanlışlıkları övmelerine rağmen, vahşi korsanın birlikte yolculuk ettiği kaba adamlar bile Drake'in bu korkunç zalimliğini kınamışlardı. Bu, o günlerde bile şöhretini karartan bir hareketti.

Felipe parayı geri istedi. Ama Elizabeth bu isteğini gerçekleştirmemek için geçerli birçok mazeret buldu.

Panik Yaratan Haber

Drake'in yaptığı sefer üç yıldan fazla sürmüştü. Dünyanın çevresini dolaşmak oldukça uzun bir yolculuktu. Gemi Londra'ya 1581' de varmıştı. Yani, İngiltere ve İspanya arasında savaş patlak vermeden dört yıl önce. Drake'in bununla ve başka benzer gezilerle elde ettiği büyük şöhretin sonucu, düşmanlıklar başladığında deniz birliklerinin komutasına getirilmek olmuştu. Ülke için Drake'in

hizmetlerinin gerekeceğinin ortaya çıkmasından kısa bir süre önce, Felipe'nin, İngiltere'ye gerçek bir saldırı amacıyla büyük bir donanma hazırladığı dedikoduları İngiltere'ye ulaşmıştı. Bu haber tüm ülkede panik yarattı.

Elizabeth'in Donanması

Bu paniğin nedenlerini tamamen anlayabilmesi için, okuyucunun o zamanlar İspanya'nın okyanusun efendisi olduğunu hatırlaması gerekiyor. İspanya uzaktaki kolonilere ve dış ticarete sahipti. Büyük gemiler yapıyor ve silahlandırıyorlardı. Oysa İngiltere'nin birkaç tane küçük gemisi vardı. İspanyolların yaptığı korkutucu hazırlıkları karşılamak için, Elizabeth sadece dört gemi hazırlatabilmişti. Londra tüccarları bu dört gemiye, değişik boyutlarda yirmi otuz tane gemi daha eklediler. Bunu yapmalarının sebebi, ele geçirilecek yağmalardan pay alma umutlarıydı. Tüm donanma Drake'in komutasına verildi.

Drake'in İspanyollar Üzerine Yaptığı Sefer
Drake'in Cesur Hareketi

Denizde veya karada çalışan soyguncular ve katiller genelde oldukça cesurlardır. Drake'in önceki başarısı iki kat güçlü ve kendine güvenli hissetmesini sağlıyordu. Felipe, İspanya'nın güneydoğu kısmında güçlü bir liman şehri olan Cadiz'de önemli ölçüde gemi toplamıştı. Diğerleri de sahil şeridindeki gemilerin yapıldığı veya alındığı tüm limanlarda ve koylarda toplanmıştı. Sonunda Cadiz'de buluşacaklardı. Drake cesurca girişi koruması için yerleştirilmiş kürek gemilerinin arasından limana doğru ilerledi. Tüm dünya şaşkınlık içindeydi. Orada toplanmış yüzden fazla gemiden bazısını yaktı bazısını da batırdı. Tüm iş yapılmıştı. Küçük İngiliz donanması,

İspanyollar şaşkınlıklarını üzerlerinden atamadan gitmişti. Drake dönerken bulduğu tüm gemileri yakalayıp mahvederek kıyı boyunca ilerledi. Daha sonra biraz açıldı ve para yüklü büyük bir geminin önünü keserek ele geçirme şansı yakaladı. Gemi Doğu Asya'dan ülkesine dönmekteydi. Drake, bunun ardından zafer kazanmış bir şekilde İngiltere'ye geri döndü. İspanya Kralı'nın "bıyığının uçlarını yaktığını" söyledi.

Felipe'nin Hiddeti

Ganimet, anlaşıldığı üzere, Londralı tüccarlar arasında paylaştırıldı. Felipe, hazırlığında çok fazla zaman ve para harcadığı silahların beklenmedik şekilde yok edilmesine ifade edilemeyecek derecede öfkelenmişti. Ama bu felaketle hevesi kırılmamış aksine kızışmış ve artmıştı. Derhal hazırlıklarını yenilemeye koyuldu. Öncekinden daha geniş çapta hazırlıklar yapacaktı. Drake'in yol açtığı zararın getirisi, İngiltere'ye, saldırıyı bir yıl ertelemekten daha fazla bir çıkar sağlamamıştı.

Elizabeth'in Hazırlıkları
Ordu ve Donanma

Sonunda, 1588 yazında, Elizabeth'i tahttan indirip İngiltere'yi tekrar Katolik bir prensin egemenliği altına döndürecek ve sonra Protestanlığı tamamen bitirecek olan büyük armadanın yelken açma hazırlıkları tamamlanmıştı. Bu sırada, Elizabeth ve halkı da boş durmamışlardı. Bütün krallık aylardır düşmanla karşılaşmaya hazır durumdaydı. Ordular toplanmış, donanma hazırlanmıştı. Her deniz kasabası gemiler yapmıştı. Zengin asiller kendi bütçeleriyle gemi yaptırıp veya satın alıp savaşa hazırlamak için göndererek ülke savunmasına katkıda bulunmuşlardı. Bu şekilde hazırlanan bir birliğin

büyük bir kısmı Plymouth'ta konumlandırıldı. Plymouth, İngiliz kıyısının Kanal'a açılan ilk deniz kasabasıdır. Birliğin geri kalanı ise Kanal'ın diğer ucuna Dover Boğazı'nın yanına yerleşmişti. Çünkü İspanya'dan getireceği büyük kuvvetlere ek olarak, Felipe'nin Hollanda'da, Alman Denizi'nden İngiltere kıyılarına yaklaşacak bir ordu daha hazırlamasından korkuluyordu.

Elizabeth Birlikleri Teftiş Ediyor

Donanmanın dışında, büyük bir ordu da hazırlanmıştı. Yirmi bin asker İngiltere'nin armadanın karaya inmeye çalışabileceği güney sahilleri boyunca her yere dağıtılmıştı. Bir o kadar asker de Thames Nehri'nin ağzına yakın bir yerde buradan girişi engellemek için kamp kurmuştu. Bu kamp nehrin kuzey kıyısında, nehir ağzının hemen üstündeydi. Garip görünse de, Leicester da bu birliğin komutanıydı. Kraliçe bu kampı ziyaret etti ve askerleri teftiş etti. Savaşçı gibi silahlanmış bir şekilde, sıraların önünde at sırtında ileri geri gidip geliyordu. Muhteşem kıyafetinin üzerinde cilalanmış çelikten bir zırh vardı ve bir komutanın komuta işareti olarak kullandığı süslenmiş sopasını taşıyordu. Beyaz tüylü bir başlığı da vardı. Ama bunu takmamıştı. Başlığını, ardından gelen bir asker taşıyordu. Leicester ve rütbeleri farklı olan diğer komutanlar süslenmiş atlar üzerinde kraliçeye eşlik ediyorlardı. Kraliçe, gülümsemeleri, güven dolu bakışı ve cesur görünümüyle askerleri neşelendirdi.

Elizabeth'in Konuşması ve Enerjisi

Askerlere bir konuşma yaptı. Böyle bir asker çoğunluğunun gücüne güvenmesi konusunda bakanlarının kendisini uyardığını söyledi. Çünkü bu birlikler düzenli olarak kaydolmuş askerlerden değil, bu acil durumda ülkelerini müdafaa etmek için aniden günlük

yaşamlarını ve uğraşlarını bırakmış vatandaşlar arasındaki gönüllülerden oluşuyordu. Buna rağmen, tehlikelerden korkmadığını söyledi. Hükümdarlığı süresince her zaman olduğu gibi, şimdi de halkının cesaretine ve sadakatine güvendiğini söyledi. Onların bağlılığını ve iyi niyetlerini sahip olduğu en büyük güç ve koruma olarak görüyordu. Kampa gitmişti; çünkü askerlerin, boş geçit törenlerinde ve şölenlerde değil, tehlikeli durumlarda, gerçek savaşın dehşetinde ve sıkıntılarında yanlarında olacağına söz vermişti. Eğer Felipe saldıracak olursa, kraliçelerini çatışmanın en sıcak noktasında, yanlarında savaşırken bulacaklardı. "Biliyorum ki" dedi Elizabeth, "güçsüz ve zayıf bir kadın bedenine sahibim; ama bende bir kralın yüreği var. Tanrım, krallığım ve halkım adına bu bedenin yere düşmesine bile hazırım. Eğer savaş çıkarsa ya sizinle birlikte ölmek ya da yaşamaya devam etmek için savaşın içinde olacağım."

Armadanın Yakınlaşması

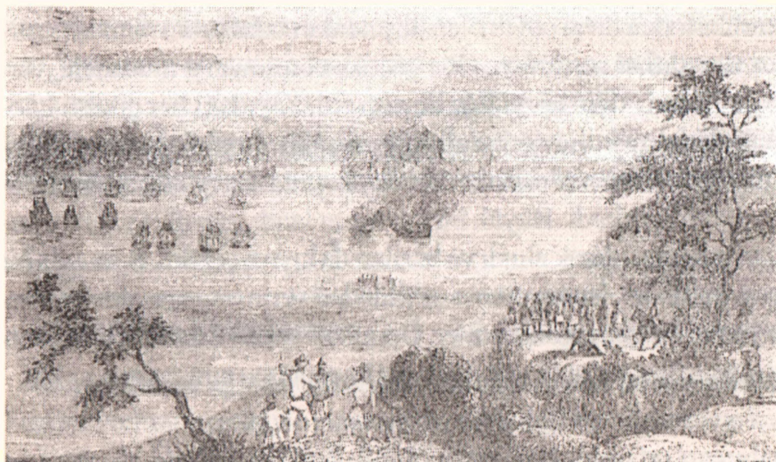
Bunlar sadece ağızdan çıkan kelimelerdi. Ancak bir armadanın Thames Nehri'ne girişiyle sınansaydı, söylediği bu sözlerin ne kadar içten olduğu bilinebilirdi. Sör Francis Drake onu bu sınavdan kurtardı. Bir sabah, İngiliz donanmasının durduğu Plymouth Limanı'na küçük bir gemi geldi. Gemi bir armadanın Kanal'dan tam gaz geldiği haberini getirmişti. Donanmanın çapaları hemen kaldırıldı ve onu limandan çıkarmak için büyük çaba sarf edildi. Çünkü o sırada rüzgâr tam karşıdan sert esmekteydi. Gece olmaya başladığında, donanma sonunda çıkarılmıştı. Ertesi sabah armada göründü. Büyük bir hilal şeklinde Kanal'ın batısından ilerliyordu. Donanma kuzeyden güneye on iki kilometre genişliğindeydi ve tüm denizi yutuyor gibiydi.

Muhteşem Bir Görüntü
Tek Çatışma
Armada'nın Yenilgisi

Armadanın gelişi muhteşem bir görüntüydü. Yavaşça ilerledikleri için, İngiliz düşmanlarının daha küçük daha hafif; ama daha aktif gemilerinin on gün boyunca takip ettiği, ateş açtığı ve saldırdığı armadanın büyük askeri gemilerinin İngiliz Kanalı'ndaki görüntüsü tarihte çığır açmıştı. Hantal canavarlar bastırmaya devam ediyordu. Gökyüzünde yalıçapkınları tarafından kovalanan şahinler gibi, kendilerinden daha çevik olan düşmanları tarafından rahatsız edilmiş ve etrafları sarılmıştı. Gün geçtikçe bu sıra dışı mücadele, yarı kaçma yarı çatışma şeklinde devam etti. Kıyıdaki her çıkıntı izleyicilerle doluydu. Seyirciler silahların uzaklarda yankılanan seslerini dinliyor ve bombardımanlardan ve yangınlardan yükselen dumanları seyrediyorlardı. Büyük bir kalyon avlandı. Bazıları yakıldı, bazıları ganimet olarak alındı ve bazıları da kıyıya çekildi. Sonunda bir gece, İngilizler, İspanyolların çekildikleri yerin ortasına alevler içinde yanan bir gemi gönderdiler. Gemiler korku ve üzüntü içinde etrafa kaçıştılar ve bu olay armadanın bozgununu tamamlamış oldu.

Kaçış

Yenilmez armada kanaldan ilerleyip Dover Boğazı'ndan geçecekti. Ama öylesine dağılmış, harap olmuş bir haldeydi ki komutanları, Thames Nehri'nden geçmek bile istemeden yorulmak bilmez ve eziyet eden düşmanlarından hemen kaçmak istiyorlardı. Kaçma girişiminde bulunurken kanaldan geçmeyi göze alamadılar ve Alman Denizi'nden kuzeye doğru ilerlediler. İspanya'ya geri dönmek için tek yolları İngiltere'nin kuzey kısmından dolaşmaktı. Bu da, okyanusu karartan kasvetli adalar ve dağınık kayalıklar arasındaki soğuk ve fırtınalı denizde yolculuk yapmak demekti. Sonunda, donanmadan geriye kalanlar sefil bir halde İspanya'ya ulaştı.

Yenilmez Armada

XI. BÖLÜM
ESSEX KONTU
1588-1600

Essex'in Karakteri

Leicester Kontu'nun evlendiği bayan, onunla evlenmeden kısa bir süre önce Essex Kontu'nun karısıydı. Bir oğlu vardı. Bu oğul babasının ölümü üzerine Essex Kontu oldu. Annesinin ikinci evliliğinden sonra Leicester ailesiyle yaşamaya başladı. Başarılı ve kibar genç bir adamdı. Kraliçe tarafından çok sevilirdi. Henüz on yedi yaşındayken saray halkına takdim edilmişti. Leicester'ın üvey oğlu olduğu için de, göze çarpan bir pozisyondaydı. Buna kişisel özellikleri de eklenince kısa sürede önemli ve onurlu bir isim kazandı.

Leicester'ın Ölümü
Essex Kraliçenin Gözdesi oluyor
Cecil ve Essex

İngilizlerin yenilmez armada karşısında kazandıkları zaferden bir ay sonra Leicester bir yolculuk sırasında hastalandı. Birkaç günü acı içinde geçirdikten sonra, kendi yerini Essex'e bırakarak öldü. Elizabeth, Leicester'ın ölümüne çok da üzülmüş gibi değildi. Kendisine –ya da bazı tarihçilere göre kraliyete– olan borçları ödenebilsin diye mallarının açık arttırmada satılmasını emretti. Sonra da tüm sevgisini ve ilgisini hemen Essex'e yöneltti. Essex o sırada yirmi bir yaşındaydı. Elizabeth ise neredeyse altmış yaşındaydı. Cecil de gittikçe yaşlanmaktaydı. Sarayda hızla rütbe ve etki olarak yükselen bir oğlu olsa da Cecil kuvvetsizdi. Oğlunun adı Robert'dı. Genç Essex Kontu'nun gerçek adı da Robert'dı. Yaşlı Cecil ve Leicester yaşamları boyunca birbirlerini izlemiş ve kıskanmışlardı. Bir anlamda birbirlerini rakip olarak görüyorlardı. Genç ve ateşli olan Robert Cecil ve Robert Devereux –Essex Kontu'nun soy ismi– babalarının düşmanlığını miras almışlardı. Ama bunu gösterirken hiç de dikkatli değillerdi. Kısa zaman içinde düşmanlıkları ortaya çıktı.

Elizabeth'in Essex'e Duyduğu Saygı
Atılgan Cesareti
Essex'in Savaş Hevesi

Robert Devereux veya tarihte daha sık kullanılan adıyla Essex, yakışıklı, başarılı, ateşli, atılgan ve cömertti. Armadanın yok edilmesine rağmen, İspanya ile savaş devam etmekteydi. Essex bu savaşa çok büyük bir şevkle katıldı. Hırsıyla, gururlu ve baskın havasıyla kraliçe diğer bütün kadınlar gibi birini sevme ihtiyacı hissediyordu. Bir süre sonra Essex'in kişiliği ve varlığına büyük bir ilgi duymaya başladı. Onu bir annenin oğlunu sevdiği gibi seviyordu. Essex de bunun karşılığında ona oğluymuş gibi davranmayı öğrendi.

Cesur ve hevesli genç adam, kraliçenin kalbini kontrol edebildiğini hissettiği için ona göre davranıyordu. İngiliz Kanalı'ndaki ve Biscay Körfezi'ndeki İspanyol gemileriyle savaşa katılmaya izin almadan giderdi. Daha sonra geri döner ve alçakgönüllü ricalar ve geleceğe dair sözlerle kraliçeden özür dileyerek barışırdı. Bu seferlere kraliçeden izin alarak gittiğinde, kraliçe onu tehlikeden uzak tutmaları için bazı subayları görevlendirirdi. Essex ise, karakterinin en önemli özelliklerinden olan tez canlılıkla tüm bu emirler ve gözetimlerden kaçar ve kurtulurdu. Olası her engellemeyi bastırırdı. Savaşın en sıcak noktasında görevlendirilmeye can atardı. Bir seferinde, Cadiz'deki İngiliz gemilerindeki subaylar limandaki gemilere saldırıp saldırmamakta bir süre tereddüt ettiler. Essex bu sırada sabırsızlık içindeydi. Sonunda saldırıyı yapmaya karar verdiklerinde keyfinden ve hevesinden o kadar heyecanlandı ki sanki tatili bekleyen bir öğrenci gibi sevinçten çılgına dönmüş bir şekilde şapkasını havaya fırlattı.

Düello

Elizabeth'in Düello Hakkındaki Yorumu

Bunun üzerinden on yıl geçti ve Essex'in yeri giderek yükseldi. Bazen kraliçenin saraylarında kalıyor bazen de büyük ün kazandığı İspanyol denizlerine açılıyordu. Sarayda kibirli ve buyurgandı. Çünkü ona şımarık oğlunun üstüne çok fazla düşen bir anne gibi davranan kraliçeye güveniyordu. Essex'in davranışları bazen kraliçeyi çok öfkelendiriyordu; ama ona olan sevgisi hiç azalmıyordu. Essex bir gün kraliçeyi görmeye giderken saray mensuplarından birinin kolunda, kraliçenin bir gün önce o saray mensubuna verdiği altın takıyı gördü ve onun ne olduğunu sordu. Diğer saray mensupları, kraliçeden gelen bir sevgi gösterisi olduğunu söylediler. "Nasıl olacağını anlıyorum; her aptal hediye almalı." dedi Essex. Saray mensubu onun bu şekilde konuşmasına alınmıştı. Essex'e bir düello

yapmayı önerdi. Taraflar bahçede buluştular. Essex silahını bıraktı ve yaralandı. Kraliçe bu olayı duydu. Tüm detayları öğrendikten sonra, bundan memnun olduğunu söyledi. Çünkü eğer Essex'in kibrini biri azaltmasaydı, onunla yapılacak bir şey kalmayacaktı.

Essex'e Bir Yüzük Veriyor

Elizabeth'in Essex'e karşı hissettikleri sevgi ile öfke arasında gidip geliyordu. Bir seferinde, sevgisi arttığında korumasının tılsımı olarak ona bir yüzük verdi. Bir şekilde sıkıntıya düşerse ve yanlış davranışlarıyla veya düşmanlarının yalan suçlamalarıyla kraliçenin sevgisini kaybederse, bu yüzüğü kendisine göndermesini söyledi. Kraliçe, böylece Essex'e önceki gibi sevgi ve saygıyla hizmet edeceğini ve ondan özür dileyip onu düştüğü zorluktan kurtaracağına söz verdi. Essex yüzüğü aldı ve büyük bir dikkatle onu korudu.

Tartışma
Kulağa Tokat

Elizabeth ve Essex gibi tez canlı ve telaşlı kişilerin arkadaşlığı tehlikeli ve belirsizdir. Kolayca çözümlenen birkaç kısa tartışmadan sonra, ciddi bir tartışma yaşandı. O sırada, İrlanda büyük bir sıkıntı içindeydi. İspanya tarafından cesaretlendirilmiş ve kışkırtılmış bir ayaklanma başlamıştı. Essex, oradaki komuta yetkisinin yakın bir arkadaşına verilmesini isterken, kraliçe başka birini görevlendirmeye hazırlanıyordu. Essex kendi görüşlerinde ve isteklerinde bıktırıcı bir şekilde ısrar ediyordu. Kraliçenin onun bu isteğini kabul etmeyeceğini anladığında, aşağılayıcı ve kızgın bir tavırla ona sırtını döndü. Bu davranışının üzerine kraliçe sabrını yitirdi. Gözlerinden öfke ve kırgınlık saçarak hızla ona doğru ilerledi ve kulağına bir tokat patlattı. Aynı zamanda şöyle dedi; "Git ve kendini

öldürt." Essex aşırı derecede kızmıştı. Kılıcının kabzasını tuttu, ama derhal orada bulunan diğer saray mensupları tarafından yakalandı. Ama kısa süre sonra onu serbest bıraktılar. Essex odadan çıkarken böyle bir aşağılanmayı kaldıramayacağını söyledi. Kral 8. Henry'nin bile buna dayanamayacağını söyledi. O zamanlar Kral 8. Henry'nin adı, olabilecek en yüksek insan azametinin sembolü ve kişileştirilmiş haliydi.

Essex'in Küçük Düşmesi

Essex'in saray mensubu olan arkadaşları onu sakinleştirmeye ve kraliçeden özür dileyip barışması için ikna etmeye çalıştılar. Yaptığı doğru olsa da olmasa da özür dilemesi gerektiğini söylediler. Çünkü onlara göre, bir kişi, kanunla veya bir hükümdarla çatışırsa, hatalı olsa da olmasa da kendisini adalete teslim etmeliydi. O kişinin görevi boyun eğmekti. Bu aslında iyi bir felsefeydi. Ama Essex bu fikri dinleyecek durumda değildi. Bu düşünceye sahip olan arkadaşına cevap olarak şöyle yazdı; "Kraliçe öfkeli biridir. Bana birçok kez öylesine haksızlıkla ve zalimce davrandı ki artık sabrım tükendi. Artık buna dayanamıyorum. Bir kont ve İngiltere'nin yüksek mareşali olarak kraliçeye karşı görevlerimi çok iyi biliyorum. Ama tokatlanmayı ve adi bir hizmetçi gibi dövülmeyi hak etmiyorum. Yediğim tokattan sonra vücudumun her noktası acı çekti."

Essex ve Elizabeth Barışıyorlar

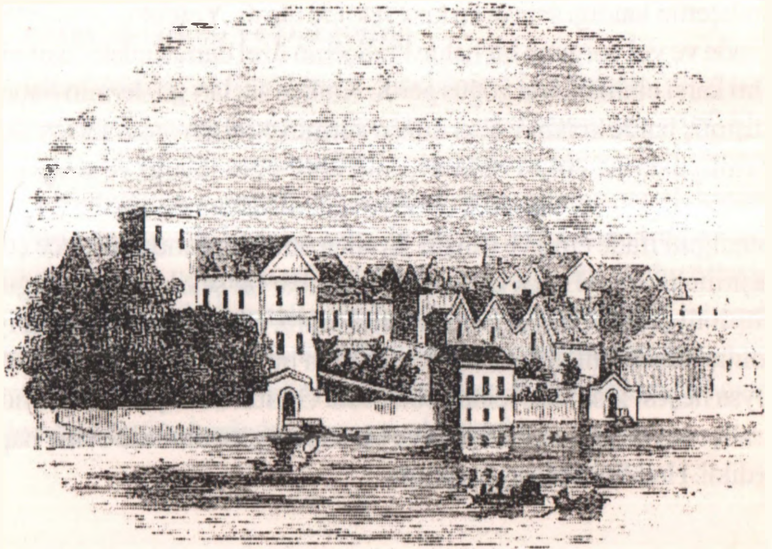
Essex'in Elizabeth'e olan kırgınlığı zamanla geçti. Bu tür tartışmaların etkileri hiçbir zaman tamamen bitmez; ama Essex yine de kraliçenin sevgisini kazanmayı başardı. Bu ilişkide, barış tamamen sağlanmıştı. Ertesi yıl Essex, İrlanda'nın Lord Vekili yani şimdiki anlamıyla vali olarak atandı.

Essex İrlanda'ya Gönderiliyor
Tuhaf Görüşmeler

Atandığı yere gitti ve orada toplanan birliklerin komutasına geçti. İsyanı bastırma görevine istekle girişti. Ama her nedense, pek bir ilerleme kaydedemedi. İsyan çıkaranların lideri Tyrone Kontuydu. Tyrone bir toplantı istiyordu; ama Essex'e güvenmeyi göze alamıyordu. Ama sonunda, iki lider yanlarında tek bir asker bile getirmeden bir nehrin kıyısında buluşmaya karar verdi. Biri nehrin bir kıyısında, diğeri karşı tarafta olacaktı. Bu plan gerçekleştirildi. Essex, gittiği yerin yakınındaki bir tepeye bir birlik yerleştirerek, nehrin kıyısına doğru ilerledi. Tyrone ise atının gidebildiği yere kadar suya girdi. Daha sonra kontlar, nehrin iki kıyısından birbirlerine bağırarak barış şartlarını görüşmeye başladılar.

Kraliçenin Hoşnutsuzluğu

Bu ve buna benzer görüşmeler iki taraf için de yararlı bir şekilde sonuçlanmadı. Aradan haftalar geçmişti ki isyanı bastırmak adına çok az gelişme yapılmıştı. Kraliçe bu durumdan hiç hoşnut değildi. Essex'e şikayet ve eleştiri mektupları gönderdi. Bu mektuplar Essex'in kraliçeye karşı olan kırgınlığını yeniden ortaya çıkardı. Bu anlaşmazlık git gide büyürken, Essex izin almadan İngiltere'ye gitmeye ve niyetini kimseye söylemeden, kişisel bir görüşmeyle yeniden kraliçenin gözüne girmeye çalışmaya karar verdi.

Essex Kontu'nun Evi

Essex'in Ani Dönüşü
Essex Tutuklanıyor

Bu çok cesurca bir hareketti. Komutasını bırakıp emredilmeden ve izin almadan ülkesine dönmek bir komutanın askeri unvanına tamamen tersti. Yine de bu planı başarılı olabilirdi. Leicester bir seferinde böyle bir hareketle başarıya ulaşmıştı. Ama bu durumda Essex için öyle olmadı. Essex aceleyle yola çıktı. kanalı geçerek, kraliçenin kaldığı saraya en kısa şekilde ulaştı. Yolculuk kıyafetleri içinde ve yol yorgunu bir halde kraliçenin özel dairesindeki kişilerin tüm karşı çıkmalarına göğüs gerdi. Kraliçe saçları gözlerinin önüne düşmüş halde kendine çeki düzen vermeye çalışıyordu. Essex dizlerinin üzerine çöktü ve kraliçenin elini öptü. Saygı ve sevgisini gösteren sözler söyleyerek onun sevgisini kazanmayı ne kadar çok istediğini ifade etmeye çalıştı. Kraliçe onu karşısında görünce çok şaşırmıştı. Ama Essex kraliçenin onu kibar bir şekilde karşıladığını düşünüyordu. Kısa bir görüşmeden sonra, attığı çaresiz adımın iyi sonuçlanacağını umut ederek memnun bir şekilde oradan ayrıldı. Oysa neşesi kısa süre içinde yok oldu. Günün ilerleyen saatlerinde kraliçenin emriyle tutuklandı ve bir subay gözetiminde evine hapsedildi. Haddini fazlasıyla aşmıştı.

Kırgınlık ve Sevgi

Essex bir süre bu şekilde hapis tutuldu. Evi nehrin kıyısındaydı. Arkadaşlarının ve hatta kontesin bile onunla görüşmesi yasaklanmıştı. Tez canlı ruhu, onu ezen zorlamalar ve kısıtlamalar karşısında bitkin düşmüştü. Ama o boyun eğmiyordu. Kraliçenin kafası da ruhsal çatışmaların en şiddetlisi olan kırgınlık ve sevgi arasındaki mücadeleyle meşguldü. Kibirli Essex'e olan sevgisi her zamankinden daha güçlü gibiydi. Ama başladıkları mücadelede onu pes ettirmeye kararlıydı. Ruhu sürekli bir karmaşa içinde tutan ve inatçılık boyun eğene ya da sevgi bitene dek huzur vermeyen korkunç bir ça-

tışma içinde kırgınlık ve sevgi mücadele eder, iki kalp de kendi kararlılığında ısrar eder ve her iki kişi de diğerinin inadının bir gün tükeneceğini düşünür. Ama aslında birbirini içten ve kontrol edilemez bir şekilde severken böyle bir düşmanlık içine düşer. Bu duruma kim bilir ne kadar çok insan düşüyordur.

Essex'in Öfkesi ve Dargınlığı

İrlanda'daki görevinin başına dönebilmesi için hatasını itiraf edip serbest bırakılması adına kraliçeden ricada bulunması ve af dilemesi gerekliydi. Sıkıntısının böylece çözüleceği Essex'e bildirildi. Ama hayır, ödün vermedi. Bu hareketine misilleme olarak kraliçe de onun üzerindeki baskıyı daha da arttırdı. Baskının arttığını gördükçe, gururlu ve kırgın ruhu daha da canlanıyordu. Ruhu öfke ve dargınlıkla boğulurken tek yaptığı, odasında yürümekti. Kraliçe de onun kadar üzüntülüydü. Kendi ruhundaki çatışmadan dolayı perişan bir haldeydi. Her gün, savaştığı inatçı ruhun sonunda boyun eğeceğini ümit ederek dayanmaya çalışıyordu.

Hasta Oluyor
Essex'in Hastalığının Nedeni
Kraliçenin Endişesi

Ama bir gün, acı ve üzüntüden yorgun düşmüş Essex'in hastalandığı haberi geldi. Tarihçiler, Essex'in hastalığının gerçek olup olmadığı hakkında kuşkuludurlar. Ama durumun şartlarından dolayı hastalığının sebebinin gerçekten ne olduğunu anlamak çok da zor değil. Essex'in yaşadığı gibi ruhsal çatışmalar, sindirim sistemini durdurur ve bir kapandan kurtulmak için kanat çırpan bir kuş gibi, göğüste olağanüstü bir sıklık ve güçle atan kalbin vuruşlarını hızlandırır. Sonuç; damarlarda yavaşça ısınan ateş ve bedenin gücünü

tüketen zayıflamadır. Essex gibi tez canlı ve kontrol edilemez bir yaradılışta olan insanlarda çoğu zaman tüm yaşam gücünün tükendiği görülür. Bu yüzden hastalık, aslında ruhsal kaynaklı olsa da fiziksel ve gerçek bir hastalığa dönüşür. Ama hasta olan kişi bazen numara yaparak bu hastalığın daha ciddi görünmesini sağlayabilir. Bir içgüdü hastaya, zalimliği, ona acı çektiren kişinin kalbini bundan daha fazla hiçbir şeyin yumuşatamayacağını öğretmiştir. Essex de şüphesiz ki Elizabeth'in onun hasta olduğunu bilmesini çok istiyordu. Bunu bilmesinin doğal bir etkisi olacaktı. Bu haber, kraliçenin ona olan sevgisini tekrar canlandırdı ve daha da arttırdı. Ama Essex'e zafer kazandırmadı. Onu muayene etmeleri için sekiz doktor gönderdi. Ona et suyuna çorba yaptırdı ve götürmesi için doktorlardan birine verdi. Titreyen bir sesle elçiye, eğer uygunsa kendisinin gelip onu göreceğini söylemesini emretti. Daha sonra gözyaşlarına boğuldu. İnsan kalbinin tuhaf tutarsızlığı; kırgınlık ve öfke, derin ve fethedilemez bir sevgi karşısında ruhtaki yerlerini tutuyorlar. Bu hikâyeyi okuyan binlerce kişiden birinin bile böyle bir duyguyu yaşamamış olması imkânsızdır.

Kraliçenin Essex'e Karşı Kibarlığı
Tekrar Barışıyorlar
Essex'in Verdiği Sözler

Kibarlığa karşı hassas biri üzerinde, kibar bir hareketten daha etkili bir şey yoktur. Duygu, hareketi meydana getirir ve kontrol eder. Ama öte yandan, hareketin de duyguyu niteleme gücü vardır. Elizabeth'in hasta Essex'e karşı kibar hareketleri, ona olan düşkünlüğünü yeniledi. O kadar etkili oldu ki kraliçenin inadı ve öfkesi geçti. Hemen onu özgür bırakma ve sevgisini geri kazanma yollarını aramaya başladı. Essex'in duyguları da yumuşamıştı. Başka bir deyişle, bazı ayrıcalıklar yapılarak yavaş yavaş olsa da sonunda uzlaşma sağlandı. Özel konsey de Essex'in durumunu soruşturu-

yordu. Sonunda davranışının cezalandırılmasına ve kraliçenin merhametine bırakılmasına karar verilmişti. Essex ve kraliçe birkaç görüşme yaptılar. Bu görüşmelerde Essex, hatalarından dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirdi ve gelecek adına tatmin edici sözler verdi.

Kraliçenin Yüce Olmayan Hareketi

Kraliçe, tartışmayı Essex'i zafer sözleriyle rahatsız etmeden ve yüzüne vurmadan bitirecek kadar yüce gönüllü değildi. Teşekkürlerine ve açıklamalarına cevap olarak, iyi niyetlerini duyduğuna çok sevindiğini ve gelecek vaat eden sözlerini gerçekleştirdiğini görmek istediğini söyledi. Ayrıca uzun süredir sabrını zorladığını ve artık sorun yaratmayacağını umduğunu da belirtti. Uğraşması gereken kişi kendisi yerine babası olsaydı, Essex'in affedilmeyeceğini de ekledi. Bunun gibi sözlerle tamamlanan samimi bir uzlaşma çok da memnun edici değildir. Ama Elizabeth'in bunları söylemesi normaldi. Ruh halleri tarafından kontrol edilenler sevgilerinde de ruh halleriyle yönetilirler.

Essex'in Şarap Tekeli

Essex görevini tekrar geri alamadı. Aslında bunu çok da istemiyordu. Bundan sonra sessiz ve özel bir yaşam süreceğini söylemişti. Ama bu planı bile kraliçenin merhametine bağlıydı. Çünkü özel geliri uzun zaman önce ona verilmiş olan özel bir çeşit şarap tekelinden sağlanıyordu. O zamanlarda, sevilen kişilere belirli çeşitlerdeki mal tekellerini ve o malın özel satış hakkını vermek bir gelenekti. Bu ayrıcalığın tanındığı kişiler kârdan belli bir pay alma karşılığında haklarını krallığın değişik yerlerindeki tüccarlara kiraya verirlerdi. Essex bu şekilde şarap tekelinden büyük bir gelir elde etmişti. Ama bu ödenek bitmek üzereydi ve yenilenmesi için kraliçeye ricada bulundu.

Kraliçe Ricayı Kabul Etmiyor

Bu ödeneğin yenilenmesi ihtiyacı, yaşadığı aşağılanmalara boyun eğmesine ve kraliçeye taviz vermesine neden olan en güçlü sebeplerden biriydi. Ama umutları boşa çıktı. Kazandığı zaferle biraz da olsa neşelenen kraliçe, belki de Essex'in burnunu biraz daha sürtme isteğiyle tekelini yenilemeyi reddetti. Bir süreliğine olanaklarını sınırlamanın onun için iyi olacağını düşündüğünü söyledi. "Vahşi hayvanlar," dedi, "yemleri azaltılarak evcilleştirilmek zorundadırlar."

Essex Çaresiz Kalıyor

Essex bu cevap üzerine yıkılmıştı. Kraliçenin ona haksızlık ettiğini düşündüğü için öfkeli ve kızgındı. İlk önce, etrafındaki kişilerle konuşurken ne kadar öfkeli olduğunu açıkça gösterdi. Kraliçenin huysuz, inatçı ve yaşlı bir kadın olduğunu ve bedeni gibi aklının da çürüdüğünü söyledi. Oysa etrafında, bu konuşmalarını dinleyen ve kraliçeye ileten birçok düşmanı vardı. Artık kraliçeyle aralarında daha geniş ve onarılamaz görünen bir mesafe oluşmuştu.

İhanet Niteliğindeki Planları

Elizabeth'in ilgisini ve sevgisini geri kazanma planlarından vazgeçen Essex, onun gücünü yıkıp çöküşünden yükselmeyi nasıl başaracağını düşünmeye başladı. Oldukça çılgın bir fikirdi. Ama tutku her zaman insanı çıldırtır. Mary'den sonra tahta geçen oğlu İskoçya Kralı James, Elizabeth'ten sonra İngiliz tahtına geçecek varisti. Tahta geçme hakkını güvenceye almak için, bunu Elizabeth'e bildirmeyi istiyordu. Ama ölüm düşüncesinden bile çok korkan Elizabeth, yerine geçecek varisi düşünmeye dayanamıyordu. Varis ol-

ma gibi bir umut besleyen herkesten de nefret ediyordu. Essex tüm öfke ve kırgınlığını bastırdı. Düşünceli, dengesiz ve somurtkan oldu. Ümitsiz entrikacılarla gizli gizli görüşmeler yapmaya başladı. Sonunda bir isyan çıkartma planı yaptı. Amacı, isyanı desteklemesi için Kral James'in askerlerini İngiltere'ye getirtmek, Kule'yi, Londra'daki diğer kaleleri ve kraliçenin sarayını ele geçirmek, hükümetini devirmek ve kraliçeyi, James'in varis olduğunu tanımaya ve Essex'i iktidara yükseltmeye zorlamaktı.

Planın Bölümleri Ortaya Çıkarılıyor
Endişeli Görüşmeler

Essex'in kişisel karakteri, insanların onu sevmesini ve ondan etkilenmesini sağlamıştı. Bu yüzden güçlü bir komplo kurması için elinde geniş çapta materyaller vardı. Plan gittikçe oturmaya başladı, birkaç ay içerisinde sadece İngiltere'de değil Fransa ve İspanya'da da iyice yayılmıştı. Bu hainliğin bilgisi belirsiz de olsa dedikodularla kraliçeye ulaştığında planın final zamanı yaklaşıyordu. Bir gün, baş komplocular Essex'in sarayında toplandığı sırada, kontun konsey huzuruna çağrıldığını bildiren bir elçi geldi. Ayrıca, komplolarının ortaya çıkarıldığını öğrendiler. Şaşkınlık ve korku içinde bu acil durumda ne yapılacağını konuşurlarken, Londra'nın ileri gelenlerinden biri göndermiş gibi davranan bir temsilci geldi. Davasına yardım etmeye hazır olduklarını söyledi. Essex hemen isyanı başlatmaya karar verdi. Fakat bazı arkadaşları bu girişimden vazgeçmeyi ve ülkeden kaçmayı düşünüyorlardı. Essex günlerini bir kaçak ve serseri gibi denizleri arşınlayarak geçirmektense başından vurulmayı tercih ettiğini söyledi.

Ayaklanmaya Karar Veriliyor
Rehineler

Komplocular, liderlerinin kararına razı oldular. Şehre haber gönderdiler ve ertesi sabah silahlanıp isyan çıkarmak için hazırlıklara başladılar. Gece, endişeli hazırlıklarla geçti. Sabah erkenden, hükümetin yüksek rütbeli kişilerinden oluşan bir heyet ve onlara eşlik edenler Essex'in sarayına gelip kraliçe adına giriş izni istediler. Sarayın kapıları kapalıydı ve nöbetçiler tarafından korunuyordu. Sonunda, bir sürelik tereddütten ve gecikmeden sonra, komplocular geniş kapının içindeki küçük kapıyı açtılar. Bu kapı tek bir kişinin geçebileceği genişlikte bir kapıydı. Heyetin girmesine izin verdiler. Ama onlara eşlik edenleri dışarıda bıraktılar. Heyettekiler kendilerini geniş bir avluda buldular. Her tarafta silahlı adamlar vardı ve Essex en önde sakin bir şekilde duruyordu. Olağandışı bu toplantının ne anlama geldiğini sordular. Essex, düşmanları tarafından kurulan komplolara karşı kendi yaşamını korumak adına olduğunu söyledi. Hükümet yetkilileri böyle bir tehlike olmadığını ileri sürdüler. Sinirli bir şekilde Essex'i eleştirmeye giriştiler. Essex'in yanındakiler bağırıp çağırmaya ve eleştirileri tehditler savurarak cevaplamaya başladılar. Ama Essex tartışmayı bitirmek için memurları sarayın içine yönlendirdi. Bir odaya götürerek onları rehin aldı.

Essex Şehre Giriyor
Duyuru

Saat onda, Essex mahkumlarının başlarına nöbetçi dikerek evde bıraktı ve yola çıktı. Yanında yandaşlarının en ümitsizleri ve azimlileri vardı. Orada kendisine yardım etmeye hazır olduklarını sandığı birlikleri harekete geçirmek için şehre girdi. Caddelerden geçerken, "Kraliçe adına! Kraliçe adına!" diye bağırarak silahlanma çağrısı yapıyordu. Yaptığının kraliçeye karşı değil, konseydeki düşmanlarına karşı başlatıldığını ve kraliçenin onun tarafında olduğunu düşündürmek istiyordu. Fakat Londra halkı öyle kolay kandırılamaz-

dı. Belediye başkanı, konseyden ayaklanmayı bastırma uyarısını daha önce almıştı. Bu yüzden, Essex ve arkadaşları şehre girer girmez çıkışını engellemek için kapılar kapatıldı. Kraliçenin atlı birliklerin başındaki başvekillerinden biri de şehirde Essex'in bir vatan haini olduğunu ve tüm vatandaşların onun yakalanmasına yardım etmesi gerektiğini duyurarak dolaşıyordu. Essex'in yandaşlarından biri, duyurusunu kesmesi için bu subaya doğru ateş etti. Ama insanlar onu dinlemeye ve isteğini yerine getirmeye niyetliydi. Başvekil, bazı ana caddelerden geçtikten sonra kraliçeye yöneldi ve şehirde her şeyin iyi durumda olduğunu bildirdi. Essex'in orada bir ayaklanma başlatması gibi bir tehlike yoktu.

Başarısız Essex
Essex'in Ümitsiz Durumu
Sarayına Kaçıyor

Bu sırada Essex ilerledikçe, kendisini zorluklar ve tehlikelerle çevrelenmiş gibi hissediyordu. Hareketlerini engellemek için insanlar toplanmaya başladı. Kaçmasını önlemek için de caddeleri at arabalarıyla kapattılar. Başarı şansının tamamen tükendiğini gören yandaşları, umutsuzluğa düşen liderlerini terk ederek kaçtılar. Yanında sadece bir iki arkadaşı kalan Essex saat ikiye kadar geri çekilecek ve saklanacak bir yer bulmak için şehirde dolandı. Sonunda, nehir kıyısına kaçtı ve bir sandal tuttu. Yanındakilerle birlikte sandala binerek sandalcıya mümkün olan en hızlı şekilde nehri geçmesini emretti. Westminster'da indiler ve hızla Essex'in evine gidip kapılara barikatlar kurdular. Essex aşırı derecede telaşlıydı. Bir arkadaşı, mahkum edilmektense orada ölmeye kararlıydı. Bu gibi acil durumlarda insanların düştüğü umutsuzluk, bunu söyleyen arkadaşının pencere kenarına gidip evi çevrelemiş olan ve içeriye girmeye çalışan takipçilerin oraya doğru ateş etmesine davetiye çıkarma gerçeğiyle gösterilmiş oldu. Essex'in arkadaşının isteği gerçekleşti. Vuruldu ve o gece öldü.

Essex Mahkum Ediliyor, Yargılanıp Cezalandırılıyor

Essex kendini bu kadar çaresiz hissetmiyordu. Daha sonra anladı ki öyle ya da böyle teslim olmalıydı. Özel sarayında, İngiliz krallığının tüm gücüne karşı sonsuza dek korunamazdı. Akşam altıda teslim oldu ve Kule'ye gönderildi. Daha sonra mahkemeye çıkarıldı. Komplonun tüm detayları ve düzenlemeleriyle suçu kanıtlandı. Ölüm cezasına çarptırıldı.

Pişmanlığı

Mutsuz mahkum, Kule'deki kasvetli zindanda kalırken, aylardır onu sıkan çılgın boyutlardaki endişesi yavaş yavaş azalıyordu. Korkunç bir rüyadan sonra kendine gelir gibiydi. Yapılan kötülüğün ne kadar onarılamaz olduğunu gördü. Kişisel intikam duygularını gidermek için krallığın huzurunu bozmaya çalışma suçundan duyduğu pişmanlık artıyordu. Elizabeth'in ona gösterdiği derin ve içten sevginin anıları aklına geliyordu. Hayatının tamamen bittiğinin ve birkaç gün içinde öleceğinin farkındaydı. Hücresinde tüm bunları düşününce sıkıntı ve acı ile doluyordu. Önüne serilmiş bu parlak olasılıklar sonsuza dek gitmişti. Yerlerinde, bir platformda üstü kefen gibi siyah bir kumaşla örtülmüş bir kütüğün yanında elinde baltayla bekleyen bir cellâdın korkunç hayaletinden başka bir şey kalmamıştı.

Elizabeth'in Üzüntüsü
Yüzük Gönderilmiyor
İzin Belgesi İmzalanıyor

Elizabeth de sarayında, hücresindeki zavallı mahkum kadar üzüntülü bir ruh hali içindeydi. Eski çatışma geri dönmüştü; bir taraf-ta gurur ve kırgınlık diğer tarafta tükenmeyen sevgi. Essex özür dileseydi, cezasını bağışlayacak ve yaşamasına izin verecekti. Peki,

Essex neden af dilemedi? Ona böyle bir durum için vermiş olduğu yüzüğü gönderseydi, kurtulabilirdi. Peki, niye göndermedi? Saray mensupları ve vekiller, izin belgesini imzalaması için ısrar ettiler. Ülkenin huzuru, böyle sorgulanamaz bir suç durumunda yasaların uygulanmasına bağlıydı. Essex'in ölmek istediğini, kendisinin ümitsiz ve onarılamaz bir şekilde mahvolduğunu ve yaşamının, bağışlanırsa bile kraliçenin güvenliğini riske atacak ve ona bir yararı olmayacak bir nimet olduğunu bildiğini söylediler. Ama Elizabeth yüzük gelecek umuduyla endişe ve üzüntü içinde bekledi. Yüzüğü göndermek ona göre, geri kalanı kraliçenin gücüne bırakmak gibi itaatkâr bir davranıştı. Kraliçenin sevgisi gururuna boyun eğdirebilirdi. Ama tamamen yok edemezdi. Essex'in açısından da kendini feda etmeyi gerektiriyordu. Bu da yüzüğü göndermek demekti. Ne yüzük geldi ne de özür dilendi. Sonunda ölümcül izin belgesi imzalandı.

Saray mensuplarının Essex'in ölüm isteği hakkında söyledikleri şüphesiz doğruydu. Telafisi olmayan acı ve üzüntüler yaşamış olan diğer her insan gibi, yaşamak istemiş ve ölmek istemişti. İki çelişkili istek yüreğine egemen olmuştu. Bazen çatışmışlar, bazen de birbirini izleyerek tek başlarına baskın olmuşlardı. Durgunken, fırtınalı olduğu zamandan daha korkunçlardı.

Platform

Belirlenen saatte üzgün adam Kule'deki avluya çıkarıldı. Burada yaşamının son sahnesi gerçekleşecekti. Kule'nin başkanı, siyah saten kumaştan bir takım ve siyah kadifeden bir cüppe giymişti. Darağacı, çevresinde parmaklık olan kare şeklinde otuz santimetre yüksekliğinde bir platformdu. Kütük onun tam ortasındaydı. Platform gibi o da siyah bir kumaşla örtülmüştü. Yanında, idamda görevlendirilmiş kişiler için oturma yerleri vardı. Essex kararlı bir adımla platforma çıktı ve ciddi manzaraya sakin ve huzurlu bir şekilde baktıktan sonra konuşmaya başladı.

Essex'in Son Sözleri

Az sonra bedelini ödeyeceği hatalardan dolayı orada bulunan izleyicilerden, kraliçeden ve Tanrı'dan af diledi. Suçunu itiraf etti ve cezasını hak ettiğini söyledi. Ruhu, Tanrı'ya duyduğu sorumluluk hissiyle doluydu. Genç yaşından beri işlediği çok sayıda günahtan İsa adına bağışlanmak için çok istekli olduğunu ifade etti. Sadakatini ifade ederken orada bulunan seyircilerin ona katılmasını istedi. Daha sonra kısa bir dua okumaya başladı. Duasında, günahlarının bağışlanmasını ve kraliçe için mutlu bir hükümdarlık ve uzun yaşam istedi. Dua bitti. Her şey hazırdı. Bu tür durumlarda yapılan ilginç bir gelenek üzerine, cellât az sonra uygulayacağı şiddetten ötürü Essex'in yaptığı gibi özür diledi. Essex başını kütüğün üzerine koydu. Celladın, kafasının gövdesinden ayrılması için üç vuruş yapması gerekti. İdam gerçekleştirildikten sonra, cellat kanayan başı aldı ve yukarı kaldırarak "Tanrı kraliçeyi korusun." dedi.

Kapanış Sahnesi
Saray Mensubu
Şeytani Zevki

Bu korkunç sahneyi izleyen sadece birkaç kişi vardı. Onlar da bu tür resmi görevlere katılması zorunlu olan kişilerdi. Ama bu sefer bir istisna olmuştu. Uzun süredir Essex'in düşmanı olan yüksek rütbeli bir saray mensubu da idamı izlemişti. Rakibinin ölümüne şahit olmaktan vahşice zevk aldığını inkâr etmemişti. Fakat Kule'nin en sert ve taş kalpli görevlileri bile onu darağacında görünce şaşkınlığa uğramışlardı. Gitmesini ve ölen kişiyi rahatsız etmemesini söylediler. Saray mensubu darağacından uzaklaştı. Ama çok da uzağa gidemedi. Görünmeden olayı izleyebileceği bir yer buldu. Bu yer, avluya bakan küçük kulenin penceresiydi.

XII. BÖLÜM
SONUÇ
1600-1603

Essex'in Suçunun Sorgulanması
İnsanların Genel Düşüncesi

Essex'in mahkum edildiği vatan hainliğinden suçlu olduğuna hiç şüphe yoktu; ama insanlar genellikle Essex'den çok Elizabeth'i bu suçtan ve onun sonuçlarından sorumlu görmeye meyilliydiler. Öncelikle gayretli ve hevesli bir çocuğu yağcılık ve güler yüzlülükle sevindirip şımartmak ve sonra, hoşnutsuzluğun tahmin edilen ve gerçek sebeplerinin oluşmasıyla o kadar atılgan ve duyarlı bir ruhu dalga geçerek ve acı çektirerek tamamen delirtmek ve çıldırtmak, gelecek olan bütün etkilere karşı, büyük ölçüde sorumluluğu üstlenmeyi gerektirir. En azından genellikle böyle düşünülürdü. Hikâyeyi okuyanların neredeyse tamamına göre, Essex'e herkes acır ve Elizabeth ise kınanır. Bu hüzünlü bir hikâyedir; ama bu durumla tamamen paralel olaylar özel hayatımızda sürekli olarak etrafımızda yaşanmaktadır. Kederler ve acılar yüreğimizin endişelendiği kadar uzaktadır; sevginin, tutkunun ve inatçılığın bir-

leştirdiği ya da muhtemelen değiştirdiği ve yarıştığı olaylarla tamamen aynı şekilde sonlanır. Sonuçlar; vatan hainliği ve akabinde Kule'de kafanın kesilmesiyle sonuçlanan bir yanlış yapacak kadar büyük ölçüde olmasa da kendi koşullarında her zaman aynıydı.

Elizabeth'in Üzüntüsü Essex'in Partisinin Düşüşü

Essex'in davası sürerken bile Elizabeth, yapılan muamelelerin suçundaki payının bilincindeydi. Essex'in mahkumiyet kararının infaz sorunu beklerken, Elizabeth'in acı verici şüphe ve şaşkınlıkla bezdirildiğini biliyoruz. Tabi ki komplo ortaya çıkınca, Essex'in grubu ve bütün arkadaşları mahkemedeki bütün nüfuzlarını ve saygınlıklarını kaybettiler. Birçoğu tutuklanıp hapse atıldılar ve dört arkadaşı, kendisi gibi, idam edildi. Ona karşı çıkanlar bir anda bütün üstünlüğü ele geçirdi ve hakimlerin, danışmanların, devlet adamlarının ve generallerin nüfuzlarını birleştirerek kraliçeye onun idamının gerekliliği için baskı yapmaya başladılar. Bir teminatı imzaladı ve memura verdi; ama sonra işlem tamamlanınca o kadar üzüntü ve acı içindeydi ki memuru gönderip iptal etti. Sonunda başka bir tane imzaladı ve idam gerçekleştirildi.

Kalbindeki Yaralar

İlk başta acı çekene ne kadar tedavi ve kontrol edilemez gelse de erken yaşlarımızda, zaman, acılarımızın birçoğunu iyileştirir ve ruhumuzun üzüntülerini sakinleştirir. Ama hayatımızın ilerleyen dönemlerinde, sert darbeler ruhumuza şiddetle vurunca, darbeyi karşılayacak toparlanma gücünü bulmak güçleşir. Bunun gibi durumlarda sersemlemiş ve şaşkın olan ruh yara aldıktan sonra yoluna sendeleyerek, zayıflık ve acıyla devam eder. Uzun bir süre de sonunda yükselip iyileşeceği ya da dibe batıp öleceği belli olmaz.

Elizabeth'in Moralini Düzeltme Çabaları
Fransa Elçisi

Sevdiği kişinin idamıyla kalbindeki en derin duyguları ve tutkuları çok yaralanmasına rağmen Elizabeth çaba sarfetmeden çökecek bir kadın olmaktan ruh ve güç olarak çok uzaktı. Onun ölümünden sonra bu konuyu aklından çıkarmak ve alelade düşüncelerini geri kazanmak için çok büyük çaba sarfetti. Av gezilerine ve eğlence toplantılarına katıldı. İspanyollar ile olan savaşına çok güç harcadı ve Avrupa'daki ülkelerin kuşatmaları ve savunmalarıyla ilgilenmeye çalıştı. Fransa sarayından bir elçiyi çok şatafatlı ve gösterişli şekilde ağırladı ve hükmettiği bölgelerin bir kısmına büyük bir yolculuk yaptı. Soylu bir kişinin evine büyük bir kervanla birlikte gitti ve burada kendi saraylarından getirdiği kaplamalar ve mobilyalarla, kendisi masraf yaparak, elçiyi günlerce harika bir şekilde ağırladı. Hatta kendisiyle Fransa Kralı arasında bir görüşme de planladı ve bunu gerçekleştirmek için Dover'a gitti.

Konuşma

Ama hiçbir şey değişmedi. Hiçbir şey Essex'i kafasından atmasına yardımcı olmuyordu. Hiçbir şey ona hissettiği sevginin ve acımasız kaderin ruhuna yaptığı baskının moral bozukluğunu unutturmuyordu. Bir iki yıl geçti; ama zaman huzur bulmasında etkili olmadı. Bazen aksi ve huysuz davranıyor bazen de umutsuzca keyifsiz ve üzgün oluyordu. Bir gün Fransız elçiye yaşamından bıktığını söyledi. Acısının nedeni olarak Essex'ten bahsetmeye kalkınca, acıyla iç çekti ve gözyaşlarına boğuldu.

Sakinleşince, elçiye Essex hayattayken ondan hep rahatsız olduğunu, hırsını ve ruhunun tez canlılığını bildiği için, bir gün hayatına mal olacak bir şey yapmasından hep korktuğunu söyledi. Bu tür durumlara düşmemesi için onu uyarmış ve hatta yalvarmıştı. Çünkü eğer öyle yaparsa kaderinin, kendi hoşgörülü duygularına değil,

yasaların gücüne bağlı olduğunu söylemişti. Ama tüm bu ciddi uyarılar onu kurtarmaya yetmemişti.

Essex'le İlgili Düşünceler
Harrington

Essex'i aklına getiren herhangi bir şey olduğunda durum hep aynıydı. Her seferinde gözyaşlarına boğuluyordu. Essex, İrlanda'da görev yaparken bir keresinde, asilerin lideri Tyrone ile bir nehrin kıyısında bir görüşme yaptığını hatırlayacaksınız. Ordusunda bir subay olan Harrington, bu görüşmede biraz uzakta durmuş olsa da onun yanında bulunmuştu. Essex İrlanda'dan ayrıldıktan sonra, yerine başka bir vali atanmıştı. Ama isyan, hükümeti zor duruma düşürecek kadar ilerlemişti. İspanyollar Tyrone'a destek vermeye başlamışlardı. Elizabeth onu bastırma planları hazırlamakla meşguldü. Bir gün Harrington, sarayda kraliçenin huzurundayken, kraliçe ona hiç Tyrone'ı görüp görmediğini sordu. Harrington gördüğünü söyledi. Kraliçe daha sonra Harrington'la daha önce yaptıkları görüşmeyi hatırladı ve "Şimdi hatırladım, sen onu daha önce görmüştün!" dedi. Bu düşünce aklına hemen Essex'i getirdi ve onu en acı duygulara boğdu. Harrington'a üzüntü dolu bir yüz ifadesiyle baktı. Gözleri yaşlarla doldu. Aşırı derecedeki ruhsal ızdırabının bir göstergesi olarak göğsüne vurmaya başladı.

Nottingham Kontesi

Kraliçenin geriye kalan gücünü ve neşesini sonsuza dek kaybetmesine neden olan bir olayın yaşandığı 1602 yılının sonuna dek durumlar böyleydi. Sarayın ünlü bir leydisi olan Nottingham Kontesi çok ağır bir hastalığa yakalandı. Kraliçeden gelip onu görmesini istedi. Kraliçenin kendisine söylemesi gereken bir şey olduğunu bildirmişti. Ölmeden önce bunu ona söylemesi şarttı. Bu yüzden kraliçe onu görmeye gitti.

Yüzük
Nottingham Kontesi'nin İtirafı

Elizabeth, başucuna vardığında, kontes ona bir yüzük verdi. Elizabeth bunun Essex'e verdiği yüzük olduğunu hemen anladı. Essex'i korumasının özel bir göstergesi olduğunu düşüneceğine söz verdiği bu yüzük, Essex tehlikeye veya sıkıntıya düştüğünde kraliçeye göndereceği yüzüktü. Kraliçe hemen bunu nereden bulduğunu sordu. Kontes, Essex'in ceza aldıktan sonra bunu ona Kule'de hapsedildiği sırada gönderdiğini söyledi. Koruma sözünün ve kendisine merhamet göstermesinin işareti olarak bu yüzüğü kraliçeye götürmesini rica etmişti. Kontes, Essex'in ricasına uygun olarak yüzüğü kraliçeye götürmeyi kabul etmişti. Fakat şanssız mahkumun düşmanı olan kocası, kontesin bunu yapmasını yasaklamıştı. Essex'in idamından beri yüzüğün onda kalmasının sonuçlarından dolayı acı çekiyordu. Şimdi dünyadan ayrılmak üzereyken kraliçeyi görmeden, ona yaptığı şeyi dürüstçe anlatmadan huzur içinde ölemeyecekti. O yüzden kraliçeden af diliyordu.

Kraliçenin Öfkesi

Kraliçe bu itiraf karşısında çok üzüldü ve öfkelendi. Yatağında çaresizce yatan ölmek üzere olan kontese sert bir şekilde yaklaşıp onu sarstı ve "İsterse Tanrı seni affedebilir; ama ben asla affetmeyeceğim!" dedi ve sinirle odadan çıktı.

Acı Hatıralar

Kontese olan öfkesi yerini, yüzüğün aklına getirdiği kişinin ümitsiz ve telafisi olmayan kaybının anılarına duyduğu tükenmeyen acı ve üzüntüye bıraktı. Hayal gücü, Essex'in kapatıldığı Kule'deki kasvetli zindanda üzüntüyle ve perişanlıkla dolaştı. Gün geçtikçe daha

fazla burnunda tütüyordu. Essex ölümü beklerken, kraliçe korkunç bir endişe ve üzüntüyle, yüzüğü vermesiyle bağlandığı ağır sözü yerine getirmeyi beklemişti. Bu zamansız ve zalim kader yüzünden hissettiği tüm acı yeniden alevlenmişti. Öncekinden daha yakıcıydı.

En içte kalan ve en mahrem odasının zeminine yastıklar koydu ve tüm gün boyunca burada yattı. Saçı darmadağınıktı. Üzerindeki giysiler perişanlığını gösteriyordu. Yemek yemiyordu. Aklı, bitmeyen ızdırabın ve acının kurbanı olmuştu.

Kraliçe Richmond'a Taşınıyor

1603 yılının Ocak ayında, yaşamının sonuna geldiğini düşünmeye başlamıştı. Westminster'dan Richmond'a taşınmaya karar verdi. Çünkü orada, kaldığı odaya bağlı olan küçük odalar vardı ki kraliçe dini ayinlerini burada daha kolay yapabileceğini düşünüyordu. Dünyayla artık işi olmadığını düşünüyordu. Üzüntüsünün baskısından kaçarak bulabileceği rahatlamayı sadece Tanrı huzurunda, sadakatle kendisini dinleyerek kavuşabileceği korunma ve güven duygusu ile bulacağına inanıyordu.

Elizabeth Gittikçe Kötüleşiyor
Özel Mabet ve Küçük Odalar

Richmond'a vardığı gün, ocak ayının soğuk ve fırtınalı bir günüydü. Yolculuğa çıkmaktan huzursuz ve hasta olduğu halde bile vazgeçmemişti. Oraya vardıktan sonra durumu daha da kötüleşti. Hizmetçilerine zemine yastıklar koymalarını emretti. Tüm gün boyunca o yastıklar üzerinde yattı. Yatağına gitmeyi reddetti. Odası küçük odalara açılıyor ve bu odalar bir mabede bağlanıyordu. O mabette oturup dini ayinleri dinlemeye alışmıştı. Bu küçük odalar, kraliçenin ve yanındakilerin oturabildiği küçük balkon yapısındaydı.

Bunlardan biri herkese açıktı, bir diğeri ise –daha küçük olanı– özeldi. Toplantı sırasında perdelerle kapatılabiliyordu. Kraliçe önce büyük odaya gitmeye niyetlendi. Ama bunu kaldıramayacağını hissederek, fikrini değiştirdi ve küçük olanın hazırlanmasını emretti. Sonunda bu küçük gayreti bile gösteremeyeceğini düşündü. Kendi kaldığı odanın girişine yastıklar konulmasını emretti. Dualar okunurken yastıkların üzerine uzandı ve rahibin açık kapıdan gelen sesini dinledi.

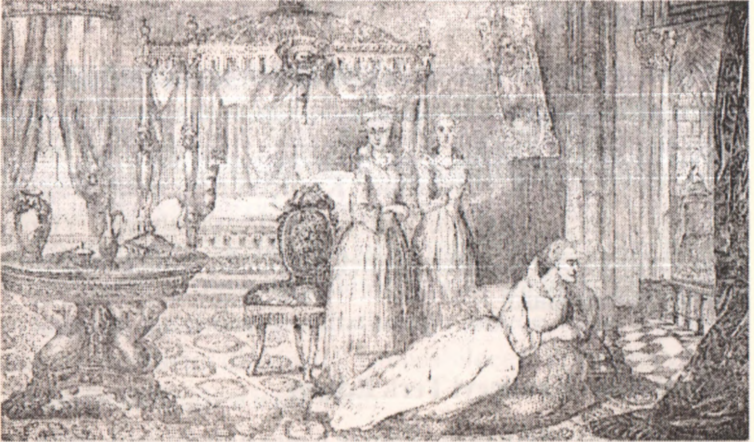
Evlilik Yüzüğü

Bir gün, taç giyme töreninde krallığına ve halkına bağlılığını göstermek için taktığı evlilik yüzüğünü çıkarmalarını istedi. Parmağı o kadar şişmişti ki kendisi çıkaramıyordu. Hizmetçileri bir alet buldular ve yüzüğü ikiye böldüler. Kraliçenin parmağı baskıdan kurtulmuştu. Bu iş, sessiz ve ciddi bir şekilde yapılmıştı. Yüzüğü birliğin sembolü olarak gören hizmetçileri kadar kraliçe de sonsuza dek ondan ayrılmışlardı.

Arkadaşları Kraliçeyi Terk Ediyor

Günden güne çöküyordu. Ölmek üzere olduğu artık daha aşikârdı. Yıllardır sarayında olan asiller ve devlet adamları, birer birer saraydan uzaklaşmaya başladılar. Gizlice Londra'yı terk ettiler. Elizabeth'in artık zor nefes aldığını öğrenir öğrenmez Kral James'i selamlayan ilk kişiler olmak için heves ve aceleyle İskoçya'ya doğru yola koyuldular.

Kalpsiz arkadaşlarının onu terk etmeleri ölmek üzere olan kraliçenin dikkatinden kaçmadı. Bedenindeki güç neredeyse tükenmişti; ama çöken bedeni içindeki ruhu aktif ve meşguldü. Her şeyi izliyordu, her şeyin farkındaydı. Durumu daha fazla ümitsizleştikçe ve perişanlaştıkça, aynı derecede kıskanç ve sinirli oluyordu. Her şey, son saatlerini karartan kasveti ve umutsuzluğu derinleştiriyor gibiydi.

Elizabeth'in Son Saatleri

Kraliçenin Sesi Azalıyor
Konseyini Topluyor

Gücü hızla bitiyordu. Sesi gittikçe zayıf çıkıyordu. 23 Mart'ta artık konuşamaz hale geldi. O gün öğleden sonra biraz toparlandı ve konseyinin başucuna toplanmasını istediğini gösteren işaretler yaptı. İskoçya'ya gitmemiş olanlar geldiler. Ondan sonra tahta kimin geçmesini istediğini sordular. Cevap veremedi. Ama İskoçya Kralı James dediklerinde, başıyla onayladı. Danışmanlar bir süre sonra odasından ayrıldılar.

Rahipler
Dualar
Kraliçenin Ölümü

Akşam saat altıda işaretlerle başpiskoposun ve rahiplerinin gelmesini istediğini belirtti ve onlar da geldiler. Başucuna yaklaştılar ve diz çöktüler. Hasta sırt üstü yatıyor ve konuşamıyordu. Ama her şeyi gözlemleyebildiği gözleri, ruhunun duyularının bozulmadığını gösteriyordu. Rahiplerden birisi kaderiyle ilgili sorular sordu. Tabi ki kelimelerle cevaplayamadı. Elleri ve gözleriyle işaretler yaptı. Bunlar duyularına hâlâ sahip olduğunun kanıtıydı. Yanındakiler soluk bile almadan onu izliyorlardı. Soruları soran yaşlı piskopos daha sonra onun için dua etmeye başladı. Uzun bir süre duayı devam ettirdi. Sonra onu kutsamaya başladı. Piskopos doğrulmak üzereyken, kraliçe bir işaret yaptı. Piskopos ne demek istediğini anlamadı. Ama orada bulunan bir leydi, kraliçenin piskoposun duaya devam etmesini istediğini söyledi. Piskopos, dizleri üstünde durmaktan yorulmuş olsa da yarım saat daha dua etti. Bitirmişti ki Elizabeth yaptığı işareti tekrarladı. Dualarının onu rahatlattığını gören piskopos, dua etmeye öncekinden daha büyük bir şevkle başladı. Tanrı'ya yakarmaya o kadar uzun süre devam etti ki töreninin başından beri orada olanlar birer birer odadan çıkmaya başladılar.

Sonunda piskopos da çekildi ve Elizabeth hemşireleri ve nedimeleriyle yalnız kaldı. Bu kadınlar ölmek üzere olan kraliçelerinin yanında birkaç saat daha kaldılar. Gittikçe azalan nabzını, hızlanan nefes alıp verişini ve yaklaşan sonun diğer göstergelerini dinlediler. Bu şekilde saatler geçti. Yorucu görevlerinin artık sona ermesini diliyorlardı. Sabırları ve güçleri tükenmek üzereydi. Bekleyişleri gece yarısına kadar devam etti. Daha sonra, Elizabeth'in öldüğü haberi sarayda yayılmaya başladı.

Kral James'in İlan Edilmesi
1.James'in Portesi

Bu sırada İskoçya'ya giden bütün yollar, Elizabeth son nefesini verdikten sonra İngiltere Kralı olan önemli kişiye yakın olmaya hevesli kişilerle kapatılmıştı. Denizden ve karadan İskoçya'ya akın ettiler. Yükselen güneşe bağlılığını göstermede ilk olmak için acele ediyorlardı. Konsey toplanıp James'i İngiltere Kralı ilan etti. Elizabeth unutulmuş gibiydi. Uyandırdığı ilgi sadece iktidarıyla canlanmıştı. Öldükten sonra kimse onun için yas tutmamış, ölümünden dolayı acı çekmemişti. Krallığın tüm dikkati yeni kralı Kuzey'den karşılama planlarına ve İngiliz tahtında alacağı yeri işaret eden muhteşem geçit alayının hazırlıklarına yoğunlaşmıştı.

Kraliçenin Defni
Westminster Manastırı
Tarihi

Bu sırada vefat etmiş kraliçenin bedeni, aralarında atalarının da bulunduğu, İngiliz krallarının eski defin yeri olan Westminster Manastırı'ndaydı. Tarihte kullanıldığı şekilde Westminster Manastırı bir bina ya da binalar grubu olarak akla gelmez. Daha çok, tek bir sıra-

da birbirini takip eden bir hanedan gibi binaların birbiri ardına geçmesiyle oluşmuştur. Bazı kısımları veya bazen tamamı çürüyen değişik yapılar, asırdan asıra yenilenir ve tekrar inşa edilirdi. Bu yeri kutsama töreni çok önce yapılmıştı. O zaman burası, Thames'in daha sonra yok olan küçük bir kolunun oluşturduğu bir adaydı. Kutsallığıyla ve kutsal yapılarıyla ilgili yazılı belgelerin bin yıldan fazla sürelik bir geçmişi vardır. Gelenek bu zamanın da ötesine gider. Yerin kutsanmasını neredeyse Hıristiyan çağa götürür. Misyonerlik yaptığı sırada havari Peter'in orada bir mabedi ve küçük tapınağı varmış.

Kral I. James

Şairler Köşesi

Eski çağlardan beri Westminster Manastırı, İngiliz krallarının defin yeridir. Kralların çok çeşitli anıtları ve büstleri oranın duvarlarını ve geçitlerini süsler. İngiliz imparatorluğunun kahramanları, komutanları, devlet adamlarının da birçoğu, kalıntılarının bu mermer zeminin altında saklanması onuruna kabul edilmişlerdir. Edebiyat dâhilerinin de bir köşesi vardır. Ölümlülüğü geriye kalan güçlü aristokrasi, şimdiye kadar küçümsenmiş entelektüel büyüklüğü korumak adına binanın ana görevidir. Bir kapının ardında Shakspeare'in, Addison'ın ve Milton'ın gösterişsiz heykelleri vardır. Oraya "Şairler Köşesi" denir. Bu geniş yapı o kadar meşhurdur ki belirsiz ve önemsiz olan kısmının bile bilinmesine neden olan ifade her İngiliz'e tanıdık gelir.

7. Henry'nin Mabedi Elizabeth'in Heykeli

Elizabeth'in bedeni "7. Henry'nin Mabedi" denilen binaya defnedildi. Avrupalılara göre, mabet sözcüğü bir kilisenin ana binasına bağlı olan ve oraya açılan yan bir bina anlamına gelir. Aslında mabet, küçük bir perde veya süslü demir parmaklıklarla kiliseden ayrılan gizli bir yer veya küçük bir odadır. Katolik kiliselerinde bu mabetler heykel ve tablolarla, haçlar ve sunaklarla süslenmiştir. Bazen de anıtsal yapılar olarak inşa edilirler. Bu tür mabetler geniş ve büyüktür ve muhteşem bir şekilde döşenmişlerdir. "7. Henry'nin Mabedi" de öyleydi. Tüm bina aslında onun mezarıydı. Bu mabedin yapımında büyük ölçüde para harcanmıştı. Ayrıca yapımı iki hükümdarlık süresine eş bir zaman almıştı. Mabet, süslediği büyük muhteşem yapının en çekici kısımlarından biridir. Elizabeth'in bedeni işte buraya gömüldü ve ayrıca oraya bir de heykeli dikildi.

Elizabeth'in Westminster Manastırı'ndaki Mezarı
James
Mary'nin Heykeli
Ziyaretçilerin Duyguları

Elizabeth'in yerine geçen James'in, İskoçya Kraliçesi Mary'nin oğlu olduğunu hatırlayacaksınız. Tahta çıkmasından kısa bir süre sonra annesinin mezarını, idam yerinin yanındaki defin yerinden alarak 7. Henry'nin Mabedi'nin güney tarafındaki uzantısına gömdü. Elizabeth'in mezarı ise mabedin kuzey tarafındaydı. Ayrıca Mary'nin mabetteki mezarını da yapı olarak Elizabeth'inkine benzeyen şekilde yaptırdı. O zamandan beri rakip kraliçeler aynı taşlı zeminin altında huzur ve sessizlik içinde yatmaktadırlar. Anıtlar da mimari şekiller olarak çok farklı olmasa da oraya devamlı giden ziyaretçilerin birine uzun süre ve kederle baktıkları; ama diğerine ilgiyle kısa bir bakış atarak geçtikleri gözlenmiştir.

Kısaca Elizabeth'in Karakteri

Elizabeth'in karakteri insanlarda çok fazla övgü ve sevgi uyandırmaz. Onu eleştirenler ve kınayanlar, tarihte yer aldığı sahnenin ne kadar çok dikkat çekici ve hatalarının dünyada ne kadar fazla detaylı bir şekilde teşhir edildiğini düşünmek zorundalar. Anısına atılan suçlamaları hak ettiği inkâr edilemez. Yine de ulaştığımız iyiliğin ne kadar az olduğunu düşünürsek, söylediğimiz ters ve sinirli sözleri, içten olmadığımızı, ikiyüzlü davrandığımızı, bencilliğimizi, kibrimizi, küçük alınganlıklarımızı, kaprisimizi, sayısız aptallıklarımızı şanlı ve olağanüstü; ama mutsuz kraliçeninkiler kadar herkesin gözü önünde sergilediğimizi düşünürsek, onu kınarken söylediklerimizi ifade etme yöntemimizdeki eleştirelliği yumuşatabiliriz.

Kraliçe Elizabeth

Jacob Abbott

1558'den 1603 yılında ölene dek İngiltere'yi yönetmiş olan tarihin en güçlü kadını Elizabeth'in aşk, sevgi, kıskançlık, entrika, hırs, nefret dolu yaşamı dünyanın en çok dikkat çeken biyografilerinden biridir. Elinizde tuttuğunuz bu kitapta da ünlü Amerikalı yazar Jacob Abbott bu eşsiz yaşam hikayesini tarihi gerçeklere dayanarak anlatıyor. Tarihin en ünlü kraliçesinin hırs tutkulu yaşamının hikayesini severek ve heyecanla okuyacaksınız.

www.ilyayayinevi.com.tr

KDV DAHİL 16 TL.

Kapak Tasarımı: Gökhan Yılmaz